

Серія «ДНЗ. Вихователю»
Заснована 2007 року

Л. А. ШВАЙКА

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДИТЯЧОМУ САДКУ

КНИГА СКАЧАНА С САЙТА [HTTP://E-KNIGA.IN.UA](http://e-kniga.in.ua)

ИЗДАТЕЛЬСКАЯ ГРУППА «ОСНОВА» —
«ЭЛЕКТРОННЫЕ КНИГИ»

Харків
Видавнича група «Основа»
2008

УДК 373.2
ББК 74.102
Ш33

Серія «ДНЗ. Вихователю»

Швайка Л. А.

Ш33 Організація трудової діяльності в дитячому садку. — Х. : Вид. група «Основа», 2008.— 187, [5] с. : іл. — (Серія «ДНЗ. Вихователю»).

ISBN 978–966–333–668–8.

У посібнику розглядаються форми, методи та прийоми організації трудової діяльності в дошкільному дитячому закладі. Подаються конспекти занять, а також систематизовані матеріали методичного й практичного змісту за такими напрямками: самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця у куточку природи.

Посібник рекомендовано методистам і вихователям дошкільних навчальних закладів.

УДК 373.2
ББК 74.102

ISBN 978–966–333–668–8

© Швайка Л. А., 2008
© ТОВ «Видавнична група «Основа», 2008

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ I. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні про трудову діяльність дітей дошкільного віку	5
Розділ II. Ідеї трудового виховання у науковій та народній педагогіці	10
Розділ III. Педагогічні принципи та особливості організації праці дошкільників	12
Розділ IV. Зміст і методи трудового виховання у дошкільному закладі	14
Розділ V. Форми організації трудової діяльності дошкільників	23
Розділ VI. Виконання санітарно-гігієнічних вимог і правил техніки безпеки під час організації трудової діяльності з дошкільниками	31
Розділ VII. Взаємозв'язок сім'ї та дитячого садка в організації трудової діяльності дошкільників	36
Додатки	39
Література	188

ПЕРЕДМОВА

Створення умов для формування особистості, здатної до самоактуалізації, творчого сприйняття світу та майбутньої соціально значущої діяльності — найголовніша вимога сьогодення.

Під час праці у дітей формується загальне позитивне ставлення до навколишнього життя. Вдало виконана робота приносить їм відчуття радості, задоволення, корисності своєї невеликої справи. Досягнення мети викликає у дітей бажання працювати, додає їм упевненості у своїх діях. У процесі праці у дітей формується прагнення до колективної діяльності, повага до праці дорослих, вміння доводити справу до кінця, тобто ті морально-вольові якості, які необхідні дітям у дорослому житті.

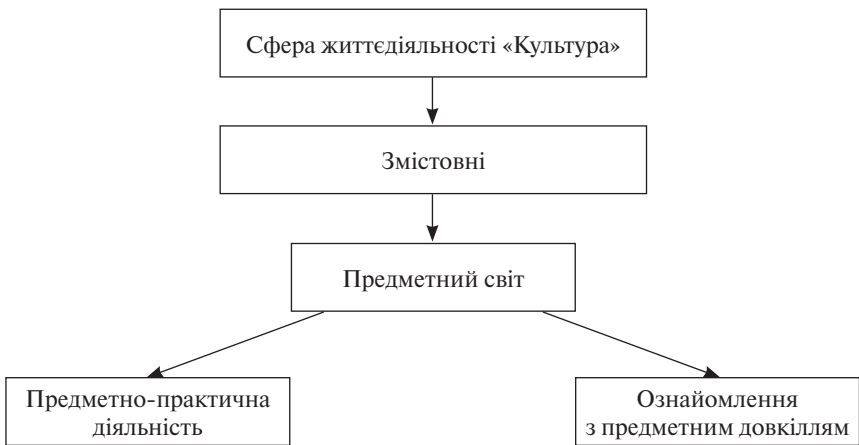
Тому вихователям так важливо чітко уявляти і планувати алгоритм процесу трудової діяльності дошкільнят: це й ознайомлення з працею дорослих та знаряддями праці, і закріплення позитивних емоцій, і створення умов для трудової діяльності, і способів досягнення мети. Необхідно також віднайти заохочувальні прийоми з метою закріплення впевненості дитини у собі, у своїх силах.

Мета посібника — надати практичним працівникам методичну допомогу у визначенні й виконанні завдань трудового виховання. Тут розкривається питання про виховне значення праці, розкриваються види, зміст і форми трудової діяльності, умови організації праці дітей.

Розділ І

БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ПРО ТРУДОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У Коментарі до Базового компонента дошкільної освіти в Україні розкрито зміст чотирьох сфер життєдіяльності дошкільника: «Природа», «Культура», «Люди», «Я сам», де кожна сфера має свої змістовні лінії.

Для особистого зростання дошкільника субсфера «Предметний світ» відіграє важливу роль у його життєдіяльності. Саме в дошкільному віці дитина ознайомлюється з навколишнім світом через свої практичні дії з різними предметами, речами. І саме від перших дій залежить подальше враження дитини, які вона передасть у словах, малюнках, іграх.

Першою складовою сфери «Культура» є субсфера «Предметний світ». Компетентність у предметному світі складається з уміння дошкільника диференціювати предмети за їх функціональними ознаками, здатністю орієнтуватися в розмаїтті предметів, класифікувати їх, розрізняти за розташуванням у просторі і за віддаленістю, володіння навичками

практичного життя, культурного споживання та елементарного виробництва продуктів праці.

Базовий компонент дошкільної освіти як основну її мету визначає вміння дитини жити у злагоді з довкіллям, іншими людьми і з самою собою. Злагода з предметним довкіллям означає вміння дитини безпечно та результативно користуватися будь-якими предметами відповідно до вікових можливостей, докладаючи зусилля, долаючи труднощі, створюючи нове. На нашу думку, надзвичайно важливо протягом дошкільного дитинства стимулювати активність дітей, їх природне прагнення діяти, пізнавати, створювати, робити щось корисне не лише для себе, а й для інших.

Щодо субсфери «Предметний світ» та його впливу на розвиток особистості дитини, то акцент робиться не стільки на знаннях, скільки на формуванні дитячих потреб, мотивів, ставлень, досвіду, системи цінностей. Виховання ціннісного ставлення до предметного світу передбачає вироблення власної життєвої позиції, без якої дитина залежатиме від приписів та розпоряджень дорослих, буде дисциплінованою, але безініціативною, залежною, бездіяльною.

Виділення в базовому компоненті дошкільної освіти окремої змістової лінії «Предметний світ», а також розподіл її за напрямками, показує розуміння авторським колективом того особливого значення, яке має предметний світ у розвитку особистості дитини. У жодній програмі чи концепції не було такого змістового наповнення ні за обсягом, ні за значенням.

Субсфера «Предметний світ» складається з двох блоків: світосприйняття (сенсорні еталони, знання, уявлення) та власне діяльність (уміння застосовувати набуті знання).

Компетентність дитини у субсфері «Предметний світ» передбачає орієнтацію дошкільника у двох напрямках: ознайомлення з предметним довкіллям (житлових середовищем, предметним довкіллям за межами житла), предметно-практична діяльність людей. Детальніше про них.

У процесі практичної діяльності в дитини формується внутрішня позиція щодо навколишнього світу, з'являється здатність усвідомлювати призначення, властивості різних предметів, власні дії та їх наслідки. Крім того, предметна діяльність розвиває потребу в реалізації власних творчих здібностей, культивує інтерес до надбань інших. Базовий компонент орієнтує: щоб дитина була готовою брати участь у суспільно значущій діяльності, вона має усвідомлювати рукотворне походження навколишнього предметного світу, знати про існування різних професій, усвідомлювати елементарні вимоги до людини-трудівника, розуміти, що працелюбність є показником людської гідності та можливістю вдосконалювати себе. Дуже важливо, щоб у дитини змалечку було сформоване уявлення

про те, що кожна людина є не лише споживачем предметів, а й їх творцем. Виділення у змісті субсфери «Предметний світ» рубрик «Користування предметами споживання» і «Виготовлення предметів (виробництво)» також зроблено вперше. Важливо, щоб дитина зрозуміла: володіти елементарною культурою споживання продуктів праці інших людей важливо і потрібно, проте більше задоволення одержуєш від процесу створення власного продукту. Тому варто подбати про оптимальні для продуктивної діяльності дошкільника умови, що передбачає наявність упорядкованого робочого місця та бажання малюка діяти. Діти мають усвідомлювати: для успішної діяльності необхідно мати конкретну мету, керуватися нею у своїх діях, добирати адекватні прийоми роботи, відповідні технічні засоби, знаряддя, матеріали, дотримуватися правил безпечного користування ними. Дорослі мають заохочувати вигадку та фантазію дитини, бажання експериментувати, виявляти винахідливість. Свідченням компетентності дошкільника є його орієнтація в критеріях досягнення високого результату, усвідомлення того, що показником продуктивності праці є якість та кількість зробленого, а також докладені до роботи зусилля. Добре, коли перед вступом до школи дитина знає, що якість продукту визначається ступенем придатності його до використання. Свідченням особистісного розвитку дитини є оцінка результату як власної праці та результату праці інших людей. Компетентна дитина здатна вимогливо, критично й об'єктивно оцінити своє творіння та продукт праці інших. Вона співвідносить задум із показниками кінцевого результату, висловлює узагальнене судження про себе як виконавця, розуміє зв'язок між своїми уміннями, старанністю та якістю і кількістю зробленого.

Отже, дошкільника можна вважати компетентним у субсфері «Предметний світ» за тієї умови, що він має вироблені практичні уміння і навички взаємодії з предметним світом, орієнтується у правилах доцільної і безпечної поведінки, цінує зроблене руками людей, працює з інтересом, може назвати словом предмети і свої дії з ними, насолоджується добре зробленим, радіє гарному виробу, засмучується, коли виходить негарно, виявляє творчість, вигадку.

Зміст Базового компонента дошкільної освіти сплановано за сферами життєдіяльності, де ставляться вимоги до змісту освітніх програм, організації предметного середовища, виокремлено зміст освіти та результати освітньо-виховної роботи з питань трудового виховання.

Практична діяльність

Усвідомлює, що навколишній предметний світ має рукотворне походження. Цінує діяльність людей, розуміє її природність, зв'язок зі здоров'ям та ставленням до життя. Розуміє, що працелюбність є показником людської гідності та можливості вдосконалювати себе. Виявляє

готовність брати участь у суспільно значущій діяльності. Знає про існування різних професій, називає найпоширеніші, усвідомлює елементарні вимоги до людини як трудівника. Має елементарне уявлення про те, що кожна людина є користувачем (споживачем) предметів та їх творцем (виробником).

Користування предметами

Знає, що кожний предмет використовується (споживається) для задоволення потреб людини. Вміє використовувати за призначенням основні предмети, знаряддя праці, речі, прилади, дбайливо до них ставиться, знає місце зберігання кожного. Володіє елементарною культурою споживання продуктів праці інших людей.

Виготовлення предметів

Знає про існування різних виробництв, які виготовляють предмети вжитку, технічні прилади та знаряддя, засоби пересування та зв'язку. Може назвати деякі з відомих. Розуміє відмінність між виробничою діяльністю дорослої людини та предметно-практичною діяльністю дитини. Може назвати основні з них. Охоче займається практичною діяльністю, завершує розпочату справу. Усвідомлює, що продуктивною називається діяльність, яка характеризується високою віддачею виконавця, завершеним кінцевим результатом праці та впорядкованим робочим місцем. Розуміє важливість безпеки як складової практичної діяльності, гарантії її продуктивності.

Постановка мети

Усвідомлює, що виготовленню предметів передують визначення мети, складання плану діяльності, елементарного проекту. Вміє самостійно визначити близьку мету, спланувати дії. Може скласти елементарну прогностичну оцінку майбутнього результату, обґрунтувати її. Виявляє цілеспрямованість, прагне досягти кінцевої мети, може співвіднести свої можливості і бажання. Може відмовитися від непосильної мети, задовольнитися оптимальною, не вдаватися до спрощеної.

Процес досягнення мети

Добирає адекватні прийоми роботи, відповідні технічні засоби, знаряддя, матеріали. Знає властивості матеріалу, принцип роботи з ним. Дотримується правил безпечного користування інструментами. Усвідомлює труднощі, реальну можливість помилок. Орієнтується в причинах своїх помилок, називає їх, співвідносить складність завдання зі своїми можливостями. Може обґрунтувати доцільність обраного варіанта виконан-

ня. Прагне відійти від шаблону, виявляє вигадку та фантазію. Експериментує, вдосконалює, виявляє винахідливість і раціоналізм.

Результати діяльності

Орієнтується в критеріях результату, високого досягнення. Знає, що показником продуктивності праці є якість та кількість зробленого, докладені до роботи зусилля виконавця. Усвідомлює, що якість продукту визначається ступенем його придатності до використання, відсутності технологічних помилок, зовнішньою привабливістю. Прагне досягти успіху. Без зовнішніх спонукань перевіряє зроблене, виявляє бажання покращити результат власної праці, за потреби вносить корективи, доцільно використовує ручотворний виріб.

Оцінювання результатів праці

Виявляє вимогливість і критичність в оцінюванні власного продукту праці, виділяє достоїнства та недоліки, встановлює зв'язок між своїми вміннями, старанністю та якістю і кількістю зробленого. Співвідносить задум із показниками кінцевого результату, виробляє узагальнені судження про себе як виконавця. Об'єктивно оцінює продукти праці інших, співвідносить їх із власними, береже ручотворні вироби. Відрізняє власний виріб від твору мистецтва. Радіє з нагоди зробити приємне рідним і батькам.

Розділ II

ІДЕЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У НАУКОВІЙ ТА НАРОДНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Теоретичні основи трудового виховання дошкільників розроблені у творчій спадщині видатних педагогів — К. Д. Ушинського, В. О. Сухомлинського, А. С. Макаренка — та сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

У педагогічній спадщині К. Д. Ушинського питання трудового виховання розкривається так.

«...Дати труд людині, труд душевний, вільний, що наповнює душу, і дати засоби до виконання цього труда — ось повне визначення мети педагогічної діяльності».

«...Матеріальні плоди праці становлять людське надбання, але тільки внутрішня, духовна, животворна сила праці є джерелом людської гідності, а разом з тим і моральності щастя».

«...Але виховання не тільки повинно прищепити вихованцеві повагу й любов до праці: воно повинно дати йому і звичку до праці, бо ділова, серйозна праця завжди важка».

«...Можливість праці й любов до неї — найкраща спадщина, яку може залишити своїм дітям і бідний, і багач».

Творець нової педагогіки А. С. Макаренко в основу своєї педагогічної практики і теорії поклав ідею колективного виховання («виховання в колективі, для колективу, через колектив»); оптимізм і гуманізм у підході до дітей; ідею трудового виховання («у моїй теоремі про активність і гальма без трудового виховання обійтися не можна, виховати людину означає виховати у неї перспективні шляхи»).

В. О. Сухомлинський наголошував: «...Свідоме ставлення до праці — самообслуговування — можливе лише тоді, коли для людини вже з дитячих років стала звичкою органічна нетерпимість до бруду, неохайності, коли ця звичка перетворилася на емоційно-естетичну чутливість до навколишньої обстановки».

«...Духовне обличчя дитини насамперед залежить від того, який учитель веде її по першій стежці життєвого шляху.. Нехай уже в молодшому віці кожна дитину хвилює, зачіпає майстерність, уміла праця вчителя, нехай праця і духовне життя старшого стануть для дітей ідеалом, мрією. Спільність трудових захоплень залишає в дитячому серці глибокий слід на все життя...»

Розділ III

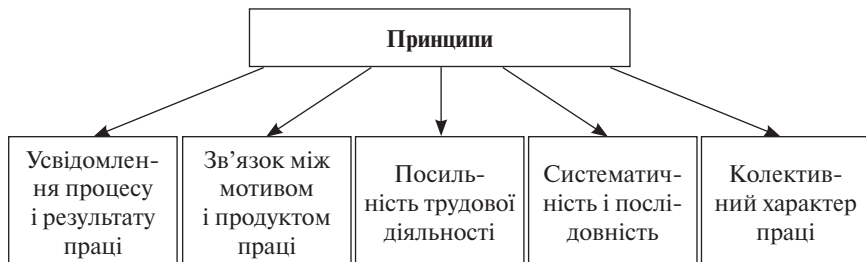
ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Праця як цілеспрямована діяльність, що виконується відповідно до певних правил і завершується досягненням запланованої мети, уже в дошкільному віці є основним засобом виховання.

Трудове виховання дошкільників пробуджує інтерес до самостійності. Трудова діяльність та праця інших людей розвиває бажання виконувати певні трудові доручення, формує здатність оцінювати результат праці.

Але праця дітей дошкільного віку має свої особливості і відрізняється від праці дорослих. Праця дорослих має виробничий характер, усвідомлюється як потреба й необхідність, має певну матеріальну результативність. Дитяча ж праця не створює ні матеріальних, ні культурних цінностей (окрім ручної праці та колективної праці в саду, на городі).

А ще праця дитини-дошкільника тісно пов'язана з іграю. У переважній більшості випадків праця — основна тема дитячих ігор. Але вихователь повинен при плануванні трудової діяльності пам'ятати про дотримання педагогічних принципів.

Ці принципи можна сформулювати так:

1. Вихователь повинен так спланувати трудову діяльність, щоб дитина усвідомлювала її користь для спільної справи (наприклад: вихователь запропонував скласти кубики в коробку для того, щоб вранці збудувати дім для ляльок, і в цей час показує, як це потрібно робити;

після цього діти намагаються виконати завдання з більшою охотою, а ще відчувають відповідальність за доручену справу).

2. Діти з більшою охотою будуть виконувати трудові доручення, якщо будуть розуміти, що й для чого вони роблять. Необхідно, щоб праця викликала інтерес, тоді діти будуть докладати певні зусилля. Важливо, щоб діти знаходили собі справи до смаку. (Якщо вчасно полили квіти в «зимовому саду», вони розквітнуть.)
3. Вихователь повинен постійно пам'ятати про дотримання гігієнічних вимог: освітлення, повітря, тривалості праці, відпочинку, а також пам'ятати про навантаження, щоб не викликати у дітей негативного ставлення до праці.
4. Для того, щоб навчати дітей виконувати певні трудові обов'язки, необхідно систематично послідовно привчати до їх виконання. Тобто діяти за принципом «Посієш звичку — пожнеш характер».
5. Умови життя в дошкільному закладі дають широку можливість використання колективної праці: праці удвох, праці поряд із товаришем, праці з дорослими, допомогти своїм друзям.

Саме цих основних принципів організації дитячої праці необхідно дотримуватись вихователям під час роботи з дошкільнятами.

Розділ IV

ЗМІСТ І МЕТОДИ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

До змісту трудового виховання сучасного дошкільного закладу входить ознайомлення дошкільників із працею дорослих та їх безпосередня трудова діяльність.

Сучасні наукові дослідження підтверджують, що вихователів необхідно цілеспрямовано ознайомлювати дітей із працею дорослих, оскільки це дасть можливість донести дошкільникам конкретні знання, створити уявлення про різні види праці, виховати у них повагу до людей і праці, бажання взяти участь у посильній роботі з дорослими.

Знання про працю дорослих, які необхідно донести до малят, вихователь отримує із базових програм «Малятко», «Дитина».

Ознайомлення дітей із будь-якою трудовою професією дає можливість показати їм значення кожного виду праці для всіх людей. Для цього вихователь проводить бесіди, спостереження, читання творів художньої літератури, екскурсії, дидактичні ігри, розгляд картин, демонстрацію фільмів. Кожен із цих методів має свою педагогічну цінність, доповнює один одного, тому використання всіх методів в їх взаємозв'язку, послідовному наростанні є необхідною умовою успішного навчально-виховного процесу.

Позитивний результат при ознайомленні дошкільників із працею дорослих буде лише тоді, коли вихователь буде сприяти набуттю знань про працю і вихованню поваги до людей праці.

Цілеспрямоване ознайомлення дошкільників із працею дорослих допоможе педагогам у розв'язанні багатьох освітніх питань, пов'язаних передусім із вихованням у дітей трудової спрямованості.

Педагогічно доцільні прийоми в процесі трудової діяльності дітей дошкільного віку

Особливості організації господарсько-побутової праці

Правильно організована посильна трудова діяльність виховує у дошкільників повагу до людей праці, формує елементарні трудові вміння та навички, самостійність, уміння виконувати трудові дії разом з іншими.

Саме завдяки участі у виконанні тих чи інших трудових завдань у дітей складається можливість дати самооцінку своєї праці, оцінювання інших дітей та формуються певні моральні якості.

Трудове виховання в умовах сучасного дошкільного закладу здійснюється через ознайомлення дітей із працею дорослих та безпосередню організацію трудової діяльності дошкільників у різних видах і формах.

Самообслуговування — це уміння дітей дошкільного віку самостійно роздягатися, одягатися, умиватися, тримати в чистоті свій одяг, прибирати після себе іграшки. Саме в молодшій групі переважає цей вид праці. Діти другої молодшої групи вже прагнуть до самостійності, але ще не мають умінь, навичок самообслуговування. Тому основним завданням вихователя є прищеплення дітям цього віку елементарних навичок самообслуговування: мити руки й обличчя, одягатися в певній послідовності, берегти особисті речі, акуратно їсти, спокійно поводитись за столом. А особливу увагу треба приділити вихованню інтересу до праці, бажання брати участь у виконанні тих чи інших доручень дорослого.

Господарсько-побутова праця в цій віковій групі має систематичний характер. Вихователь протягом року поступово ознайомлює дітей із працею дорослих у дитячому садку і вдома, розширює ці знання за допомогою художньої літератури, ілюстрацій, розповідей, спостережень.

Поглиблено працювати над проблемою впливу господарсько-побутової праці на розвиток особистості допоможе створене предметно-ігрове середовище, для якого необхідно придбати або виготовити інвентар для прибирання приміщень і ділянки, обладнання для роботи з тістом, для роботи в куточку природи. При цьому необхідно пам'ятати не лише про акцентування уваги на виконанні трудових дій дорослими, а й на їх значимості для всіх («Подивіться, як Світлана Миколаївна старанно вимила підлогу. Тепер в кімнаті стало чисто, і ми зможемо проводити тут ігри»; «Старша медсестра принесла нам вітаміни та цілющий чай, аби ми не хворіли».)

У другій молодшій групі при організації господарсько-побутової праці необхідно пам'ятати, що діти спочатку виступають у ролі помічників вихователя та інших дорослих. Вихователь повинен уміло керувати їхніми діями, щоб привчити до взаємодопомоги і при цьому не забувати наголошувати на значенні їхньої праці. Адже для малюка праця починається з прибирання своїх іграшок, посильної допомоги дорослим. Дитина, щоб вона не робила, повинна відчувати радість власної причетності до справ дорослого. Будь-яка робота малюка повинна бути завершеною і обов'язково відзначена старшими, бо не тільки дорослі, а й діти потребують стимулу («Ми разом обладнали ігровий куточок для звірят. Усім подобається наша робота».)

Основними прийомами роботи вихователя мають бути: поради, зауваження, вказівки, педагогічна оцінка. Можна чергувати показ і пояснення («Роби, як я».) Не можна забувати і про культуру взаємин під час трудової діяльності («Подивіться, як Оля та Сашко сьогодні старанно розставили стільці. Вони допомогли один одному, тому і впоралися швидко».) Саме об'єктивна оцінка трудових дій дорослим відіграє важливу роль у формуванні моральних якостей молодших дошкільнят.

Так, дитина, залучаючись до виконання певних трудових дій, ще навіть не усвідомлюючи їх, формує вміння працювати з ними за порадою чи вказівкою дорослого.

Із переходом дітей до середньої групи вихователь продовжує розвивати навички самообслуговування, але вже починає залучати до повсякденної посильної праці для колективу, а не тільки для себе. При цьому необхідно зацікавлювати дітей до старанного, акуратного виконання трудових дій. У дітей закріплюються навички й вміння доглядати за своїм одягом і т. д., набуті у молодшій групі. У середній групі до дітей посилюються вимоги щодо якості самообслуговування. Вироблення дітьми навичок трудової діяльності значною мірою залежить від їх застосування. Засвоєння дітьми навичок трудової діяльності значною мірою залежить від застосування тих чи інших методів і прийомів. У цій групі не обов'язково вдаватися до розгорнутих пояснень, а більше використовувати різноманітних життєвих ситуацій, бо саме вони будуть вимагати від дітей активних дій. («Оленко, допоможи Сергійкові зав'язати шапку, бо ти це добре вмієш робити».) Під час таких ситуацій формується і культура взаємин, а ще діти набувають практичний досвід взаємодії в колективі.

Починаючи з середньої групи, вводиться систематичне чергування дітей по їдальні та по підготовці до занять (у другій молодшій групі ці чергування організовувались з другої половини року на вибір вихователя, необов'язково). Чергування доцільніше організовувати в парах,

враховуючи індивідуальні особливості та рівень сформованості трудових навичок дітей. Саме під час господарсько-побутової праці (чергування) діти починають усвідомлювати свої обов'язки перед дітьми і дорослими, у них складаються правильні уявлення про користь їхньої праці за умови позитивної оцінки дорослого.

Діти старшої групи вже добре засвоїли послідовність режимних процесів, мають практичні навички та вміння, знають правила поведінки в групі. Перед вихователем теж постають інші завдання:

- збагачення знань дітей про різні форми взаємодопомоги;
- ознайомлення з різними способами вирішення різних ситуацій;

Увага дорослого у прищепленні навичок господарсько-побутової праці має бути спрямована на те, щоб діти поступово робили все самі, щоб навички самообслуговування були більш стійкими, адже саме ці навички стануть поступово життєвою потребою дитини.

Життєво необхідні види роботи (відповідно до програми виховання) дитина повинна сумлінно виконувати, причому братися за них за власним бажанням, а не тільки за вказівкою дорослого. Тому необхідно велику увагу приділяти закріпленню звички виявляти самостійність у ході самообслуговування, допомоги товаришу, виявляти турботу про них. Необхідно пам'ятати, що внаслідок постійних трудових дій формуються важливі моральні якості — турбота про колектив, бережливе ставлення до речей і до праці інших.

Особливістю організації господарсько-побутової праці старших дошкільників є її здебільшого колективний характер. Це ж передбачає від кожного учасника вміння попередньо планувати роботу, працювати злагоджено, щоб досягти певних результатів. Така особливість робить побутову працю важливим засобом морального виховання. А ще набута самостійність допоможе дитині стати активною, акуратною, і надасть впевненості у нових умовах — у школі.

Для прищеплення навичок самообслуговування і господарсько-побутової праці вихователеві необхідно вдаватися до різних педагогічних прийомів залежно від вікових можливостей групи та умов проведення трудової діяльності.

Праця в природі

Цей вид діяльності має винятково важливе значення для розвитку дитини дошкільного віку, бо це єдина праця, в результаті якої діти виробляють матеріальні цінності — вирощують квіти, овочі.

Особливість цього різновиду праці полягає в тому, що діти мають справу з живими об'єктами: рослинами, тваринами.

Спираючись на сучасні наукові положення, які розкривають основу проявів дбайливого ставлення до природи, екологічний смисл знань про трудову діяльність людей, і враховуючи вікові особливості дітей елементи екологічного підходу до праці треба формувати вже у старшому дошкільному віці. Величезні можливості щодо цього містить безпосередня діяльність у куточку природи й на ділянці, де діти вчать доглядати кімнатні рослини і ті, які висадженні й висіяні у квітнику, на городі, збирати вишараний урожай, турбуватися про порядок на території.

Програми «Малятко» і «Дитина» передбачають, що старші дошкільники повинні не лише вміти виконувати певну дію, пов'язану з працею у природі, а й знати, навіщо це треба робити і як саме, щоб не завдати шкоди зеленим об'єктам.

У другій молодшій групі вихователь організовує спостереження дітей за працею дорослих у куточку живої природи, на городі, в квітнику. А лише після того, як діти навчаться бачити і розуміти, що і як робить дорослий, даються їм невеликі доручення. Вони мають індивідуальний, короткотривалий і простий за своїм змістом характер: насипати корм рибкам, полити рослини, посіяти насіння, посадити цибулю.

Більш різноманітною і систематичною є праця у природі з дітьми середньої групи. Вони щодня працюють у куточку природи та допомагають дорослим прибирати ділянку від листя, сухої трави, згрібають сніг під дерева і кущі, посипають піском доріжки, збирають насіння, листя, плоди.

Для дітей старшої групи завдання трудової діяльності ускладнюється відповідно до вимог програми. Старшого дошкільника цікавить не лише процес праці, а й її прямиий результат і те, задля чого він працює, тобто головна мета, яка відбиває в ідеальному вигляді цей результат, його суспільне спрямування. Тому ефективність трудової діяльності значною мірою залежить від того, наскільки бажаний результат відповідає процесуальному моменту, мотиву, інтересу до нього.

Вихователь не лише повинен орієнтувати дітей на мету їхньої діяльності, але й розкривати її зміст, викликаючи інтерес до стану рослин у куточку природи, на ділянці садка, прилеглій вулиці, щоб допомогти зрозуміти мету дій, усвідомити їх необхідність. У процесі роботи на ділянці та куточку природи вихователь поступово підводить дітей до встановлення взаємозв'язків між явищами природи. Діти старшої групи систематично виконують обов'язки чергових, а також виконують роботу всім колективом і на кінець року вже самостійно доглядають за рослинами, пересаджують їх, висівають насіння.

Важливим емоційним фактором, який наближує дитину до мети діяльності, виступає результат її власних дій. Для того, щоб навчити старшого дошкільника бачити його в кожному конкретному виді праці, вихователю

необхідно використовувати прийом оцінювання цих дій як дорослими, так і самими дітьми. Такий стимул буде давати заохочувальна позитивна оцінка: «Ви сьогодні добре попрацювали, виконуючи у квітнику бур'ян. Тепер квіти краще ростимуть і швидше зацвітуть — наша ділянка стане ще красивішою». Така оцінка доцільна на всіх етапах виконання завдання. Оцінка зробленого самою дитиною повинна бути аналізуючою, її мета — допомогти товаришеві, обґрунтувати свої дії. Важливо, щоб висловлена думка (і педагога, й однолітків) допомагала розкривати головну мету праці, її проміжні і кінцеві результати.

Усі види робіт у старшій групі проводяться протягом усього дня: вранці до сніданку, на прогулянці вдень і в другій половині дня.

Художня праця

Художня праця в дитячому садку практикується тільки з дітьми старшої групи.

Зі старшими дошкільниками вихователь визначає важливі завдання — розвивати самостійність, кмітливість, навчити дітей планувати свою роботу, ставити мету, переносити набуті знання в повсякденне життя. До змісту цього виду праці входить: виготовлення простих виробів із паперу в поєднанні з картоном, тканини, природного матеріалу.

До художньої праці потрібно залучати усіх дітей, виховуючи в них прагнення і бажання працювати. Під час роботи з різними матеріалами розвиваються дрібні м'язи рук, діти набувають навичок роботи з простими інструментами; дії з різними матеріалами цікаві і дають можливість виявити творчість; цей вид трудової діяльності має практичний результат.

Для художньої праці необхідні такі матеріали та інструменти:

- папір — пакувальний, газетний, для малювання, друкарський, цигарковий, фільтрувальний, промокальний, клейкий і т. д.;
- дерево — палички, шпильки, гілочки різних порід дерев, солома, бруски і т. д.;
- тканина — обрізки льняного полотна, ситцю, шовку, вата, мотузка, стрічки, нитки і т. д.;
- метал — алюмінієва фольга, тонкий, мідний дріт і т. д.;
- пластмаса — пакувальний матеріал, пінопласт, пробки і т. д.;
- дрібний додатковий матеріал — гудзики, скріпки, намистинки;
- природний матеріал — жолуді, каштани, листя, мушлі, солома, насіння і т. д.;
- а також: глина, пластилін, крейда, трафарети, ножиці, олівці, клей і т. д.

У художній праці діти вчаться різати, клеїти, складати, зшивати, заплітати і т. д. Вони пізнають властивості матеріалів та відповідну до них техніку обробки і спосіб використання кожного матеріалу.

Трудові операції, які зможуть виконувати діти старшої групи

Трудові операції	Інструменти й обладнання	Матеріали	Приблизні продукти праці
Згинання		Папір, тонкий картон	Літаки, коробки, кошики, фігурки тварин, людей, сувеніри, ялинкові іграшки
Різання	Ножиці	Папір, тонкий картон, фольга, тканина, поролон	Сувеніри, прикраси, іграшки із циліндрів і конусів
Склеювання і вклеювання	Пензлик, серветка, клейонка, дощечка	Папір, картон, використаний матеріал, клей	Плоскі та об'ємні зображення машин, дерев, будівель
Нанизування		Дріт в оболонці, шпагат, папір, намистинки різної форми (з глини) і т. д.	Намисто, кулон, декоративні занавіски
Обробка декоративною аплікацією	Пензлик, серветка, клейонка	Папір, картон, готові об'ємні форми, використані промислові матеріали	Декоративні панно, коробки, шкатулки
Обклеювання об'ємних форм способом пап'є-маше	Лопатки, совки, рамки	Пісок, сніг	Будівлі, машини, фігури
Вирізання і формування			
Плетіння	Різнорамні станочки	Нитки, папір, шпагат	Закладинки, килимки, фігурки людей

Перш ніж навчати старших вихованців працювати з різними матеріалами, вихователів необхідно всебічно вивчити і проаналізувати знання і навички кожного. Діяльність педагога повинна спрямовуватись на висвітлення таких головних питань: послідовність навчання дітей працювати з деревиною, тканиною; виготовлення виробів із паперу, картону

і з природного матеріалу; організація діяльності дошкільників, які не зайняті художньою працею; форми залучення дітей до роботи.

Організації безпосередньої трудової діяльності дітей передують певні підготовчі роботи: практикуються екскурсії, спостереження за працею дорослих, відвідування виставок, бесіди, розглядання предметів, зразків.

Один із дієвих методів впливу на дитину — правильне оцінювання її роботи, дається вона по-різному, залежно від характеру виробу, але завжди береться до уваги виховний вплив праці. Враховується, як працював малюк: охоче чи байдуже, старанно чи недбало, чи завершив він справу. Щоб підвищити інтерес дошкільників до художньої праці вихователі пояснюють суспільне значення її результатів, чітко визначають мету, а з часом пропонують дітям самим вирішити, як можна використати виготовлене. Для розширення знань про властивості матеріалів, призначення інструментів, про трудові професії і виробничі процеси використовуються художні твори, народні прислів'я і приказки, загадки, потішки, проводяться тематичні бесіди.

Розділ V

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

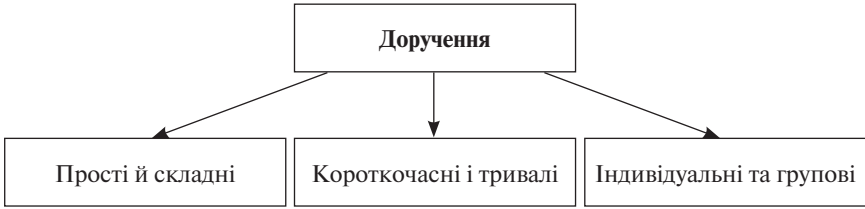
Під час організації трудової діяльності дошкільників кожен вихователь повинен пам'ятати про таке: щоб виховати у дошкільників бажання і вміння працювати, необхідно правильно організувати їхню працю. Форми організації праці з дітьми 3–6 років можуть бути різноманітними.

Трудові доручення

Трудові доручення — це найдоступніша форма залучення дітей дошкільного віку до посиленої повсякденної трудової діяльності в дитячому садку і вдома. Трудове доручення — це конкретне завдання, виконуване одним чи кількома малюками, і повинно повторюватися в повсякденному житті упродовж дня. Деякі з них підказує режим дня: підготовка до занять, обід, сну, виготовлення іграшок, усіляких посібників, а також прибирання групи, догляд за рослинами і тваринами. Інші доручення вихователь дає з метою формування чи закріплення окремих морально-вольових якостей, взаємин, вміння співпрацювати. Скажімо, пропонує їм тим, хто непосидючий, у кого немає навичок, потрібних для виконання тих чи інших доручень, хто не може самостійно знайти корисну справу, не вміє працювати в колективі, налагоджувати взаємини з ровесниками. Головне завдання вихователя полягає в тому, щоб визначити частку участі дитини будь-якого віку у виконанні певного завдання, враховуючи її здатність виявляти самостійність.

З урахуванням різних критеріїв доручення можна поділити на кілька різновидів.

Доручити — значить зобов'язати дитину виконати завдання, що може бути пов'язаним із самообслуговуванням та обслуговуванням колективу ровесників. Отже, перед вихователем важливе завдання: вивчити можливості кожної дитини для виконання трудових доручень у повсякденному житті. Насамперед він має добре продумати і визначити конкретний зміст усіх доручень, які можуть бути задані у кожній конкретній групі. Головним же є визначення рівня трудової підготовки дітей. Повсякденне життя з постійною зміною режимних процесів, необхідність організації різних видів діяльності протягом дня вимагають від кожної дитини певної самостійності: уміння обслужити себе, підготуватися до заняття і т. д. Кожному малюкові вихователь повинен підібрати посильне завдання, що може бути корисним, тому всі трудові доручення можна поділити за змістом на такі групи:

- доручення, пов'язані з організацією занять;
- доручення, пов'язані з ігровою діяльністю;
- доручення побутові;
- доручення-прохання дорослих.

Зміст трудових доручень

Вікова група	Зміст трудового доручення			
	За організацією занять	За ігровою діяльністю	Побутові	Прохання дорослих
Молодша група	Покласти на столи олівці, пензлики, клейонки, а після занять прибрати їх на місце	Акуратно скласти картинки, кубики в коробку. Покласти іграшки на місце, допомогти дорослим помити і розставити іграшки	Допомогти накрити столи до обіду, сніданку і прибрати посуд після їди, полити кімнатні рослини, погодувати рибок, поливати грядки	Принести другові іграшку, подати стілець дорослим, допомогти іншим дітям прибрати матеріали після занять

Вікова група	Зміст трудового доручення			
	За організацією занять	За ігровою діяльністю	Побутові	Прохання дорослих
Середня та старша групи	Розставити для заняття стільці в музичній залі, самостійно приготувати матеріал (за вказівкою вихователя) та прибрати його після заняття, підготувати інвентар для роботи на ділянці і т. д.	Прибирати в ігровому куточку, стежити за порядком протягом дня; допомагати виносити на прогулянку потрібний матеріал, виготовляти ігри, іграшки-саморобки	Допомагати підтримувати порядок у роздягальні; прибирати ліжко після сну, прати лялькову білизну, чистити взуття; допомагати дорослим складати чистий посуд	Допомагати малюкам одягатися після сну; працювати з малюками на городі, в квітнику

Таке групування трудових доручень дає можливість охопити основні види дитячої праці, забезпечити різноманітність трудових завдань, залучати дітей змалку до активної участі в посильній праці.

Таким чином, вихователь може використовувати у керівництві трудовими дорученнями найрізноманітніші прийоми, адже доручення, як форма організації трудової діяльності дошкільників, мають велике значення, бо дають можливість повсякденно залучати всіх дітей групи до посильної праці і дитина привчається бути завжди зайнятою, а всі діти знаходять собі справу. Саме дружня і радісна праця створює в групі трудову атмосферу, де дитина швидко освоюється і працює залюбки і сумлінно.

Чергування

Чергування — це найбільш організована форма трудової діяльності дітей. Вихователь використовує його як засіб заохочення дітей до систематичного виконання ними трудових обов'язків. Обов'язки ці діти виконують для всього колективу. За своїм характером чергування є формою відповідальності окремої дитини і невеликого колективу чергових перед великим дитячим колективом. У процесі чергування у дітей формується почуття піклування про колектив. Кожен черговий відповідає перед колективом чергових і перед групою. Відповідальність ця не є односторонньою. Не тільки чергові відповідають перед колективом, а й колектив відповідає перед ними. Усі діти в групі зобов'язані підпорядковуватися вимогам чергових, виконувати встановлені правила. Як бачимо,

вже в дитячому садку складаються певні взаємовідносини між черговими і колективом дітей.

Програми «Дитина» і «Малює» рекомендують систематично залучати до чергувань дітей, починаючи з середньої групи дитячого садка (п'ятий рік життя дитини). Ще раніше, коли діти перебувають у молодшій групі, їх залучають до догляду за кімнатними рослинами, до підготовки матеріалів до занять.

Із другої половини року в групі дітей 4-го року життя вихователь епізодично організовує чергування по їдальні. Діти в процесі таких чергувань виконують нескладні обов'язки: розставляють склянки з серветками, чашки, блюдця, розкладають ложки, допомагають няні прибрати посуд з обіднього столу.

У групах дітей 5-го року життя педагог організовує систематичні чергування. У старшій групі розширюються й ускладнюються трудові обов'язки чергових, посилюється вимогливість до їх виконання.

Таким чином, виховна роль чергування цілком очевидна, а його раціональна організація у дитячому садку є одним з основних завдань вихователя.

Організація чергувань полягає в чіткому розподілі видів чергування, доборі колективів чергових, визначенні кола їх обов'язків і послідовності виконання, в розподілі обов'язків між черговими й організації їх робочого місця.

Види чергування

У дитячому садку застосовують три види чергувань: по їдальні, по куточку живої природи, по заняттях; зокрема, в середній — по їдальні і по заняттях, у старшій групі — по їдальні, по заняттях і по куточку живої природи. Кожне з цих чергувань має свою виховну цінність. Чергування по їдальні привчає дітей піклуватися про товаришів (треба всім своєчасно подати обід), допомагає набути ті навички, які потрібні їм в організації свого побуту.

У процесі чергування по куточку живої природи діти набувають корисні знання про ріст і розвиток рослин і тварин, навчаються доглядати їх. Важливо, щоб вихователь сформував у дітей потребу доглядати за тваринами і рослинами, прагнення до такої праці в школі й сім'ї.

Чергування по заняттю найбільше сприяє підготовці дітей до школи, бо саме на заняттях у старших вихованців формуються перші навички навчальної праці. Слід зазначити, що це єдиний вид чергувань, який із перших днів і систематично організовує школа. Послідовність у роботі дитячого садка і школи щодо цих чергувань є запорукою успіху у вихованні у дітей позитивного ставлення до праці.

Призначення чергових

На початку року в кожній групі слід чітко поділити дітей за різними видами чергувань так, щоб кожна дитина по черзі виконувала обов'язки чергового на різних ділянках роботи. Практика підтвердила доцільність такого розподілу чергувань, коли дітей призначають черговими по двоє в різних видах чергувань. По кожному з них чергові працюють один-два дні. На початку року в середній групі вихователь може призначити дітей на одноразове чергування для того, щоб поступово привчати їх до виконання обов'язків чергового на певній ділянці протягом цілого дня. Кращим варіантом призначення чергових у старшій групі є такий, коли діти чергують по два дні; це дає можливість закріплювати їхні трудові вміння. У підготовчій групі можна запроваджувати і такий порядок, коли діти переходять від одного виду чергування до іншого: від чергування по куточку природи до чергування по заняттях. За таких умов дитина протягом кількох днів виконує обов'язки чергового на різних ділянках, що вимагає її відповідної підготовки, міцних трудових умінь.

Призначення чергових на кожний день може бути оформлене у вигляді списку (для вихователя). Щоб діти самі бачили, коли їм випадає чергувати, можна використати дошку чергових, на якій з різних видів чергувань вивішують індивідуальні значки у вигляді геометричних фігур або зображення різних предметів, іноді фотокартки дітей (невеликого розміру).

Ці значки треба вивішувати заздалегідь, тоді вихованці краще пам'ятають про чергування і приходять у цей день до дитячого садка раніше.

У дітей дошкільного віку таке оформлення підвищує інтерес до роботи, збуджує їхню ініціативу; дошкільники самі стежать за порядком чергувань і дотримуються його, контролюють один одного.

Добираючи пари на чергування, необхідно враховувати індивідуальні особливості дітей, трудові й організаційні навички кожного вихованця, їхні взаємини. Активніших дітей треба призначати на чергування з менш активними, старанніших — із менш старанними, тих, що мають певні трудові навички, — з тими, які ще таких навичок не набули.

При такому доборі діти допомагають одне одному виробити необхідні вміння.

Розподіл обов'язків чергових

Важливою умовою в організації чергувань є чітке визначення їх змісту та розподіл обов'язків чергових.

Зміст чергувань визначений програмою і спрямований на ускладнення обов'язків чергових у різних вікових групах. У молодшій групі діти лише привчаються до чергування: вони допомагають няні сервірувати стіл (розставляють склянки з серветками, блюда, розкладають ложки і т. д.).

У середній групі діти вчать виконувати дедалі складніші обов'язки: ставлять на стіл блюдця, чашки, тарілки, біля кожної тарілки з правого боку розкладають ложки, виделки. Готуючись до занять, вони розставляють підставки з пензлями, олівцями, розкладають на столи клейонки, а після занять прибирають їх на місце.

У старшій групі вихователь ускладнює обов'язки, визначає їх чітко за кожним видом чергування. Черговим по їдальні — охайно сервірувати столи до сніданку, обіду чи полудника, за допомогою дорослих розстеляти скатерку, самостійно розкласти столові прибори, хліб у хлібниці, фрукти у вази. Черговим по заняттях — під час підготовки до занять розставити стільці, розкласти в певній послідовності матеріал до занять, прибрати приладдя, матеріал. Черговим по куточку природи — щодня поливати квіти, розпушувати ґрунт, допомагати чистити акваріум, клітки для птахів і т. д.

Необхідно домагатися певної послідовності у виконанні черговими їх обов'язків. Наприклад, чергові по їдальні можуть виконувати свої обов'язки в такій послідовності: помити руки, одягти фартух чергового, розстелити скатертину, розставити столові прибори, тарілки з хлібом, перевірити усе і запросити дітей до столу. Після сніданку чи обіду діти послідовно збирають тарілки, ложки, змітають щіточкою крихти у совок, складають скатертину і т. д.

Організуючи чергування, важливо чітко розподілити обов'язки між черговими, щоб кожна дитина знала свою ділянку роботи. Практика показала, що відповідальність дошкільників за свою роботу підвищується, якщо вони знають, за що конкретно відповідають.

Керівництво вихователя

Провідна роль в організації чергувань належить вихователю. Він подає дітям знання, пов'язані з роботою чергового, формує в них трудові й організаторські навички, розвиває позитивне ставлення й інтерес до праці, регулює їхні взаємини. Характер керівництва вихователя чергуванням у різних вікових групах різниться.

У середній і старшій групах вихователь показує дітям основні дії, які вони виконуватимуть під час чергування (як розкласти певні матеріали, як мити пензлики). Вихователь розповідає дітям про те, як вони виконуватимуть свої обов'язки, в якій послідовності, як розподіляти працю між черговими.

Але самих пояснень мало. Щоб діти засвоїли обов'язки і навчилися узгоджувати свої дії в колективі, стали добре чергувати, потрібне багаторазове тренування. У виконанні чергувань є й труднощі, особливо для дітей середньої і старшої груп. Ці труднощі полягають у тому, що діти повинні виконувати певні правила, дотримуватись послідовності у виконанні

обов'язків, перевіряти виконану роботу; в тому, що вони ще не мають деяких трудових навичок; у тому, що їм доводиться відмовлятися від особистих мотивів під час чергування. Під керівництвом вихователя у результаті тренування діти поступово засвоюють складну для них справу.

Таким чином, чергування, як систематично організована трудова діяльність дітей, при правильному керуванні нею з боку вихователя, є важливим засобом виховання у них багатьох моральних якостей, загального позитивного ставлення до праці.

Колективна праця

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні передано зміст роботи з формування у дошкільників ключових компетентностей, а з-поміж них і «Підприємницька», бо проблема підготовки дитини до життя завжди була актуальною. Участь старших дошкільників у суспільно-корисній праці зумовлюється віковими можливостями. Саме в цьому віці у дитини зростає самостійність, вона прагне до самостійних дій, до спільної праці, бо їй хочеться допомогти, працювати разом з іншими. Вихователі необхідно продумувати зміст, форми організації праці таким чином, щоб вони передусім створювали емоційний комфорт. Для цього необхідно розподілити колективну працю дітей протягом року.

Орієнтовна схема колективної праці в старшій групі протягом року

Місяць	Безпосередня участь дитини
Вересень	Підготовка роздаткового матеріалу до занять. Праця на ділянці. Ремонт іграшок та книжок «Майстерня добрих справ»
Жовтень	Добір ілюстрацій на виставку «Осінь у своїй красі». Виготовлення іграшок малюкам
Листопад	Прикрашання групової кімнати до свята осені. Виготовлення атрибутів до сюжетних ігор. Оформлення фотоальбому «Наша група»
Грудень	Виготовлення атрибутів до новорічних костюмів для молодшої групи. Прикрашання ялинки
Січень	Висівання насіння квітів у «зимовому саду». Оформлення виставки «Зимові розваги». Ремонт іграшок для лялькового театру
Лютий	«Книжкова лікарня» — ремонт книг. Виготовлення елементів святкових листівок
Березень	Виготовлення подарунків для мам, бабусь, працівників дитячого садка

Місяць	Безпосередня участь дитини
Квітень	Пересаджування кімнатних рослин. Участь у проведенні тижня «Зелена хвиля»
Травень	Виготовлення подарунків для випускників дитячого садка. Допомога дорослим у прикрашанні території закладу

Колективна праця, як ніяка інша форма організації трудової діяльності, привчає дітей до розподілу праці, до відповідальності кожного з них і колективу в цілому за доручену справу.

Програми «Дитина» і «Малює» передбачають організацію колективної праці дітей у старшій групі. Для цього вихователь повинен продумати всі основні компоненти керівництва цією діяльністю: визначити місце й час, продумати її зміст і форми виконання, розподіл обов'язків між дітьми. Розподіляти обов'язки між дітьми треба так, щоб кожна дитина виконувала самостійно певну частину роботи, і разом з тим так, щоб кожен відчував потребу в праці свого товариша. Поступово дітей привчають до самостійного розподілу обов'язків.

Вихователь у різних видах праці створює необхідні умови, які сприяють колективному вихованню дітей.

Важливо привчати дошкільників до самостійного оцінювання своєї праці і праці товаришів. Для цього необхідно проводити бесіди, обговорення, оцінювання діяльності.

Якщо правильно буде організована колективна праця, то вона сприятиме вихованню у дошкільників моральних якостей.

Використовуючи різні форми організації трудової діяльності дітей, вихователі повинні враховувати рівень трудових умінь дітей і характер їх ставлення до праці.

Розділ VI

ВИКОНАННЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНИХ ВИМОГ І ПРАВИЛ ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Повноцінна підготовка дошкільників до трудової діяльності неможлива без створення здорових умов для посильної праці дітей. У своїй діяльності працівники повинні керуватися такими принципами: «Охорона праці — охорона здоров'я дитини».

Виконання гігієнічних вимог під час організації і проведення праці дошкільників передбачає створення таких умов, що сприяють загальному розвитку дітей і зміцненню їхнього здоров'я.

Вихователі для організації трудової діяльності необхідно пам'ятати такі важливі аспекти:

- зміст роботи, запропонованої дітям;
- характер трудових операцій і робоча позиція;
- місце праці в режимі дня;
- індивідуальні можливості кожного;
- особливості обстановки.

Необхідно пам'ятати, що не всі види праці однаково впливають на стан здоров'я дітей та їхній фізичний розвиток.

Організовуючи трудові доручення, необхідно враховувати, що в дитячому садку не можна залучати малят до робіт, пов'язаних з утворенням пилу (вибивання подушок, килимів і т. д.), а також тих, що можуть містити небезпеку перенесення інфекції (миття раковин, прибирання в умивальниках). Забороняються трудові завдання, які полягають у перенесенні важких предметів протягом усього часу їх виконання. Вихователі потрібно пам'ятати про те, що кожні 7—10 хвилин необхідно змінювати зміст діяльності дитини, використовувати для роботи інвентар визначеної ваги. Для цього необхідно позначити ризиком рівень, до якого наливатиметься вода, насипатиметься пісок.

У дитячому садку під час організації праці дошкільників ставляться такі санітарно-гігієнічно і педагогічні вимоги:

- 1) відповідність роботи віковим особливостям і можливостям;
- 2) доступність трудових доручень для виконання дітьми;
- 3) поступовий перехід від доручення простого змісту до складного.

Дошкільникам не слід пропонувати такі трудові завдання, з якими вони не впораються: відсутність сподіваного результату негативно впливатиме на бажання працювати. Доцільно неодноразово пропонувати дітям виконати роботу однакового змісту праці, щоб вироблялося вміння виконувати певні дії та операції.

У дошкільному закладі необхідно пам'ятати про те, що трудове виховання тісно пов'язане з фізичним, оскільки у процесі праці у дітей формуються або удосконалюються певні рухові навички. Докладання фізичних зусиль розвиває координацію рухів, зміцнює кістково-м'язову і серцево-судинну систему, поліпшує обмін речовин. Види праці, які потребують змінної роботи різних груп м'язів, сприяють удосконаленню координації рухів підвищують витривалість. Отже, вихователь повинен так організувати працю дошкільників, щоб забезпечувалися зміна робочої позиції, чергування різних видів діяльності, влаштувалися активні рухливі перерви.

Нормативними документами, якими повинен керуватися вихователь під час організації трудової діяльності в дошкільному закладі, є Закон України «Про охорону дитинства», «Державні санітарні правила і норми облаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу», «Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти».

Витяг із закону України «Про охорону дитинства»

... Цей Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет із метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіти, соціальний захист та всебічний розвиток встановлює основні засади державної політики у цій сфері.

Стаття 21. «Дитина і праця»

Порядок застосування праці дітей визначається законодавством України про працю. ...Для дітей, молодших 16 років, тривалість робочого часу обмежується відповідно до потреб їх розвитку... Забороняється залучення дітей до участі у важких роботах і роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці. Державний контроль і нагляд за виконанням трудових прав дитини забезпечується в порядку, встановленому законодавством України.

Обладнання для дитячої праці в дошкільних закладах

У кожному дитячому садку необхідно мати набори предметів та інструментів, потрібних для виконання дітьми трудових завдань.

Для самообслуговування та господарсько-побутової праці:

- щітки для підмітання підлоги;
- ганчірки для витирання пилу;

- шітки та совки для змітання крихот зі столу;
- шітки для взуття та одягу;
- невеличкі ванночки для прання лялькової білизни та посуду;
- клейончасті фартухи;
- маленькі відерця та прищіпки для білизни.

Для чергувань:

- дошку для чергувань;
- фартухи для чергових (білі — для чергувань по їдальні, різнокольорові — для чергувань у куточку природи);
- шітки, відерця, совки, ганчірки.

Для чергувань в куточку живої природи:

- чашки, поливальниці, термометр, відерця.

Для роботи на городі та в квітнику:

- відерця, лопатки, граблі, ноші, візок, етикетки, кілочки, віники.

Обладнання для праці має зберігатися в постійному місці. Розташувати його треба так, щоб дітям було зручно брати кожен річ і поставити її на місце.

Посуд і речі, потрібні для їдальні, можна складати у груповій кімнаті; шітки для підмітання підлоги, ганчірки для витирання пилу мають бути в умивальній кімнаті, речі для чищення взуття та одягу в роздягальні. Таке розташування речей та інвентарю привчає дитину до порядку і полегшує їй роботу.

Обов'язки керівників і посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу

«Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 р. № 563) визначає єдину систему організації роботи з охорони праці, а також обов'язки керівників та посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу, запобігання травматизму його учасників.

Відповідно до цього Положення організація роботи з безпеки життєдіяльності в закладах освіти покладається на їх керівників, учителів (класних керівників).

Директор навчального закладу:

- відповідає за створення безпечних умов навчально-виховного процесу згідно з чинним законодавством, міжгалузевими і галузевими нормативними, інструктивними та іншими документами з охорони праці;

- не дозволяє проведення навчально-виховного процесу за наявності шкідливих та небезпечних умов для здоров'я учасників навчально-виховного процесу;
- призначає наказом осіб, відповідальних за стан охорони праці в навчальних кабінетах, лабораторіях, майстернях, спортзалах, тирах;
- затверджує посадові інструкції керівників, працівників з обов'язковим блоком питань охорони праці;
- створює і визначає порядок роботи постійно діючої технічної комісії з уведення в експлуатацію нових (реконструйованих) навчальних приміщень, обладнання; затверджує акти їх приймання;
- забезпечує виконання законодавчих, нормативних актів, наказів, рішень, розпоряджень, інструктивних матеріалів із питань охорони праці Міністерства освіти і науки України, місцевих органів управління освітою, виконання заходів з охорони праці колективного договору (угоди), приписів органів державного нагляду з охорони праці, пропозицій профспілкового комітету;
- організовує звітування з питань профілактики травматизму, виконання заходів розділу з охорони праці, видає накази, розпорядження з цих питань;
- організовує профілактичну роботу щодо попередження травматизму та зниження захворюваності серед учасників навчально-виховного процесу;
- організовує проведення обов'язкових попередніх та періодичних медичних оглядів учасників навчально-виховного процесу закладу освіти;
- здійснює постійний зв'язок із державними органами та громадськими організаціями щодо запобігання травматизму серед учасників навчально-виховного процесу;
- організовує розслідування нещасних випадків з учасниками навчально-виховного процесу;
- затверджує акти про нещасні випадки під час навчально-виховного процесу відповідно до чинних документів;
- проводить аналіз причин та розробляє заходи щодо попередження травматизму.

Заступник керівника закладу освіти з виховної роботи:

- уживає необхідних заходів щодо створення безпечних і нешкідливих умов, виконання санітарно-гігієнічних норм і вимог з охорони праці під час проведення позакласних та позашкільних заходів;
- контролює і надає методичну допомогу керівникам клубів, гуртків, спортивних секцій, походів, екскурсій, трудових об'єднань, громадських

робіт з питань створення безпечних і нешкідливих умов праці і відпочинку вихованців, учнів; запобігання травматизму;

- проводить навчання та інструктажі з охорони праці класних керівників, учителів та інших осіб, залучених до організації позакласної та позашкільної роботи;
- організовує профілактичну роботу серед вихованців, учнів з охорони праці під час навчально-виховного процесу;
- повідомляє керівнику закладу освіти про нещасні випадки, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу під час проведення позакласних та позашкільних заходів, організовує надання першої долікарської допомоги потерпілим, бере участь у розслідуванні.

Учитель (вихователь, класний керівник) несе відповідальність:

- за збереження життя і здоров'я учнів, вихованців під час навчально-виховного процесу;
- забезпечує проведення навчально-виховного процесу, що регламентується чинними законодавчими та нормативно-правовими актами з охорони праці;
- проводить інструктажі з учнями, вихованцями з безпеки життєдіяльності під час проведення навчальних занять, позакласних і позашкільних заходів;
- здійснює контроль за виконанням учнями правил (інструкцій) із безпеки;
- проводить профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед учнів під час навчально-виховного процесу;
- проводить профілактичну роботу з учнями щодо вимог особистої безпеки у побуті (дії у надзвичайних ситуаціях, участь у масових заходах, перебування в громадських місцях, об'єктах, мережі торгівлі);
- терміново повідомляє керівникові закладу освіти про кожний нещасний випадок, що трапився з учнем, організовує надання першої долікарської допомоги потерпілому, викликає медпрацівника;
- бере участь у розслідуванні та здійсненні заходів щодо усунення причин, що призвели до нещасного випадку.

Цих положень повинен дотримуватися вихователь під час організації трудової діяльності дітей.

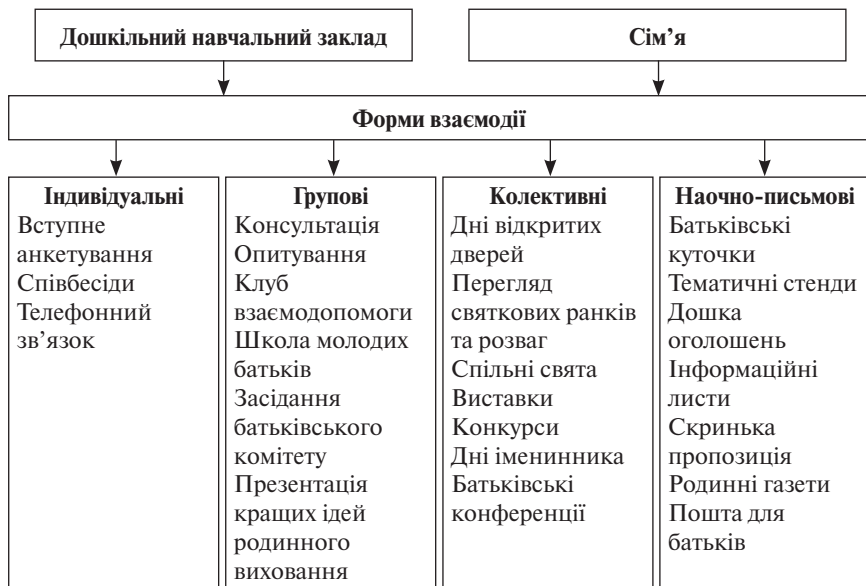
Розділ VII

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СІМ'Ї ТА ДИТЯЧОГО САДКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У розв'язанні основних завдань дошкільної освіти сьогодення робиться акцент на інтеграцію родинного та суспільного виховання. Головним у змісті роботи з батьками стає активне залучення родини до освітньо-виховного процесу. В організації трудового виховання дітей дошкільного віку важливе значення має єдність вимог дитячого садка і сім'ї. До змісту трудового виховання дітей у сім'ї входять самообслуговування, побутова праця, праця в природі, виготовлення іграшок-саморобок. У кожному з цих видів праці батькам треба визначити коло обов'язків дітей, запровадити певну систему їх виконання спільними зусиллями всіх членів сім'ї.

Єдність вимог, систематична робота дитячого садка і сім'ї в організації праці дітей, наступність у цій роботі є найефективнішим засобом у розв'язанні завдань трудового виховання.

Модель взаємодії дитячого навчального закладу та сім'ї

Консультація для батьків

«Як організувати трудову діяльність, щоб праця була для дітей не примусом, а задоволенням»

Організуючи трудову діяльність дітей, батьки повинні враховувати їхні інтереси, уподобання, здібності, індивідуальні особливості. Дитина має докласти зусиль, наполегливості, терпіння, щоб виконати завдання. Та коли в основі завдань — інтереси дитини, це стимулює її фізичні, інтелектуальні, емоційні сили, приносить задоволення від трудового процесу і від досягнення мети. Без урахування цього трудові завдання стають нудним зобов'язанням.

Для формування позитивного ставлення дітей до трудової діяльності дуже важливо використовувати їхню ініціативу. Наповнюючи змістом трудову діяльність, батькам необхідно прагнути, щоб будь-яка справа стимулювала потребу дитини у творчому пошуку і в його реалізації. Тому перед початком роботи, визначивши мету, не поспішайте давати інструкції та вказівки. Нехай ваша дитина сама вирішить, як краще виконати доручення («Нам треба прибрати й прикрасити до свята квартиру. Подумай, як це краще зробити».)

Ініціативу малят, яку вони виявляють під час трудової діяльності, слід не тільки підтримувати, а й заохочувати до неї запитаннями («Хочеш допомогти бабусі?») та позитивною оцінкою («Молодець, побачила, що мамі важко, й поспішила на допомогу».)

Великі можливості для розвитку творчості закладені в художній праці. У ній дошкільнята проявляють високу зацікавленість, вона менше втомлює. Це може бути різноманітна робота з природним матеріалом, складання композицій зі свіжих і висушених рослин, а також робота з тканиною, папером, картоном.

Гра-вправа «Татові справи — мамини справи»

Мета: з'ясувати знання дітей про розподіл домашніх обов'язків у сім'ї, формувати бажання допомагати батькам.

Матеріал: картинки із зображенням предметів домашнього вжитку.

ХІД ГРИ

Варіант I. Улюблений час у кожній сім'ї — це вечірні години, коли всі повертаються додому. У квартирі стає весело, гамірно. Спочатку всі працюють, а потім відпочивають. Роздивись ці картинки і вибери лише ті, на яких зображені предмети, потрібні для роботи мамі. А тепер вибери ті, що потрібні татові. Бачиш, скільки турбот у мамі і тата ще й увечері. Намагайся завжди допомагати їм.

Варіант II. Картинки треба розкласти на три групи: для мамі, для тата, спільні для обох.

Варіант III. Матеріал доповнюється картинками, які розповідають про вечірні години дитини. Ці зображення розкладають на три групи: для мами, для тата, для дитини.

Одержані результати вдало доповняють бесіду на батьківських зборах на тему «Трудове виховання в сім'ї». Увагу дорослих звертають на те, як рано дитина засвоїть розподіл сімейних обов'язків і як багато важить взаємодопомога в родині не лише для життя дорослих а й для виховання дітей.

Анкета для батьків

1. Яку роботу виконує ваша дитина для самообслуговування?
2. Чи бере участь ваш малюк у господарсько-побутовій праці вранці? Якщо так, то яку саме?
3. Дитина допомагає вдома постійно чи тільки тоді, коли її про це просять?
4. З якого віку ви вважаєте за потрібне залучати дітей до праці?
5. Як ви ставитеся до розподілу праці в родині?
6. Чи має ваша родина досвід залучення до праці дітей?
7. Чи є у вашій родині трудові традиції? Чи розповідаєте ви дітям про свою професію?
8. Як ви залучаєте хлопчиків до «жіночої» праці?
9. Чи знаєте ви, яким професіям віддає перевагу ваша дитина?

Додаток II

Перспективне планування трудової діяльності дітей старшої групи протягом року

Вересень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Разом з дітьми зібрати букет осінніх квітів	Бесіда про обов'язки чергових для занять з показом підготовки матеріалів з об'єктивних мистецтва	Бесіда про обов'язки чергових у куточку природи з показом щоденних обов'язків	Нагадати дітям правила догляду за тваринами у куточку природи з практичним показом
Вівторок	Тренувати чергових по ідальні сервірувати стіл до сніданку	Перевірити уміння правильно розстелити та застелити ліжко з елементами змагання «Хто краще?»	Художня праця. Виготовлення наміста з жолудів, горобини з використанням інструментів	Художня праця виготовлення ляльок із трави
Середа	Доручити 2–3 дітям перевірити перед прогулянкою наявність та чистоту іграшок	Організувати прибирання куточка з будівельним матеріалом (миття будівельного матеріалу, складання його на місце)	Тренувати чергових у ідальні красиво та охайно розкладати хліб у хлібниці	Перевірити, як чергові по ідальні розподіляють свої обов'язки
Четвер	Колективна праця на майданчику для ігор, закріпити назви місяця зберігання інвентарю	Доручити 1–2 дітям почитити свій оляг шійкою	Доручити 2–3 дітям пересадити в горщик пізні рослини з квітника (сальвії, хризантеми)	Збирати насіння з квітів у квітнику
П'ятниця	Художня праця. Виготовлення візочка з коробок з-під сірників та когушок з-під ниток	Художня праця. Розгляд природного матеріалу, ознайомлення дітей з інструментами для роботи з природним матеріалом	Колективна праця, підготовка городу до зими (гребти листя, перекопати ґрунт)	Доручити 2–3 дітям приграти у шафах для іграшок

Жовтень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Одягання на прогулянку, допомога один одному чергових по заняттю	Перевірити, як чергові впорались із обов'язками чергових по заняттю	Художня праця Виготовлення закладинок для книг із паперу	Чергування в куточку природи (поливання та рихлення ґрунту в горщиках)
Вівторок	Складання одягу в шафах: кожній речі своє місце	Художня праця. Виготовлення меблів із коробок для сірників	Підготовка квітника до зими	Доручити 2–3 дітям при-брати в куточку для книг
Середа	Художня праця Виготовлення коробок для зберігання насіння з квітів	Доручити 2–3 дітям роз-класти насіння з квітів, зібраних у квітнику	Доручити 2–3 дітям відібрати для ремонту м'які іграшки	Художня праця. Виготовлення прапорців для спортивного свята
Четвер	Колективна праця. Підготовка грядок до зими	Закріпити уміння засте-ляти і розстеляти ліжко	Чергування по заняттях	Колективна праця в ку-точку природи: чищення кліток папуги, морської свинки
П'ятниця	Миття кімнатних рос-лин: нагадати, як пра-вильно мити листя різ-них квітів	Колективна праця. Прибирання в куточку для іграшок	Доручити 2–3 дітям при-брати в ігровому куточку протягом дня	Пересадка в горщики для квітів рослин із ґрунту в куточку природи

Листопад

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Виготовлення атрибутів для рухливих ігор (на вибір вихователя)	Навчати дітей розпізнавати необхідність поливу рослин за допомогою слухового і тактильного сприйняття	Виготовлення коробок для весняної посадки разом із дітьми	Прання стрічок для ляльок
Вівторок	Чергування по ідальні (сервірування столу)	Заготовка з дітьми ґрунту для посадки овочів узимку у куточку природи	Художня праця. Виготовлення з паперу атрибутів для ігор	Чищення кліток для пташок
Середа	Доручити 2–3 дітям вистігти на прогулянку матеріал для сюжетно-рольових ігор	Художня праця. Виготовлення атрибутів для сюжетно-рольових ігор	Колективна праця. Прибирання майданчика (згрібати листя граблями, виносити його на ношах)	Художня праця. Виготовлення сюжетних композицій із природного матеріалу
Четвер	Колективна праця. Утеплення багатолітніх рослин (вкривання листям і травою)	Колективна праця. Прання лялькової білизни	Збирання насіння з трав для підгодовування пташок взимку	Колективна праця. Закрити грядки петрушки, цибулі, часнику зібраним листям (на зиму)
П'ятниця	Художня праця. Виготовлення біноклів із картону	Доручити 2–3 дітям під наглядом вихователя перекопати грядку, навчати користуватися інвентарем	Доручити 2–3 дітям розв'язати з ляльок стрічки для прання	Доручити 2–3 дітям помити годівнички, тарілочки для води в клітках для пташок

Грудень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Виготовити атрибути для сюжетно-рольових ігор	Нагадування черговим по куточку природи про правила очищення від пилу ворсистого листя рослин	Ручна праця. Саморобні іграшки для ялинки: «пташки» з каштанів	Організувати годування птахів на ігровому майданчику (разом з дітьми)
Вівторок	Перевірити знання чергових правил поливання рослин	Перевірити, як чергові після обіду прибирають посуд	Учити чергових правильно мити пензлики після заняття з малювання	Доручити 2–3 дітям розставити стільці для музичного заняття (за кількістю дітей)
Середа	Навчити чергових по куточку природи правильно годувати пташку у живому куточку	Доручити 2–3 дітям прослідкувати за порядком у роздягальні	Організувати ремонт книг у книжковому куточку (разом із дітьми)	Художня праця. Виготовити виробу для сюжетно-рольової гри «Магазин»
Четвер	Розчистити доріжки від снігу (разом із дітьми)	Художня праця. Виготовлення іграшки для ялинки	Художня праця. Виготовлення посібників для ігор-драматизацій (за вибором вихователя)	Доручити няні навчити чергових правильно змітати крихти зі столу
П'ятниця	Художня праця. Виготовити «Сніговичка» із тканини, прикраси для ялинки	Організувати чищення клітки для пташки (разом із дітьми)	Учити дітей чистити взуття щіткою для взуття з практичним показом	Колективна праця з прикрашення групової кімнати до свята Нового року

Січень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Колєктивне прибирання снігу з ігрового майданчика з використанням інвентарю: лопати, мітли	Доручити черговим по куточку природи посадити цибулю в ящики; організувати спостереження дітей за їх працею	Показати дітям, як правильно застеляти ліжко після сну	Доручити 2–3 дітям перевірити порялок у шафах для рушників
Вівторок	Художня праця. Виготовити подарунок малятам «Книжка-малятка»	Художня праця. Виготовити кошики для гри в «Магазин»	Доручити 2–3 дітям допомогти двірникові розчистити мітлами сніг на доріжках	Перевірити, чи знають чергові по куточку природи правила догляду за тваринами
Середа	Організувати підсипання дерев снігом для захисту їх від морозів	Організувати прибирання в клітках морської свинки та папути (разом із дітьми)	Художня праця. Виготовити черепах із ловинок горіхів та пластіліну	Художня праця. Виготовити іжаків з пластіліну і соснових голочок
Четвер	Доручити 2–3 дітям перевірити наявність їжі, води у пташки в клітці	Художня праця. Виготовити пташок із жолудів та шишок	Разом із дітьми посіяти овес для корму тварин і пташок	Перевірити, як діти прибирають свої ліжка після сну, нагадати послдовність цих дій
П'ятниця	Художня праця. Виготовити атрибути для гри-драматизації	Допомогти двірникові обрізати дерева. Поставити у воду гілочки дерев для спостережень	Доручити 2–3 дітям доглядати за посадженими коренеплодами (морква, буряк)	Організувати прибирання в куточку природи (разом із дітьми)

Лютий

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Доручити 3–4 дітям допомогти малюкам одягтися на прогулянку	Доручити 2–3 дітям перевірити порядок у шафах для одягу	Доручити 3–4 дітям змести сніг під дерева для їх утеплення	Навчати чергових по ідальні правильно прибирати посуд після споживання їжі
Вівторок	Художня праця. Виготовити «чоловічка» з жолудів	Розчистити майданчик для ігор малюків. Насипати корм у годівниці (разом із дітьми)	Доручити 3–4 дітям випирати лялькову постільну білизну	Доручити 2–3 дітям покатати малюків на санчатах
Середа	Перевірити, як чергові годують рибу, тварин у куточку природи	Організувати ремонт коробок для настільних ігор	Художня праця. Виготовити подарунки батькам із природного матеріалу	Посадити в ящик буряк для отримання зеленого корму для тварин (разом із дітьми)
Четвер	Доручити 2–3 дітям покатати дітей на санчатах	Миття іграшок для прогулянки	Доручити 2–3 дітям посіяти овес для годування тварин у живому куточку	Організувати ремонт книг у книжковому куточку
П'ятниця	Виготовити атрибути для сюжетно-рольових ігор (разом із вихователем)	Художня праця. Виготовити «вантажівку» із сірникових коробочок	Коллективне прибирання групової кімнати. Оцінювання праці дітей	Перевірити, як чергові по заняттю складають матеріал після занять

Березень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Організувати черешкування кімнатних рослин	Доручити 2–3 дітям зрізати зелень буряка для коров'ячим тваринам	Перевірити роботу чергових по догляду за кімнатними рослинами	Помити акваріум (разом із дітьми)
Вівторок	Доручити 3–4 дітям поспити піском слизівкі доріжки перед виходом дітей на прогулянку	Художня праця. Вигопити вертушки для ігор з вітром	Разом із дітьми ремонтувати м'які іграшки	Ознайомити дітей з різними способами розмноження кімнатних рослин
Середа	Художня праця. Вигопити подарунок мамі до 8 Березня	Ознайомити дітей із правилами догляду за черешками рослин	Ознайомити дітей із правилами видалення сухого листя з рослин	Художня праця. Вигопити «пароплав» із паперу
Четвер	Колективне прання лялькового одягу	Черешкування кімнатних рослин	Художня праця. Вигопити кораблики із паперу	Провести бесіду з черговими по ідальні про призначення відповідного одягу
П'ятниця	Доручити 3–4 дітям зробити канавку для струмочка під час розтавання снігу	Перевірка роботи чергових після заняття з апплікацією	Доручити 2–3 дітям перевірити стан черешків кімнатних рослин, повторити правила догляду за ними	Доручити 2–3 дітям постійно доглядати за молодими рослинками

Квітень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Виготовити «султанчики» для гри з вітром	Організувати підготовку грядок на городі (разом із дітьми)	Художня праця. Виготовити меблі із сірникових коробок	Залучення дітей до посадки кімнатних рослин
Вівторок	Доручити 2 дітям перевірити, чи забезпечені пташки в клітках всім необхідним	Художня праця. Виготовити іграшки для малюків	Розглянути насіння різних рослин і навчити дітей перевіряти його на проростання	Перевірити, як чергові сервірують стіл
Середа	Ознайомити дітей з інвентарем для роботи на городі, у квітнику	Навчити дітей користуватися граблями, розпушувати землю після скопування	Колективна праця з прибирання ділянки	Виготовити посібники для гри в магазин (овочі) (разом із дітьми)
Четвер	Доручити 3–4 дітям прибирання в ігрових зонах	Залучити 2–3 дітей до підготовки кімнатних рослин	Організувати виготовлення атрибутів для ігор-драматизацій (разом із дітьми)	Доручити 2–3 дітям догляд за черешками рослин
П'ятниця	Організувати фарбування будівельного матеріалу (разом із дітьми)	Колективна праця з перекопування клумб	Прибирання на ділянці молодших груп із використанням інвентарю: граблі, мітли, ноші	Спостерігати, як двірник обрізає сухі гілки в саду

Травень

День тижня	I	II	III	IV
Понеділок	Перевірити роботу чергових по заняттю	Ознайомити дітей, як визначати необхідність розпушування землі на городі	Спостереження за проростанням рослин під час озеленення території дитячого садочка. Взяти посильну участь	Доглядати за багатолітніми рослинами на клумбах
Вівторок	Висадити в горщики цибулинки гладіолусів	Художня праця. Пофарбувати посібники для гри в магазин	Художня праця. Виготовити Неваліяка із тканини	Колективна праця в ігрових зонах
Середа	Доручити 2–3 дітям почитати взуття шітками	Доручити 2–3 дітям протерти фізкультурне обладнання на ігровому майданчику	Доручити 2–3 дітям слідкувати за ґрунтом на городі	Ознайомити дітей із паростками на грядках. Повторити правила догляду за горолом
Четвер	Висіяти насіння квітів на клумбах	Розмістити в посадковому ящику бульби жоржин	Оцінити роботу чергових по їдальні	Художня праця. Виготовити м'яку іграшку із хутра
П'ятниця	Художня праця. Виготовити транспорт із сріпникових коробок	Виготовити вертушки на паличках — подарунком малюкам	Колективна праця. Помити акваріум	Оцінювання роботи чергових по заняттю

Додаток III

План проведення тематичного тижня**«Творчості і фантазії»**

Мета: створити умови для розвитку творчої уяви дітей, сприяти зниженню психологічної інерції.

Завдання: розвивати творчу уяву, здатність фантазувати; розвивати у дітей упевненість у своїх силах і здібностях; привчати дітей до використання незвичайних прийомів; розвивати стійкий інтерес до роботи з папером, картоном, природним і пошуковим матеріалом.

Перший день

Виконання вправ на емпатію «Уяви себе предметом» — уявити себе на місці інструментів праці й спробувати передати їх думки, почуття.

Друга половина дня

Конструювання «Чарівне місто»

Другий день

Гра «Піраміда»

Вікова група: молодший вік.

Дидактична гра «Створи нову квітку»

Вікова група: середній та старший вік.

Друга половина дня

Малювання «Салат із казок»

Третій день

Гра «Знайди героїв однієї казки»

Ляпкографія «Диво-картинки».

Вікова група: старший та середній вік.

Друга половина дня

Малювання свічкою «Веселий дощик»

Вікова група: молодший вік.

Четвертий день

Мовленнєве спілкування «На гостини до райдуги»

Друга половина дня

Виготовлення сувенірів із використаної тари

Вікова група: середній та старший вік.

Виготовлення «Плескачика»

Вікова група: молодший дошкільний вік.

П'ятий день

Дидактична гра «Моделювання казок із сміття»

Вікова група: середній та старший вік.

Дидактична гра «Знайди і впізнай добрих і злих героїв казок»

Вікова група: молодший вік.

Друга половина дня

«Виготовлення сувенірів із вітальних листівок»

Вікова група: старший вік.

Малювання пластиліном

Вікова група: середній вік.

Малювання «Упізнай казкового героя»

Додаток IV**Контроль за трудовим вихованням у дитячому садку****Орієнтовні питання для тематичної перевірки стану трудового виховання дітей дошкільного віку**

1. Створення умов для організації трудової діяльності в дошкільному закладі освіти:
 - а) наявність куточків у групових кімнатах і на ділянці (самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна праця тощо);
 - б) наявність необхідного обладнання, його розміщення;
 - в) наявність у куточках праці виробів, виконаних руками дорослих;
 - г) наявність у методичному кабінеті художньої, методичної літератури, наочного матеріалу, перспективного педагогічного досвіду з проблеми трудового виховання дошкільників.
2. Рівень сформованості у дітей уявлень про працю дорослих, ставлення до людей праці:
 - а) з'ясування обізнаності дітей щодо професій дорослих;
 - б) з'ясування відносин, мотивів участі у трудовій діяльності, а також у сюжетно-рольових іграх («Професії» тощо).
3. Рівень трудових умінь і навичок, їх відповідність вимогам чинних програм:
 - а) сформованість навичок організації праці (розподіл обов'язків, добір необхідного обладнання, доцільність його розміщення на робочому місці);
 - б) сформованість навичок додержання порядку (дбайливе ставлення до обладнання, чистота робочого місця під час діяльності, прибирання робочого місця);
 - в) сформованість навичок планування роботи (добір способів виконання, визначення трудових операцій, порядок їх виконання тощо);
 - г) сформованість моральних якостей (цілеспрямованість, взаємодопомога тощо).
4. Керівництво трудовою діяльністю дошкільників: різноманітність прийомів керівництва працею дітей (показ, пояснення, тренування, допомога, вказівка, спільна з дорослим діяльність, контроль, етика тощо).
5. Планування трудової діяльності:
 - а) частота планування різних видів праці;
 - б) наявність роботи з батьками.

Пам'ятка керівникові

Праця поруч, або спільно-індивідуальна праця, при якій діти одночасно виконують індивідуальні завдання, незалежно один від одного є перехідною сходинкою до подальших видів праці.

Використовується в усіх вікових групах, коли у дітей потрібно сформувати нову трудову навичку (часто на заняттях, наприклад: «Висаджування цибулі» в молодшій групі, «Ремонт книг» у старшій групі).

Загальна праця організовується як колективне доручення, що об'єднує змістом роботи від 3 до 5–6 дітей (робота однієї ланки). Процес праці проходить як індивідуальний, але результат праці виявляється лише після закінчення всього процесу (діти працюють «ланцюжком»: один починає, інший продовжує і т. д.). Вводиться із середньої групи.

Спільна праця, або праця спільної взаємодії, — найбільш складна форма організації колективної праці, що передбачає досягнення спільного результату шляхом виконання послідовних трудових дій. Вона більш тривала за часом, складна за змістом. Для неї характерна наявність послідовних етапів (3–4), робота ланками. Вводиться зі старшої групи.

Картка аналізу організації колективної праці

Дата _____ Вікова група _____
 Вихователь _____
 Тема заняття _____
 Мета заняття _____

Критерії аналізу	Результати спостережень
Розподіл обов'язків здійснюється дітьми чи вихователем	
Урахування трудомісткості різних видів праці з метою одночасного закінчення всіх етапів роботи	
Участь дитини в кожній операції	
Розміщення дітей	
Урахування індивідуальних особливостей, бажань дітей	
Обговорення з дітьми організації спільної праці	
Мотивація виконуваної роботи	
Інструкція про порядок виконання роботи, її обсяг	
Уведення правил, що регулюють взаємовідносини під час виконання роботи	
Участь вихователя у виконанні роботи на різних етапах: контроль, обговорення, нагадування	
Вихователь	

Додаток V

Використання художнього слова під час організації трудової діяльності дошкільників**Прислів'я та приказки**

Переливчасто гуркоче трактор на лану,
Ллється, ллється із сівалки зерно в борозну.

(Л. Компанієць)

Руки людини і пустелю на квітник перетворять.
Руки ламають палицю, а розум піднімає гори.

Робота гуртова творить дива.
Менше обіцяй — більше працюй.
Роботящі руки гори вернуть.
Праця людину годує, а лінь марнує.

Де починається хліб?

— У тісті

Де починається тісто?

— У борошні.

Де починається борошно?

— У зерні.

Де починається зерно?

— У землі.

Де починається земля плодovита?

— У рученьках працюовитих.

Хто про землю дбає, тому вона повертає.

Поле працю любить.

Маленька праця краща за велике неробство.

Бджола мала, а й та працює.

Не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні.

У чепурній оселі і життя веселе.

Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.

Хто рано підводиться, за тим і діло водиться.

Щоб життя нам гарне мати, треба гарно працювати.

Без труда нема плода.

Язиком так і сяк, а ділом ніяк.

Без труда не їстимеш пирогів.

Поетичні твори

Спитай у тата чи у мами,
Які професії у них...
Професій в світі є чимало —
Сповна їх вистачить на всіх...
Учитель, лікар чи геолог,

Письменник, слюсар чи кресляр —
Всі називають головною
Одну професію — школяр!
Бо всім відомо, що без школи,
Без знань, що мусиш там набуть,
Не станеш у житті ніколи
Тим, ким в дитинстві мрієш быть!

(А. Костецький)

МАЛЕНЬКА ГОСПОДИНЯ

Хоч на зріст я ще маленька,
В мене кіска ще тоненька,
Та робити дещо вмюю —
Ось тарілочку помию...
Ось кімнату замітаю,
Вранці квіти поливаю.
Усього сама навчуся,
Бо роботи не боюся.
Я матусі допомагаю:
Пил із меблів витираю.
А як вариться обід,
Підготую все як слід.
Принесу з комори мамі
Капустину з бурячками.
А як прийде тато мій з заводу,
Я поставлю воду,
Мило й шіточку подам,
Ну, а вмиється він сам.

(О. Журлива)

Певне чули ви, малята:
Вже не раз такі слова:
— Хліб потрібно шанувати,
Хліб — усьому голова! —
І не раз удома тато
З вами також говорив:
— Хлібна крихітка, малята,—
Праця наших трударів:
Комбайнерів, трактористів,
Що у полі день при дні,
Це ж вони ростять зернисті
Пшениці густі-рясні.

(М. Познанська)

КОЛИ ЧЕРГУЄ ЛЮДА

Коли чергує Люда,
У клас приходить чудо:
Парти миються й стільці,
Весь паркет протреться,
У вікнах сонця промінці.
Дошка аж сміється.

І на вікнах квіти
Раді, наче діти:
— Дякуємо, Людо,
За таке чудо.

(Г. Гребенюк)

КАЛАЧ

Я печу, печу, печу
Дітям всім по калачу,
Зверху маком потрушу,
В піч гарячу посаджу.
Випікайтесь калачі,
У натопленій печі.
Буду Васю, буду Нату
Калачами частувати.

(Г. Демченко)

ВОДИЧКА

Наберу з криниці свіжої водиці,
Буду умивати, буду промовляти:
— Водичко, водичко, умий Олі личко,
Рожеве та біле, як яблучко спіле!

(Г. Демченко)

ПЕРУ, ПЕРУ ПЛАТТЯЧКО

Перу, перу платтячко
І хустинки для моєї лялечки,
Для Маринки.
Перу, перу платтячко
І співаю,
У вікно на сонечко
Поглядаю:
Вийди, вийди, сонечко,
З-за хмаринки,
Хай висохне платтячко
Для Маринки.
Буду, буду платтячко
Прасувати,
Буду мою лялечку
Одягати.

(Г. Бойко)

ГАЛЯ-ПРАЛЯ

Зажурилась наша Галя,
Що в брудному ходить ляля,
Всю білизну намочила
Намилила ще й варила,
А потому стала прати,
Все робила так, як мати.

(Ю. Шкрумеляк)

ЗАМЕТУШЕЧКА

Я у мами одна,
Мов билиночка.
Коли вдома сама —
Беру віничка.
І кругом замету,
Наведу чистоту,
Щоб ніде не було
Ні пилиночки.
А як мама прийде,
Все обдивиться,
Ледве віник знайде,
Смішно скривиться,
Поцілує свою
Заметушечку,
Покладе спочивать
На подушечку.
Після мене мете:
Аж до раночку,
Поправляє мою
Замітаночку.

(В. Логоза)

ПРАЛЯ

Ляльчине убраннячко
Я зберу.
Ляльчине убраннячко
Поперу.
Лийся, водичко, із крана,
Буде спідничка попрана.
Лийся, водичка, сріблиста,
Буде хустиночка чиста.
Почеплю убраннячко
На шнурі,
Посушу убраннячко
У дворі.
Сонечко буде світити,
Ляльчину хустку білити.
Буде вітрець повівати,
Буде вбрання висихати.

(В. Лучук)

НАЗАРКОВІ МАШИНИ

Обладнав гараж Назарко.
Там — таксі, комбайн, косарка...
Сяє все, машина кожна!
Адже що то за шофер,
Тракторист чи комбайнер,
Що не буде змалку знати,
Як машину доглядати.

(О. Маландій)

ТАНЯ-ПОМІЧНИЦЯ

Вранці мама борщ зварила,
Таня моркву принесла.
Мама вдень спідничку шила,
Таня хату замела.
Ой смачний удався борщик,
Ще й оладочки пухкі!
На спідничці — синій дощик,
Крапельночки легкі.
Мама в кухні посуд мила,
Таня витерла стола.
Швидко мама все зробила,
Бо їй Таня допомгла.

(Г. Биченюк)

КУХОВАРКИ

Я й сестра моя Наталя
Зранку мамі помагали:
Все прибрали і помили,
Та ще й каші наварили.
Присмалилась наша каша,
Підгоріла наша каша:
Довго на вогні тримали,
Ну й дісталось нам від мами.
А ми їли і хвалили —
Кашу ж ми самі варили.

(С. Шушкевич)

Я Й СОБІ ОТАК НАВЧУСЯ

Вишиває нам бабуся
Рушники.
Я й собі отак навчуся
Залюбки.
Квіточки оті, що в лузі,
У росі.
Мамі вишию на блузі
Я усі.

(Л. Лежанська)

ГРЯДОЧКА СЕСТРИЧКИ

У сестрички теж є грядочка,
Невеличка, наче кладочка,
А на грядці — огірочки
І кавун в рябій сорочці,
Сім головок маку,
Трохи пастернаку.
Був на грядці і горох,
Та його ми з'їли вдвох.

(М. Стельмах)

ДУБОЧКИ

Ми з Іваном у садочку
Посадили по дубочку.
Цілий день роботу маєм —
Все по черзі поливаєм.
Потім прутиком зміряєм.
Що години по разочку:
Хто з нас швидше підростає —
Ми з Іваном чи дубочки.

(В. Ладичець)

БАРАБОЛИН РІД

У картоплі-бараболі
Діти вирости у полі.
Як пішли ми їх збирати,
Назбирали так багато!
Стільки діток там було —
Ледь в село їх довели
Сто машин і сто підвід.
Отакий в картоплі рід.

(П. Воронько)

ОРИСЯ КОШИКА ВЗЯЛА

Орися кошика взяла
В маленькі рученята
І на базар вона пішла
До другої кімнати.
А перед тим, коли іти,
Вона сказала діду,
Що треба моркви принести
Й картоплі для обіду.
Та ось вона уже біжить
Жаліється, хороша:
Хотіла півника купити,
Але не стало грошей.

(В. Сосюра)

СТОЛЯРИКИ-МОЛОДЦІ

Столярики-молодці
Тешуть столик і стільці.
Молотком по долоті, долоті,
Летять тріски золоті, золоті.
Пилочками чики-чики,
Молоточком туки-туки.
В нас до праці здатні руки.

(В. Багірова)

ЮЛЯ-ЧИСТЮЛЯ

Замітає мама хату —
Хто біжить допомагати,
Хто совочок їй несе?
Прибере в кімнаті все?
Звісно, Юля, наша Юля —
Маленька чистюля.
Капелюха чистить тато —
Хто біжить на поміч радо,
З криком: «Татку, я сама!»
Щітку в нього відніма?
Звісно, Юля, наша Юля —
Маленька чистюля.
Миє, тре бабуся посуд—
Хто їй мисочки підносить,
Ложки, чашки і ножа?
Хто їй часом заважа?
Звісно, Юля, наша Юля —
Маленька чистюля...

(В. Дарда)

СНІДАННЯ ВСІМ

Наша Ганнуся — хазяєчка.
Устала раненько,
Зварила крутенько,
Кришить курчаткам дрібненько.
Дрібненько кришить,
Скликає, лічить:
— Ціп! Ціп! Ціп!
Є вас сім, та сім,
Та ще раз сім.
Дам вам снідання всім.

(В. Пепа)

НАШІ ГРЯДОЧКИ

Вже город копають люди,
Йде робота на селі!
Тож і ми копати будем
В себе грядочки малі.
Свіжу грядку грабельками
Заскородим залюбки,
Кожне зернятко руками
Ніжно вкинемо в рядки.
У весняної землиці
Скільки ласки й теплоти!
Проросте зерно морквиці,
І редис почне рости.
Потім зійдуть огірочки —
Зарясніється рядок,

Стануть пишними листочки,
Поплетуться у вінок.
Може, дощик залініться? —
Ми самі поллем грядки,
Щоб росли редис, моркваця
І зелені огірки!

(М. Познанська)

ЯСЕНОК

Вранці
Донька і синок
Посадили ясенок.
Посадили, посадили, —
Набирайся, любий, сили.
Ясен, ясен, ясеня —
Ми радіємо щодня:
Хай зростає,
Листям має,
Нашу землю прикрашає.

(В. Крищенко)

МИ ПОСІЯЛИ ГОРОХ

Із матусенькою вдвох
Ми посіяли горох.
А минуло кілька днів —
Він зійшов, зазеленів.
Буду їсти залюбки
Я з горохом пиріжки.

(Д. Мегелик)

КВІТКОЛЮБИ

Обладнали клумбу діти,
Де сама трава росла.
Ой, які хороші квіти, —
Мов веселка розцвіла!
Тут і айстри, і жоржини.
І гречушки, й нагідки.
Доглядають їх щоднини
Квітколюби-малюки.
Пролітає теплий вітер
І на клумбі завмира.
Всюди квіти, всюди квіти,
Бо прийшла весни пора.

(Д. Мегелик)

ЯБЛУНЯ

Ми посадили яблуньку
В дворі біля воріт.
А згодом всі побачили
На ній рожевий цвіт.

А прийде осінь — яблуня
З гілок своїх рясних
Нам дасть багато яблuchок,
Медових, запашних.

(Д. Мегелик)

ВИШЕНЬКА

Ранньою весною
В нашому садку
Я сама садила
Вишеньку струнку.
І шумить листвою —
Вже така, як я! —
Від усіх найкраща
Вишенька моя!

(Г. Бойко)

ЛИПКА

Я, маленька липка,
Виросту велика, —
Не ламай мене!
Я медовим цвітом
Зацвіту над світом, —
Бережи мене!
Тінь тобі я кину
У гарячу днину, —
Ти шануй мене!
Від дощу сховаю
Вранці серед маю, —
Ти полий мене!
Будемо з тобою
Ми рости обое, —
Ти люби мене!
Виростеш за роки,
Підеш в світ широкий, —
Не забудь мене!

(П. Воронько)

КВІТИ

Під віконцями
На сонці
У весняному саду
У земельку,
Як в постельку,
Я насіннячко кладу.
Сонце, смійся!
Дощик, лийся!
Линьте, краплі, до землі,
Щоб на грядках
У зернятах
Кріпли паростки малі.

Прийде літо,
Будуть квіти,
Будуть в мене восени
У віночку на голівці
Чорнобривці запашні.

(Н. Забіла)

БЕРІЗКА

Як прийшла до нас уквітчана
Весна,
Посадила я берізку
Край вікна.
Стала, стала я берізку
Поливать,
Стала пісеньку веселу
Їй співать.
—Ти рости, моя берізонько,
Рости,
Буйним листом всім на радість
Шелести.

(Г. Бойко)

ДОЩИК ДОПОМІГ

Працювала Ганночка
День при дні.
Поливала квіти
Запашні.
Із вітрами й хмарами
Дощик біг.
Він малій тій дівчинці
Допоміг.

(Л. Савчук)

МИ ЗБИРАЄМ УРОЖАЙ

Припікає сонце —
Ой, гарячий день!
І комбайн у житі —
Наче корабель.
Тато на місточку,
Ніби капітан.
А навколо нього
Хліба океан.
Тепле і духмяне
В бункері зерно.
Водоспадом пада,
Шелестить воно.
За штурвал я взявся:
Гей, комбайн, рушай!
Ми збираєм з татом
Гарний урожай.

(П. Мостовий)

ВОЗЯТЬ МАШИНИ ЗОЛОТО

Із полів у гожу днину
Мчать дорогами машини.
Мов янтар, одно в одно
Золотиться в них зерно.

(П. Мостовий)

СОНЯШНИК І ЛЮБА

Посадила Люба
Соняшник в саду.
Виполола Люба
Тричі лободу.
Після гроз весняних,
Після щедрих злив
Соняшник на грядці
Весело розцвів.
Тягнеться до сонця
Жовта голова,
Люба йде в садочок;
Що це за дива?
Соняшник недавно
Був їй до плеча,
А сьогодні, гляньте,
Переріс дівча!

(Л. Компанієць)

ЗІНИН КВІТНИК

Зіна квіти посадила,
Поливала їх, ростила,
А вони росли, росли,
Пишним цвітом зацвіли,—
Ходить Зіна в квітнику
У розкішному вінку.

(П. Амбросій)

ПОЛИВАЛА Я ПОРІЧКИ

Я носила воду із річки,
Поливать наші порічки.
Розцвітали кущики рясно,
Поспівали ягоди вчасно.
Я два тижні ягоди рвала,
Всіх подружок своїх пригощала.

(П. Воронько)

ПРО ЩО ШЕПОЧУТЬ КВІТИ

Спитала маму доня:
— Про що це на балконі
Мені шепочуть квіти:
Про сонце чи про літо?

Сказала мама доньці:
— Гаряче влітку сонце,
Тож і шепочуть квіти:
«Нас не забудь полити».

(П. Воронько)

ПОЛЬОВА КРАСУНЯ

У зелену гарну блузу
Вбралась кукурудза,
Розпустила пишні коси
В полі стоголосім.
— Я тобі, матусю люба,
Хочу помагати.
Польову красуню будем
Разом доглядати.

(Р. Пінь)

ГОЛУБИ

Дмитрик любить голубів:
Сам хатинку їм зробив.
Змайстрував
Тоді драбинку
Й приладнав їм під хатинку.
Поодинці
По драбинці
Ходять раді голуби
І до хлопчика воркочуть:
— Дуже вдячні ми тобі.

(О. Журлива)

ЯБЛУНЬКА

— Кучерява яблунько,
Дай мені хоч яблучко!
— Ти носила з річки
У відрі водичку,
В спеку напувала —
От я й не зів'яла.
Тож бери всі яблука! —
Прошуміла яблунька.

(Д. Іванов)

ПОСАДИМО ГАЙ

Щоб красувався рідний край
В зеленому гіллі, —
Посадим на горбочку гай —
Сосну й дубки малі!
Високі стануть дерева,
Підіймуться до хмар.
У гаї житимуть сова,
Зозуля і шишкар.

Тут зйдуть проліски ясні,
Фіалки і розмай.
Розквітне ними навесні
Увесь зелений гай.
Протопче лиска тут сліди,
Прискаче й зайчик сам...
І люди, що прийдуть сюди,
Спасибі скажуть нам!

(М. Познанська)

ГРИЦЬ ТА МОРОЗ

Тихо падає сніжок,
Білий та лапатий.
Прокидає стежку Гриць
Від воріт до хати.
Злий Мороз щипнув за ніс,
В щоки дошкуляє.
Гриць лопатою жвавіш
Сніг пухкий жбурляє.
Перестав щипать Мороз,
Відступив від Гриця,
Працьовитих малюків
І Мороз боїться!

(П. Мостовий)

ГОДІВНИЦЯ

По селу мете сніжниця,
Розгулялася зима.
У сусідів — годівниця,
А у нас її — нема.
А навколо, — наче вати
Хто накидав на дахи.
«Нумо, брате, працювати,
Щоб не гинули птахи!»
Узялися ми до діла, —
Праця нам — не новина!
Аж рубанки засвистіли,
Аж запахла смолина!
Хай сніжниця, хай пороша, —
Ми радіємо з Сашком:
Скоро буде в нас хороша
Годівниця під дашком.

(П. Сиченко)

ЯК ПОМІДОРИ ПОЧЕРВОНІЛИ

Поливала я все літо
Наші помідори.
А вони не хочуть спіги —
Просто з ними горе.

Я сказала: «Гей, сеньйори!
Сором загубили?»
Застидались помідори
І... почервоніли!

(П. Ребро)

ЧУДНИЙ МОЛОТОК

Щоб гарну скриньку збити,
Лько взяв молоток.
Та скоро він сердито
Жбурнув його в куток.
— Цей молоток, — зітхає, —
Чудний діставсь мені:
По пальцях попадає,
А по гвіздочках — ні!

(П. Ребро)

ХОДЯЧА МАЙСТЕРНЯ

Підняв Славка товаришок,
А потім каже: — Славо,
Та ти важкий, немов мішок!
Скажи, у чому справа?
Той — до кишень.
А там — цвяшки,
Два гвинтики, три гайки,
Пружини, ножики, гачки,
Сім струн для балалайки,
Ключі, обценьки, молоток,
Ще й шестірня іржава...
І засміявсь товаришок:
— Майстерня, а не Слава!

(П. Ребро)

ОЛЯНЧИНА ШКОЛА

Тихо в кухні іграшковій,
На плиті на загадковій
Чайник носом не сопів,
Бо сьогодні не кипів.
Шепотіли сковорідки:
«Без Олянки ми сирітки...»
А кастролі круглобокі,
І міленькі, і глибокі,
Розмовляли між собою —
Жовта, біла з голубою,
Про Оляночку маленьку,
Що пішла гулять раненько.
Віник хоче підмітати

В коридорі та в кімнаті.
Ось Оляночка прийшла,
Воду в чайник налила
І закип'ятила...
Всі каструлі-говоруні
Старанно помила.
Підмела підлогу
Віником вологим.
Посвітлішали на кухні
Тарілки, виделки, кухлі...
Гарна кухня іграшкова
Для Олянки — справжня школа.
(П. Король)

НА ГОРОДІ

На городі все зібрали —
І картоплю, й огірки,
І квасолю, буряки,
Залишились гарбузи.
По городу він гуляє,
Сонцю боки підставляє.
Холодно йому уже.
Дідові прийшли онуки,
З дитсадка вони прийшли,
Гарбуза взяли на руки
І у погріб віднесли.
Аж до сивої зими —
На насіння й кашу.
(П. Король)

ЩОБ ГАРНИМИ РОСЛИ

Надвечірня пора —
Бути прохолоді.
Мати полива з відра
Огірки в городі.
А синок іще не зна,
Як і що полити,
Тож малому вона
Хоче пояснити.
— Це щоб гарними росли,
Не позасихали,
Їх водицею з Сули
Завжди поливали.
Вчасно треба полить
Квіти й огірочки,

Бо рослина хоче пить,
 Як і ми, синочку.
 Виструнчився тут малий:
 — І мене мершій полий!

(О. Ющенко)

А Я ШИЮ ЧОБІТКИ!

А я шевчик туки-туки,
 Візьму собі шило в руки,
 Шило, дратву, молоток —
 Ось і перший чобіток!
 Стану зранку на порозі:
 — Йдіть до мене, дітки босі!
 Всім пошию чобітки,
 Тук-тук-туки, тук-таки!
 Хто там перший? Дві стоніжки.
 Тут роботи ой не трішки!..
 Я стоніжок взуть не зміг.
 В кого, діти, менше ніг?
 А на другий день ізранку
 Хрущ з'являється на ганку,
 А за ним рогатий жук,
 Ту-тук-туки, туки-тук!..
 А я, шевчик, ледь не плачу,
 Ніг у них багато, бачу,
 В кожного три пари ніг!
 Я сховався за поріг.
 А я, шевчик, зажурився.
 Тут Іванко появився:
 — Завтра в школу йти мені —
 Взуєш ти мене чи ні?
 А я, шевчик, шило в руки:
 Тук-тук-туки, тук-тук-туки! —
 Лине стукіт навкруги:
 У Іванка дві ноги!
 Рада мама, радий тато:
 У Іванка чоботята!
 Знають всі тепер довкруг,
 Що я шевчик, тук-тук-тук!

(М. Петренко)

ЇДУТЬ ТРАКТОРИ

Раз, два, три!
 Їдуть трактори.
 На переднім тато з братом
 Їдуть плугом степ орати.
 Я у братика питаю —
 Чи мене він покатає?
 Каже братик: «Підростеш,
 Сам цей трактор поведеш!»

(П. Воронько)

ДОНЯ

— Ти помічниця, —
Матінка скаже.
Дочка зашариться:
— Аякже.
Встане раненько,
Личко умие,
Ліжко гарненько
Накриє.
Віничок візьме,
Вимете хату.
— З мамою скрізь ми,
Тату.
Вчора уранці
Ходила з охоти
В маминій ланці
Полоти.
Там із барила
Я воду носила.
Всі говорили:
«Мила!»
Батько сміється:
— Донечко-доню!
Тисне до серця,
До скроні.
— Ти помічниця
В хаті й в полі,
Будеш учитися
В школі.

(П. Воронько)

МОЛОТОК

В мене є залізний молоток,
Я його щодня кладу в куток,
Де лежать і пила, і терпуг, —
Він же їм завжди хороший друг.
У кімнаті лине його дзвін,
Що співає, що говорить він?..
Молоток говорить: «Тук-тук-тук,
Я найкращий друг умілих рук.
В них я затанцюю, мов живий,
А в руках невмілих я кривий.
Візьме пухла ручка за держак —
І звестись не можу я ніяк,
А зведусь, то знову упаду,
Синяків наставлю, на біду.
Не люблю я зроду білорук,
А в руках умілих: тук-тук-тук».

(П. Воронько)

КРАВЧИНЯ

Я сукенку вишивала
Ляльці білокосій,
Черевички підбивала —
Не ходити ж босій.
Перед святом з рукавиці
Зшила кожушинку.
Пишна лялька у світлиці
Схожа на картинку.
А дідусь, як до криниці
Вирушає вранці,
Все шукає рукавицю,
Ту, яка на ляльці.
Дідусеві, бачу, зимно.
Що ж мені робити?..
Рукавицю з кожушини
Почала я шити.
Доки шила рукавицю —
Вже настало й літо.
У саду співають птиці,
Розцвітають квіти.
І дідусь промовив тихо,
Любо, не обидно:
— З тебе виросте кравчиха,
По роботі видно.

(П. Воронько)

НА КОРАБЛИКУ

Всеумійко майстер Павлик
Змайстрував швидкий кораблик,
Збіг до річки він, до броду,
Та й пустив його на воду.
У кораблику спочатку
Любо плавало качатко,
Потім жабка в нього сіла,
Синя бабка прилетіла,
І метелик, склавши крила,
Притулився до вітрила.
Так пливуть вони, малі,
До зеленої землі.
І за руки золоті
Хвалять Павлика в путі.

(П. Воронько)

ВИНОГРАД

Щоранку Милочка вставала,
Поснідає — і в сад.
Вона там брату помагала
Садити виноград...

А прийде ніч, і Милі сниться:
Немов той виноград
Прийшов, вклонився помічниці
І знов пішов у сад.

(Г. Бойко)

СЕСТРИЧКА

Ростом невеличка
І швидка-швиденька —
Це моя сестричка,
Ще вона маленька.
Та, як всі дівчата,
Все вона з нитками —
Учиться в'язати
У своєї мами.
Вчора здивувала
Всіх моя сестричка —
Братику зв'язала
Білі рукавички!
Гарні, невеличкі,
Теплі та м'якенькі...
От вам і сестричка!
От вам і маленька!

(Г. Бойко)

ПОМІЧНИЦІ

Прилетіла з-за села
Віхола лапата,
Снігу, снігу намела
У дворі багато.
У кожусі й валянках
Тихою ходою
Йде доріжку підмітять.
Наш дідусь з мітлою.
А настріч йому якраз
Милочка й Ганнуса:
— Відпочиньте, ми за вас
Підметем, дідусю!..
Усміхається дідусь
В вуса посивілі:
— Вчіться стежку прокладать
В кожному новім ділі!

(Г. Бойко)

ВОДІЇ

В дитсадок приїхав КраЗ,
Чорнозем привіз для нас,
Іграшковим самоскидам
Підморгнув —

І геть майнув.
Щоб під вітром і дощем
Не псувався чорнозем,
Ми його на нашу клумбу
«Кразенятами» везем.

(Б. Списаренко)

МІЙ ТАТКО

Я у татка помічник —
Помагать у всьому звик.
Взяв мене він у машину
І сказав: «Рушаймо, сину!
Придивляйся і учись,
Щоб на зміну став колись.»

(В. Крищенко)

ДРОВА

Рубає дрова тато —
Петрусь їх носить в дім,
Щоб тепло було спати
В холодну ніч усім:
Бабусі і матусі,
І братику, й сестрі,
І вітру, й завірюсі,
Що мерзнуть в димарі.

(Д. Мегелик)

ПАВЛИК

Павлик грався у пісочку
На піщаному горбочку,
Пік пампушки і паски,
І пухенькі пиріжки.
Пік для півника, для пташки,
Що сиділа на піддашку;
Павлик — пекар і пічник,
Заповзятий трудівник.

(Л. Біленька)

СОНЦЕ СТУКАЄ В ВІКОНЦЕ

Сонце стукає в віконце.
Ти не спи, як сходить сонце.
Прокидайся — й на зарядку,
а з зарядки та й на кладку,
через кладку на лужок,
а з лужечка та в садок.
Там лежать граблі, лопата,—
то ямки берись копати:
треба вчасно навесні

посадити яблуні,
груші, персики, горіхи
добрим людям для утіхи,
і для цвіту, і для плоду —
на здоров'ячко народу.

(М. Стельмах)

КИМ БУТИ?

Той хоче стати космонавтом,
той капітаном хоче бути...
Я теж подумав: ким же стати,
Яку в житті обрати путь?
Звичайно, лікарем би добре...
Або артистом — слава й честь!
Чи прикордонником хоробрим —
Наказ: «Назад — ні кроку!» —
«Єсть!»
А можна б інженером стати,
учителем — дітей учить,
складних наук їх научати
і головної — просто жить.
Професій безліч є цікавих,
Але свою вгадати як?
Щоб добре діло й добра слава?
І я собі міркую так.
Потрібно лікувать хвороби
й водити в космос кораблі,
та я ж із роду хліборобів,
весь родовід мій — од землі.
Мій дід водив найперший трактор,
мій батько — знатний комбайнер.
Ми робим хліб,
а хліб — це правда,
завжди — віддавна й дотепер.
Степ перейти — життя прожити,
то не такі прості слова.
Життя утворене від жита,
бо хліб — усьому голова.
...Раніш до сонечка устати,
погладить колос на ходу.
Ні, мабуть, я не в космонавти,
у хлібороби я піду!
І труд мій віддарують борозни —
рікою зерно потече.
І з першого —
мойого —
борошна
Вітчизна хліба напече.

(О. Орач)

Прозові твори

ДЕСЯТЬ РОБІТНИКІВ

Зайшов я колись до одної жінки в хату — Одаркою звали жінку. Дивлюсь, а у неї в хаті так чисто, гарно так: діти умиті, чисто одягнені, обід зварений.

— Як ви встигаєте все поробити?— питаю я в Одарки.

А вона каже:

— Як же мені не встигнути! У мене служить аж десять добрих робітників.

Вони мене слухають: що не скажу — зроблять, один одному допомагають!

— Які ж то у вас робітники?

— А ось вони!— засміялась Одарка і поклала на стіл своїх десять пальців.

(М. Коцюбинський)

ІВАНКОВІ КОЛОСКИ

Було це ранньою весною. Земля прокинулася від зимової дрімоти, скинула з себе пухнасту ковдру снігів. Ховрашки, польові миші повилазили з нір і вигрівалися на сонці. З далеких теплих країв прилітали до рідних гнізд птахи. Іванкова шпаківня гостинно зустрічала дзвінко-голосих гостей.

Була неділя. Всі відпочивали. А ось сівачі трудилися і вдень, і вночі.

— Весняний день рік годує,— любив говорити тато.

— А ви тут як опинилися? Щось удома скоїлося?— стривожився він, коли побачив своїх синів Іванка та Миколку біля сівалки.

— Нічого не сталося,— сказав Миколка.

— Ми в гості до тебе прийшли,— доповнив Іванко.— А чому ви всі такі замурзані?

— Білий хліб любить чорні руки,— усміхнувся тато.— Ось досіємо оцей клин і помиємося. Погляньте, які душеві на польовому стані. Може — під воду?

— Ні,— сказав Іванко,— Ми хочемо з тобою хліб сіяти.

— Дивись, чого захотів?— засміявся татів напарник, тракторист дядько Павло.— Одразу видно, що нашого, хліборобського роду.

— Гарзд,— дозволив тато.— Все зерно висіяли, так що час мені заправити сівалки. А ви тим часом посидьте у кабіні трактора. Отак! Зараз поїдемо. Будете слідкувати за роботою сівалока.

Ось так уперше Іванко допоміг посіяти татові в пахучу землю золоті зерна. Зігріті людськими руками і сонцем, вони проросли й зашуміли, задзвеніли на весь світ тужавими колосками.

Сплетені у віночки, колоски ті й сьогодні прикрашають Іванкову кімнату.

(В. Мелешенко)

ПЕТРУСЕВА ПШЕНИЦЯ

Задумав Петрусь колосок виростити. Великий. Поклав у землю зернину і водичкою полив. З неї виткнувся пагінчик.

Виросла пшениця вища за Петруся. Колосок важкий такий, гарний. Щодня бігає Петрусь дивитися, чи не дозрів.

Татові хвалиться:

— Колосок мій — найбільший у світі!

Одного ранку навідався Петрусь до пшениці й мало не заплакав. Колосок опустив голівку додолу. Вітрюган стебло поламав. Хлопчик крізь сон чув, як уночі він грюкав віконницями.

Тато заспокоював Петруся... А хлопчик думав: «Треба буде затишок для стебельця зробити».

Повів тато Петруся в поле, підняв на руки і показав на широкий пшеничний лан. Аж в очах у хлопчика загойдалося: золоті хвилі котив нивою вітер.

— Тату, а стебел вітрюган не поламає? — стурбовано запитав Петрусь.

— Ні, синку, — відповів батько. — Одна стеблина беззахисна, а як їх багато, то вони одна одну підтримують.

Жовтаві колоски шелестіли і кивали до Петруся, ніби хотіли й собі сказати: «Разом нам хороше, надійно».

І вирішив хлопчик посіяти не одну, а цілу жменю зернин.

(Н. Романіка)

ЗОЛОТИЙ ДОЩ

Дош сіявся й сіявся, ніби крізь сито. Дрібненький, теплий.

Тетянка сиділа на ганку й чекала, поки дощ перестане. А він не вшухав.

З хати вийшов тато. Поглянув на небо, на струмочки, що дзюркотіли по стежині й губилися в спориші.

— Золотий дощик! — мовив.

— Який же він золотий! — заперечила Тетянка. — Може, голубий чи синій?

— Ні, доню, золотий. Зараз жито-пшениця сили набирається. І кожна дощова краплина — то майбутнє зерня в колоску. Ось настануть жнива, візьму тебе в поле.

Тато в Тетянки такий: як пообіцяє що, не забуде. Час від часу він хвалився мамі й Тетянці:

— Пшеничка вже красується.

На погоді стало, це добре, саме колос наливається.

— Починають хліба половіти...

А одного дня повіз Тетянку в поле.

З Дівич-гори мотоцикл пірнув у вибалок. Очам відкрився жнивний лан, на ньому — кілька комбайнів.

Під'їхали до одного. «Ни-ва», — прочитала Тетянка напис на комбайні. З кабіни, що, здавалося, пливла аж під хмарами, помахав їм кашкетом комбайнер Микита Парфенович. Мовляв, усе гаразд.

До комбайна під'їжджала вантажівка. Порівнялася кузовом зі схожим на хобот рукавом, що звисав із комбайна. І раптом з рукава сипнуло зерно. Лілося струменем, розсипалося бризками.

— Тату, золотий дощ! — вигукнула Тетянка.

— Авжеж, золотий! — яснів смаглявим обличчям тато. — Краплина в краплину, зернина в зернину.

У кузові сусідський Іванко, голий до пояса, розгортав зерно дерев'яною лопатою. Й немовби купався в золотому дощі.

(В. Чухліб)

ДЖЕРЕЛЬЦЕ

Пішли якось дідусь з онуком в ліс по гриби. Довго блукали, поки набирали повні козуби. З повними козубами важкувато, і день якраз видався спекотливий, душний. Вирішили відпочити.

Саме, як на згад, і весела галявинка з березняка вигулькнула. Трава на ній зелена, свіжа, в траві вітерець з сонячним зайчиком у квача бавляться.

— Як гарно! — зрадив онук. — Дідусю, давай тут перепочинемо! Он і дерево лежить.

Дідусь дістав окрайця хліба, розламав навпіл.

— Ех, до хлібини та ще б ковток водиці, — зітхнув дідусь.

— Ой, дідусю, тут хтось є! — прошепотів онук.

Прислухались.

— А й справді, внучку, ніби вода дзюрчить. Ану поглянь кругом. Ти го-строзорий, може, і знайдеш.

Подивився хлопчик навкруг. Бачить, під кушем, з-під моховитого камінця, вода сочиться.

Тільки виколупав він один камінець, — звідти як хлине струминка! Та холодна, чиста!

— Джерело, криничка, сонячна водичка! — заспівав радісно хлопчик.

Напилися вони досхочу, а дідусь і каже:

— Давай, внучку, зробимо так, щоб усім було приємно пити з джерельця.

Знайшли вони суху гілку, вистругав з неї дідусь жолобок і приладнав до струминки. Зробив кухлик з березової кори — кожний тепер нап'ється з джерельця.

Оглянули свою роботу — до ладу вийшло.

Напились ще на прощання і пішли додому...

(А. Сахаров)

ХМАРИНКА

Набрала Тетянка води з копанки, щоб вишню полити. Глянула у відерце, а там хмарина гойдається. Біла, пухнаста.

Присіла Тетянка над відерцем — очей не відведе від хмарини. Хотіла спіймати — не ловиться, між пальцями тікає.

Де не взявся Тарасик, схопив відерце й вилив воду під вишню.

Заглядає Тетянка у відерце — нема хмарини.

— Що ж ти накоїв!— ледь не плаче.— Мою хмаринку вихлюпнув. Тепер дістань мені з неба таку саму!

(В. Чухліб)

ЇДАЛЬНЯ ДЛЯ ПТАХІВ

Усі хлопці заздрили Василеві. Ще б пак не заздрити! Синичка, яку він вирвав з кігтів шуліки, зовсім звикла до хати. Василь вирубав для неї велику гілку і причепив до стіни. Там синиця і лазила, мов акробат.

Годував її Василь. Насипле насіння конопляного, синичка і клює його. Всіх комах синиця в хаті виловила. Лазить вона всюди, в кожну щілину зазирає. Помітить таргана, то вже він не втече. Націлиться своїм довгим, тонким чорним дзьобом і немає таргана. Проковтнула його синиця.

Тепло в хаті. А надворі завірюха гуде, снігу намело так багато, що й тинів не видно. Все позамітало. Цілий ранок Василь з батьком сніг одкидали, стежки прочищали.

Прийшов до Василя його товариш Миколка. Дивилися хлопці, як синичка весело стрибає. А Миколка й каже:

— Добре цій пташці! Вона в теплій хаті сидить, і їжа в неї є. А тим пташкам що на волі, тяжко. Бур'яни снігом замело. Голодують пташки. Багато їх до села поналітало, в комори і хати просто лізуть.

Тоді Василь аж з місця схопився:

— А що, коли для пташок їдальню зробимо?

— Яку їдальню?— не розуміючи, спитав Миколка.

Пояснив йому Василь:

— Приладнаємо таку дошку невелику і повісимо на дерево. Щодня будемо насипати туди насіння, крихт, листя з капусти. Нехай пташки їдять собі.

Прийшли хлопці до мене радитись. Розповів я хлопцям, як зробити їдальню і врятувати пташок від голодної смерті. А діти вже й самі знають, що чим більше пташок у нас, тим менше шкідників на полі й у саду. Пташки знищують комах-шкідників.

Хлопці завзято взялися до справи. Знайшли дошку й прибили низенькі борти, щоб вітер насіння не здував. Прив'язали по кутках чотири мотузки, на яких висітиме дошка. От і готова їдальня.

— У нас буде найкраща їдальня. Пташки гуртом їстимуть дружно, — сказав Микола.

Хлопці написали, на бортах своєї дошки: «Їдальня для птахів».

Це на одному боці. А на другому такий напис: «Хижакам і шкідникам тут їсти заборонено»

Набрали хлопці в кишені різного насіння, крихт, обрізків із капусти і пішли на лижах у ліс. Василь зліз на невисоку осику й приладнав там дошку. Насипав поживи для пташок. Потім побігли Василь з Миколою покататись на лижах, доки пташки злетяться.

Хороше на лижах у лісі взимку. На прогалині, біля яру, гора довга. Летить Василь, а за ним Миколка. Швидко лижі несуть, аж сльози на очах од вітру. Та ось Василь на горбочку не встиг підстрибнути і перекинувся в сніг. І не видно хлопця, так снігом засипало. А Миколка полетів далі, сміючись.

Покаталися хлопці й, додому повертаючи, зайшли до своєї їдальні. А там уже йде справжній бенкет. Налетіли щиглики галасливі, чижі, замучені чечітки-сирітки, снігур поважно сів на борт, вівсянка полохливо озирється, навіть горобчик, сіренький стрибунець, хитро клює насіннячко. Шум, галас! А синичка собі підлетить обережно до дошки, схопить конопляне насіннячко, потім сяде на гілку, розлущить його, проковтне зернятко і назад.

Приємно хлопцям, що вони стільки пташок нагодували.

Так усю зиму Василь з Миколкою годували птаство.

Всі пташки в лісі знали про цю їдальню і щодня зліталися попоїсти.

А про двох хлопців — Василя з Миколкою — пташки співали веселих пісень.

(О. Копиленко)

МАЛЕНЬКІ ПОМІЧНИЦІ

Оля і Ліда гуляли у дворі. Побачила Оля, як Петрик допомагає своїй мамі розвішувати білизну на мотузці, і сказала подрузі:

— І я сьогодні мамі допомагала.

— І я теж, — відповіла Ліда. — Що ж ти робила?

— Тарілки витирала і ложки, і виделки.

— А я черевики почистила.

— Мамині? — спитала Оля.

— Ні, свої.

— Хіба це допомога мамі? — засміялася Оля. — Ти ж їх собі почистила.

— Ну то й що. Зате у мамі сьогодні буде менше роботи, — сказала Ліда.

Так чи не так?

(О. Буцень)

Додаток VI

Організація роботи гуртка «Народні умільці»

ЗРАЗОК

**ЖУРНАЛ
обліку роботи гуртка**

(назва гуртка)

(назва загальноосвітнього закладу)

(міста, села, району, області)

на 200__ / 200__ навчальний рік

ГУРТОК ДЛЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
«НАРОДНІ УМІЛЬЦІ»

Мета і основний зміст роботи: ознайомити дітей із різними видами народних ремесел, навчити елементарних трудових дій, сформувати вміння та навички, привчити до рукоділля, розвивати увагу, пам'ять, мислення, збагатити чуттєвий досвід дитини, розвивати творчі здібності.

Час роботи гуртка:

_____ Другий і четвертий четвер
_____ 15.30 — 16.00

Керівник закладу _____ (підпис)

Керівник гуртка _____ (підпис)

ПЛАН РОБОТИ ГУРТКА
на 200__ / 200__ навчальний рік

№ з/п	Тема, розділ програми, зміст роботи (на кожне заняття)	Кількість годин	Дата проведення
1	Ознайомлення з вишивкою	1	
2	Ознайомлення зі швом «голка вперед»	1	
3	Вишивання по контуру малюнка	1	
4	Ознайомлення з витинанкою	1	
5	Виготовлення витинанки «Сніжинка»	1	
6	Ознайомлення з керамікою	1	
7	Ліплення пташки	1	
8	Розпис керамічного виробу	1	
9	Ознайомлення з художнім ткацтвом і килимарством	1	
10	Аплікація з ниток	1	
11	Придумуємо мозаїку	1	
12	Різьблення по дереву, карбування, випа- лювання	1	
13	Карбування по фользі	1	
14	Листівка в подарунок	1	
15	Вироби із штучного матеріалу	1	
16	Браслет для мами	1	

ПЛАН РОБОТИ ГУРТКА НА КОЖНИЙ МІСЯЦЬ

№ з/п	Тема, розділ програми, зміст роботи (на кожне заняття)	Кількість годин	Дата проведення
Жовтень, листопад, грудень			
1	Ознайомлення з вишиванкою. Розповідь педагога. Розгляд та опис рушника. Ознайомлення зі знаками символами. Узагальнююча бесіда про вишиванки	1	
2	Ручна праця Ознайомлення зі швом «голка вперед». Виконання роботи на смужках із зошита в клітинку. Навчати рівномірно виконувати стібки	1	
3	Вишивання по контуру малюнка, перенесеного на тканину швом «голка вперед»	1	
4	Ознайомлення з витинанкою. Розгляд інтер'єру світлиці або куточка народознавства. Розповідь про витинанки. Розгляд і опис витинанок	1	
5	Конструювання з паперу. Виготовлення витинанки «Сніжинка». Скласти квадрат по діагоналі, трикутник скласти ще двічі. Ножицями заокруглити верхній кут. На боках зробити надрізи різної форми	1	
6	Ознайомлення з керамікою. Дати поняття про різні види кераміки, про способи роботи з глиною. Дидактична гра «Знайди предмет, який я назву» Дидактична гра «Відгадай»	1	
Січень, лютий, березень			
1	Ліплення Ліплення пташки. Розглядання зразка, обстеження форми. Ліплення виробу. Надання завершеності виробу	1	
2	Малювання. Розпис керамічного виробу. Нанести фарбами основу. Малювання деталей візерунка	1	

№ з/п	Тема, розділ програми, зміст роботи (на кожне заняття)	Кількість годин	Дата проведення
3	Ознайомлення з художнім ткацтвом і килимарством. Розгляд і описування виробів. Розповідь педагога про мистецтво ткацтва. Дидактична гра «До чого торкнулася паличка»	1	
4	Аплікація. Аплікація з ниток. Малювання контура клеєм. Викладання ниток по клею	1	
5	Конструювання + аплікація. Розрізання картинки по квадратах. Перемішати квадратики. Наклеїти їх у вільному порядку	1	
6	Різьблення по дереву, карбування, випалювання. Розглядання виробів. Розповідь вихователя про техніку виготовлення. Дидактична гра «Що з чого зроблено?»	1	
Квітень, травень			
1	Карбування на фользі (на фольгу наноситься візерунок)	1	
2	Конструювання + аплікація + малювання «Листівка в подарунок» (прикрашання листівки дрібними елементами)	1	
3	Аплікація + конструювання (робота з додатковим матеріалом: намистинки, смужки)	1	

Додаток VII**Праця в куточку природи**

Куточок природи у дитячому садку відіграє дуже важливу роль. Його називають «маленькою лабораторією».

Робота у кутку природи багато чого навчить дитину.

Знання та навички, які отримують діти під час роботи та спостережень, будуть повноцінними лише тоді, коли вони надаються дітям у певній послідовності та розширюються поступово, починаючи з молодшої групи.

Для виховання у дітей турботливого ставлення до мешканців куточка вихователю доведеться докласти певних зусиль. Педагог виховує звичку працювати, спочатку разом з дорослими, а потім і самостійно.

Робота у куточку повинна пов'язуватися з іншими формами ознайомлення дітей з природою.

У другій молодшій групі дітям прищеплюються трудові навички щодо догляду за рослинами і тваринами. Вихователь доглядає рослини сам, але обов'язково у присутності дітей, привертаючи увагу до своїх дій, пропонує подивитися, як летить вода з лійки, як вона поглинається землею. Деякі діти можуть допомогти дорослому потримати лійку, налити у неї воду, витерти широкий лист вологою ганчіркою тощо. У процесі роботи вихователь пояснює дітям, що поливають рослини й витирають для того, щоб вони краще росли.

Доглядаючи у присутності дітей кімнатні рослини, вихователь систематично привертає увагу дітей до рослин куточка, все частіше просить їх допомогти та поспостерігати, використовуючи різні прийоми. Він пропонує погладити щільні гладенькі листочки рослин, понюхати, помилуватися квітками герані, фуксії, згадати, як називається ця квітуха рослина тощо.

Вносячи до групової кімнати нову квітуху рослину, вихователь роздивляється її з малятами, повідомляє, як вона називається, потім ставить так, щоб діти могли не раз підійти до неї й роздивитися.

Навесні зростання кімнатних рослин відбувається більш інтенсивно. Вихователь показує дітям нові листочки, квітки, що розпускаються, частіше просить дітей допомогти із поливом та витиранням листя, продовжує терпляче навчати малят догляду за рослинами, стежить за тим, щоб допомагали всі діти, а не тільки найбільш активні.

Наприкінці зими малята саджають цибулю. Кожна дитина саджає свою цибулину у ящик із землею (цибулини можна саджати майже впритул).

Вихователь пропонує дітям спочатку доторкнутися до землі (вона м'яка) роздивитися свою цибулину. Потім кожна дитина робить неглибоку ямку, розташовує в ній свою цибулинку (росточком вгору), а потім втискає її у землю — цибулинка повинна щільно сидіти у землі.

Ямка робиться неглибокою, щоб цибулина після натискання не повністю сховалася у землю (вона на одну третину має залишитися під землею). Цибулини краще добирати невеликі й такі, щоб швидше отримати зелене листя. (Пір'ями називати їх не слід.) Якщо таких немає, верхівки цибулини слід злегка зрізати гострим ножом, щоб викликати більш інтенсивний ріст.

У кінці квітня чи на початку травня проводиться висівання великого насіння бобів, квасолі, настурції. Ці рослини можуть вирости й у кімнаті, якщо з настанням теплих днів виставляти їх удень на відкрите вікно чи балкон.

Сіяти насіння дітей навчають на занятті. На столи ставлять ящики (ширина приблизно 30 см, висота 12–15 см). У вологому, злегка ущільненому ґрунті вихователь заздалегідь робить ямки. За його вказівкою діти беруть по одній насінині з тих, що лежать на тарілці й опускають в ямки, а потім закривають їх землею. Кожна дитина повинна посіяти кілька насінин залежно від розміру ящика. У подальшому дітей заохочують до спостережень за ростом рослин. Ці спостереження зовсім нескладні: з'явилися зелені листочки, підросли, стали більшими тощо. За відсутності дітей вихователь проріджує рослини й віддає зелень птахам, кроликові.

У середній групі діти вже більш самостійні. Вони набули деяких знань та навичок щодо догляду за рослинами й тваринами у куточку природи. Тепер вони вже можуть під наглядом вихователя щоденно виконувати доручення: поливати рослини, годувати рибок, птахів, рвати свіжу траву для кролика і тощо.

Завдання вихователя — продовжувати формувати у дітей цікавість та любов до природи, привчати їх турбуватися про тварин та рослини.

Догляд за рослинами на початку року здійснює вихователь у присутності дітей. Поступово заохочує їх до посильної допомоги, показуючи, як наливати воду, як тримати лійку, поливати, витирати листя, називає предмети, за допомогою яких здійснюється догляд, привчає дітей розкладати їх по місцях.

Спочатку під наглядом вихователя, а потім і самостійно, діти виконують доручення щодо догляду за рослинами — витирають велике листя рослин, поливають. У середині зими вже можна проводити спільне миття кімнатних рослин із невеликими підгрупами дітей. «Подивіться, — говорить вихователь, — на листочках пил. Необхідно обтерти їх вологою ганчіркою.» Ганчірки і таз із теплою водою необхідно приготувати заздалегідь.

Вихователь доручає двом—трьом дітям обтирати рослини, решті пропонує погратися, пояснивши, що наступного разу цю роботу виконуватимуть інші. Горщики з рослинами вихователь ставить на лавочку або на підлогу, якщо рослини високі.

Стіл, на якому стоїть таз, необхідно вкрити клейонкою.

Спочатку вихователь пропонує дітям подивитися, як обтирати листя; показує, як проводити ганчіркою по листу в одному напрямку від черешка до кінчика, інакше лист може зламатися. Потім діти заковчують рукава, щоб не забруднити їх. Вихователь кожному пропонує намочити ганчірку у тазу, віджати її, покласти листочок на долоньку лівої руки, а якщо лист великий, покласти його на всю ручку, й обережно витирати. Під час роботи вихователь уважно стежить за кожною дитиною. Двом—трьом дітям можна доручити вимити піддони в іншому тазу з теплою водою.

Після роботи витирають підлогу, перуть ганчірки та розвішують для висихання, потім розставляють рослини на місце.

Оглядаючи рослини після роботи, вихователь запитує дітей: «Якими стали рослини після того, як ми їх вимили?». Підводить дітей до висновку, що за рослинами необхідно доглядати, тоді вони будуть добре рости та розвиватися.

Протягом зими діти висівають овес для кроликів та птахів, бо їм потрібен зелений корм, як і малята, саджають цибулю, стежать за її зростанням, обережно поливають, не заливаючи цибулин.

У дітей старшої групи значно розширюється обсяг знань завдяки детальнішому знайомству з життям різноманітних рослин і тварин, а також в результаті заохочення дітей до більш складних видів догляду за ними.

З деякими видами догляду за рослинами — поливанням, миттям листя, видаленням сухого листя — діти ознайомилися у попередні роки. У старшій групі дітей навчають новим прийомам догляду: розпушуванню, обприскуванню, різним засобам очищення листя від пилу, навесні — підживленню, пересаджуванню, розмноженню рослин. Вони повинні розуміти значення кожного виду догляду за рослинами.

Поливання. Одним із найбільш важливих і складних щодо засвоєння видів догляду за рослинами є поливання. Дітей необхідно навчити не тільки правильно поливати, а й визначати нестачу вологи у горщику за сухістю верхнього шару землі.

На початку навчального року перед відновленням чергування у куточку природи, необхідно повторити прийоми правильного поливання рослин.

Слід звернути увагу дітей на піддон та на водостічний отвір у дні горщика, через який стікає зайва вода. Рослину не потрібно зливати, тому що

разом із водою з землі вимивається певна кількість потрібних рослинні поживних речовин, тому краще, щоб вона знову увібралася в землю.

Ніщо так не захоплює дітей, як поливання. Інколи один черговий полле рослину, а інший поливає її ж. Спостерігається й інше — діти бояться залити рослину, і тому поливають її недостатньо або зовсім забувають полити. Рослина починає засихати від нестачі вологи. Тому дуже важливо, особливо на початку року, стежити за роботою дітей.

У процесі догляду вихователь пояснює, що одні рослини, наприклад, примулу, традесканцію, необхідно поливати часто, щоб земля була вологою, інші ж, наприклад, алое, кактус, навпаки, — тільки тоді, коли земля у горщику стане зовсім сухою. У деяких рослин (циперус) вода завжди повинна бути у піддоні.

Можна пояснити дітям, що є рослини, які взимку майже не потрібно поливати, наприклад, кринум, амараліс, тільки зрідка наливати воду у піддон. Вони в цей час не ростуть, а відпочивають.

Усі знання, уміння діти засвоюють не одразу, а поступово.

Крім особливостей поливання рослин, необхідно враховувати період розвитку (пору року), погоду, ступінь сухості приміщення. У період зростання (навесні й улітку) рослини потребують рясного поливання, тобто більш частого; у період спокою (восени й взимку) — помірного, більш рідкого. Але у жарко натоплених кімнатах, особливо з паровим опаленням, коли земля у горщиках швидко висихає, необхідно і взимку поливати рослини часто. Більше потрібно поливати рослини під час цвітіння. Улітку корисно виносити рослини під дощ.

Рослинам зазвичай шкодить і занадто часте поливання, і пересихання землі. У першому випадку земля закисає, листя жовтіє й відпадає. Тоді необхідно пересадити рослину у менший горщик, обрізати загнилі корені й місця зрізу присипати попелом. Якщо сильне пересихання, то вода не вбирається пересохлою грудкою, а стікає стінками горщика. У цих випадках необхідно поставити рослину у таз із водою, щоб вода доходила до країв горщика, і тримати доти, поки земля не набереється водою через водостічний отвір (п'ять—шість годин).

Обприскування. Для покращення росту рослини навесні та улітку необхідно її не тільки поливати, а й щоденно обприскувати водою кімнатної температури. Дітей можна навчити обприскувати рослини з пульвелізатора або за допомогою розприскувача, вставленого у пляшку. Спочатку вихователь обприскує рослини сам у присутності дітей і поступово заохочує до цієї роботи дітей, чергових. Потрібно стежити, щоб діти обприскували рослини акуратно. Рекомендується поставити рослинку у таз чи на клейонку, розстелену на підлозі.

У літню спеку обприскувати рослини необхідно двічі на день. Слід пояснювати дітям, що на сонці обприскувати рослини не можна, тому

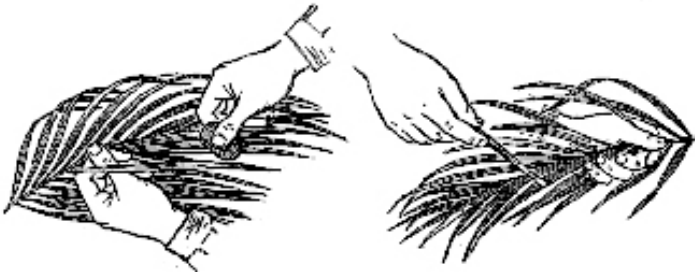
що на листі з'являються опіки. Деякі рослини, листя яких вкривають ворсинки (бегонія рекс, герань), обприскувати не можна.

У сухих приміщеннях для зволоження повітря необхідно і влітку, і взимку ставити між рослинами посудини з водою: банки, глибокі блюдця, глечики.

Утримання рослин у чистоті. Слід пояснити дітям, що пил, який осідає на листі, не пропускає сонячне світло й повітря. Тому дуже важливо утримувати рослини у чистоті.

Вихователь вчить дітей доглядати різні рослини. Спочатку нагадає, як мити велике цупке листя таких рослин, як «дружна сімейка», фікус, клівія тощо.

Потім можна показати, як за допомогою пензлика мити листя алое, як очищувати від пилу м'якою сухою щіточкою тендітне, пухнасте листя герані, бегонії рекс, яке ані мити, ані обприскувати не можна.

Миття листя пальми

Очищення від пилу за допомогою пензлика

Доцільно запропонувати дітям подумати, як мити маленькі листочки традесканції, фуксії, квітучої бегонії, пояснити й показати, що дрібні листочки необхідно обливати з лійки (іграшкової).

Під час миття рослин під душем діти лише спостерігають за роботою дорослих. У цьому випадку необхідно вкривати землю в горщику клейонкою, а зверху вкривати рушничком, щоб вода не розмивала землю.

Слід навчити дітей мити не тільки листя рослин, але й горщики. Піддони й горщики потрібно мити теплою водою з милом не рідше двох разів на місяць. Горщик із рослиною необхідно поставити в таз на штахети чи лавочку, щоб мильна водна не потрапила через водостічний отвір до коріння рослини. Після миття горщик і піддон споліскують теплою водою. (Зазвичай цю роботу діти виконують під час колективного прибирання під контролем вихователя та з його допомогою.)

Розпушування. Важливим видом догляду за кімнатними рослинами є розпушування землі у горщику. Необхідно пояснити, що ущільнена земля погано пропускає повітря і воду до коренів рослин, тому рослини гірше ростуть.

Розпушувати землю потрібно дуже обережно, щоб не пошкодити коренів. Спочатку землю розпушує вихователь у присутності дітей, у подальшому він пропонує дітям допомогти, і, видавши їм палички з тупими кінцями, дозволяє розпушити землю у горщиках тих рослин, коріння яких розміщене на поверхні землі. (Земля у горщиках повинна бути завжди розпушеною.)

Підживлення рослин. Навесні та влітку, коли рослини інтенсивно ростуть, дають багато листя та квітів, їм необхідне підживлення.

Дітям старшої групи слід розповісти про значення підживлення, показати прийоми підживлення, подібні до поливання, а потім доручати цю роботу дітям. Розчини для підживлення готує педагог. Потрібно навчити дітей поливати розчином з лійки без розпилювача, обережно, щоб краплі не потрапили на листя та стебло; перед підживленням та після нього, рослини поливають звичайною водою. Підживлення розчином добрива діти здійснюють тільки під контролем вихователя.

Для підживлення використовують органічні та мінеральні добрива. Мінеральні суміші продаються у спеціалізованих магазинах у пакетах, на яких зазначається спосіб застосування та дози.

Підживлення з органічних добрив готують так: будь-яку посудину до половини наповнюють гноєм і доливають водою, дають постояти тиждень, час від часу розмішуючи паличкою. Під час поливання розчин розбавляють водою: одну частину розчину гною розбавляють сімома частинами води.

Корисно змішувати органічні добрива з мінеральними (на 5 л розчину — 25 г мінеральних добрив).

Підживлення застосовують один раз на сім—десять днів, починаючи з квітня до серпня. Не можна підживлювати рослини після пересаджування (тиждень—два), а також рослини, які хворіють чи перебувають у стані спокою.

Пересаджування кімнатних рослин. Навесні оглядають всі рослини, вибирають ті, коріння яких виглядає в отвір на дні горщика. Вихователь пропонує дітям подумати, чому це відбулося. Якщо діти не зможуть пояснити, слід розказати їм, що коріння рослини не вміщується у горщику, йому вже тісно у ньому, тому рослину необхідно пересадити у більший горщик.

Відібравши рослини, що потребують пересаджування, вихователь разом із дітьми перераховує, що необхідно підготувати для пересаджування — горщики різних розмірів, землю, пісок, камінці, лопатки, палички. Напередодні діти можуть просіяти землю чи просто очистити її від сміття.

Для того, щоб усі діти мали уявлення про пересаджування рослин, потрібно навесні одну—дві рослини пересадити на занятті. Вихователь

у присутності дітей дістає одну рослину з горщика, діти оглядають щільно обплетену корінням грудку землі. За допомогою палички звільняють корені від старої землі й розплутують їх. Довге, рівне коріння рослин ще більше дивує дітей. Необхідність пересаджування стає для них більш очевидною.

Пересаджування рослин

- 1 — вибивання грудки з горщика; 2 — розпушування поверхні грудки;
3 — підрізання коренів

Пересаджуючи рослини, вихователь пояснює усі свої дії, просить допомоги у дітей. Проводить з дітьми пересаджування квітів — рослини з добре розвинутими коренями (інші рослини можна пересадити без дітей).

Найкращий час для пересаджування більшості кімнатних рослин — березень—квітень.

Цибулинкові пересаджують восени; рослини, що квітнуть навесні, — коли закінчиться цвітіння.

Молоді рослини потребують щорічного пересаджування; а більшість дорослих рослин пересаджують один раз на два—три роки.

Рослини слід пересаджувати, якщо їм тісно у горщику, або якщо вони починають хворіти (при зупинці росту, пожовтінні листя або його опаданні, утворенні недорозвинених пагонів чи листя).

Пересаджування потрібно проводити у новий горщик. Різниця в діаметрі нового й старого горщика повинна бути не більшою за 1–2 см (старий горщик — менший за новий). Якщо горщик буде занадто великим, земля в ньому може закиснути, перш, ніж розростеться коріння. Нові горщики потрібно вимочити у воді, щоб витіснити повітря з їхніх стінок. Старі горщики ретельно вимивають гарячою водою з милом, споліскують і просушують. Це можна зробити за допомогою дітей. Краще за все саджати рослини у матові глиняні горщики, тому що їхні стінки мають дрібні отвори, які вільно пропускають повітря до коренів. Рослини погано розвиваються й гинуть у горщиках, що не пропускають через свої стінки повітря.

Техніка пересаджування. Стічний отвір на дні горщика закривають камінцем так, щоб під ним залишилися вільні щілини, через які зайва вода може стікати у піддон. Потім насипають шар крупнозернистого піску (2–3 см), який забезпечує краще проникнення повітря й води до коренів знизу. На нього насипають невелику кількість землі.

Перш ніж розмішувати рослину у новому горщику, необхідно уважно оглянути її земляну грудку. Пошкоджене коріння потрібно обрізати гострим ножом. Надрізи присипати попелом.

Підготовану рослину опускають у середину горщика так, щоб коріння рівномірно розподілилося по всьому горщику, коренева шийка стебла (місце переходу у корінь) була розміщена на рівні 1–2 см нижче від країв горщика. Лівою рукою притримують рослину, а правою насипають землю й проштовхують її дерев'яною паличкою між корінням? Час від часу горщиком постукують об стіл, щоб земля осіла; землю притискують навколо рослини великим та вказівним пальцем обох рук до того часу, поки коренева шийка не буде на потрібному рівні.

Після пересаджування, рослину рясно поливають й залишають на п'ять—шість днів у затінку для укорінення. Поливання на цей час замінюють щоденним обприскуванням. Якщо земля у горщику почне висихати, це означає, що коренева система рослини почала працювати.

Інколи рослину, що швидко розвивається, пересаджують у більший горщик, не порушуючи земляної грудки. Таке пересаджування називається перевалюванням.

Розмноження кімнатних рослин. Під час пересаджування зазвичай відбувається і розмноження багатьох кімнатних рослин. В одних рослин відокремлюють молоді ростки — паростки, що утворилися на коренях дорослої рослини (клівія), в інших ділять на частини кореневище, яке

розрослося (аспідистра, аспарагус), у третіх відокремлюють цибулинки-дітки (кринум, гемантус).

Ці способи розмноження прості. Діти їх добре розуміють. Не обов'язково ознайомлювати дітей з усіма способами розмноження — достатньо ознайомити з одним з них, зважаючи на те, які рослини ви маєте у групі, які з них потребують розмноження.

Заняття щодо ознайомлення дітей із розмноженням рослин проводиться приблизно за таким самим планом, як і пересаджування, тобто основну роботу виконує вихователь, заохочуючи дітей до посильної допомоги.

Якщо вихователь має намір показати дітям спосіб розмноження рослин паростками (наприклад, кордиліни чи куркулію), він показує й пояснює, що молоді рослини, в якій вже утворилися свої корінці, можна відділити від старого коріння й посадити в інший горщик, де вона буде продовжувати рости. Коли паростків багато, вихователь пропонує деяким дітям посадити їх у маленькі горщики.

Розмноження паростками

Розмноження діленням

Якщо педагог хоче ознайомити дітей зі способом розмноження рослин діленням кореневища (наприклад, аспідистри), він пояснює, що коріння, що розрослося в землі, й стебло можна розділити на частини, й кожен частину посадити окремо. Звертає увагу на товсту підземну частину стебла з корінням і гострим ножем розрізає кореневище на кілька частин, зберігаючи на кожній не менше чотирьох—п'яти листочків. Коли рослин багато, можна провести це заняття так, щоб усі діти брали участь у пересаджуванні окремих частин рослини.

Під час розмноження цибулинок рослин, обережно відокремлюють від старої цибулини маленькі цибулини — дітки, у яких вже утворилося своє коріння (не можна відрізати їх ножем), і саджають в землю у присутності дітей.

Цибулини, що мають розмір 1–3 см, саджають у землю на глибину $3/4$ цибулини, залишаючи над землею $1/4$, бо інакше молоді водянисті

цибулини будуть висихати. Цибулини, що мають розмір 3 см і більше, саджають на 1/4 в землю, а 3/4 — над землею.

Живцювання. Найбільш поширений спосіб розмноження кімнатних рослин (не пов'язаний із пересадкою) — живцювання.

Техніка живцювання проста й доступна дітям. Живцювання необхідно провести на занятті, обравши такі рослини, черешки яких легко укорінюються — традесканцію, герань, бегонію чи фуксію.

Вихователь на очах у дітей зрізає гілочку-черешок із двома парами листочків і говорить, що, якщо таку гілочку посадити в землю чи і у пісок, вона пустить корінці й почне рости. З неї може вирости така ж красива й велика рослина, як та, з якої вона зрізана. Потім пропонує двом—трьом дітям самостійно зрізати декілька черешків, вказавши їм місця зрізу, але основна маса черешків готується заздалегідь.

Після розгляду з дітьми черешків вихователь показує, як їх саджають. Необхідно зробити паличкою ямку у піску, опустити в неї черешок до листочків, притиснути пальцями пісок навколо черешка; черешки слід тримати обережно, щоб не зламати. Після повторення правил посадки, діти самостійно саджають черешки. Під час роботи вихователь запитує, з якої рослини зрізали ці черешки або яка рослина з них виросте.

Для черешків зрізають кращі пагони з двома чи кількома листочками. Зріз роблять під вузлом, з якого згодом буде розвиватися коріння. На занятті можна саджати черешки однієї чи декількох рослин. Зрізані черешки розставляють на дитячих столах у різних баночках із водою. Краще за все саджати черешки в індивідуальні склянки. Кожна дитина може посадити по два—три однакових черешка.

Склянки із посадженими черешками необхідно поставити у неглибокий ящик впритул один до одного (ящик не можна тримати на сонці, доки у черешків не з'явиться коріння). Чергові обприскують черешки і накривають ящик спеціальним склом. (Черешки герані, фуксії й традесканції склом можна не накривати.)

З дітьми необхідно домовитися про догляд за черешками: кожен день ненадовго знімати скло (щоб провітрити рослини), ретельно витирати його, обприскувати черешки. Вихователь дає завдання усім дітям стежити за появою нових листочків. Це означає, що черешки прижилися — їх вже можна пересаджувати у горщики із землею.

Пересадка черешків, що вже вкоренилися, у горщики проводиться теж на занятті. Попереднє укорінення черешків у піску й пересаджування їх у землю дають можливість вихователю показати дітям молоді корінці, що з'явилися. Діти переконуються, що гілочки перетворилися на самостійні рослини. У подальшому, під час повторного вирощування, черешки традесканції та герані, які легко вкорінюються, можна саджати прямо в землю без попереднього пророщування у піску.

Вирощувати рослини з черешків можна не тільки для свого куточка природи, а й для школи, для інших груп, для дому. Вихователь дає доручення кожній дитині самостійно посадити черешок будь-якої кімнатної рослини, але перед цим просить дитину розповісти, як вона буде це робити. Такий прийом дасть дітям можливість застосувати набуті знання та навички на практиці.

Дуже зручною для самостійного вирощування дітьми вважають таку «живородячу» рослину, як хлорофітум. Діти можуть самі відрізати кущик з маленькими повітряними коренями й посадити його у горщик (діаметр горщика 5–6 см). Можна поруч із горщиком хлорофітуму, стебла якого дуже розрослися, поставити кілька маленьких горщиків із землею і притягнути до них окремі стебла з молодими кущиками, ще не відокремлюючи їх від квіткової стрілки. Маленькі рослинки будуть отримувати їжу і від дорослої рослини, і через свої власні, молоді корінці.

Сильно розгалужений хлорофітум з відведенням (спочатку прикрашеними дрібними квітами, а потім маленькими ніжними кущиками, що розрослися в різні боки) — це прекрасне видовище. Відокремити кущики від великої рослини необхідно з участю дітей.

Цікавий спосіб розмноження листом можна показати дітям на прикладі бегонії рекс та узамбарської фіалки. Навесні зрізати здоровий сильний листочок бегонії рекс, згорнути його трубочкою й посадити в землю (стороною черешка листа). Через деякий час всередині трубочки з прожилок листа з'явиться молода рослинка, а старий листок поступово засохне і зникне. Нові рослинки узамбарської фіалки виростають біля заснування посаженого в землю листочка. Їх, як і молоді бегонії, обережно підкопують і розсаджують в окремі горщики.

Посіви та посадки. Вже у другій молодшій і середній групах діти бачили, як подобаються птахам та кроликові ніжні молоді сходи вівса, й брали участь у його висіванні. У старшій групі діти на занятті самостійно сіють насіння вівса, салату, саджають коренеплоди — буряк, моркву, вирощують свіжу зелень на корм тваринам (кролику, морській свинці).

Овес можна сіяти у коробочки, в паперові скляночки, поставивши їх у великий ящик, щільно один до одного.

Необхідно надати можливість кожній дитині самостійно виконати весь нескладний процес висівання, після чого запропонувати поставити свою коробочку в один загальний ящик поверх насипаного в нього неглибокого шару землі (на 2–3 см). Біля ящика потрібно поставити відерце з водою, і кожна дитина обережно полле свій посів із ложечки. (Якщо поливати з лійки, наллється занадто багато води.)

Перед посадкою коренеплоди роздивляються. Дітям дають завдання зробити у землі (у горщику чи у ящику) ямку і так посадити буряк чи моркву, щоб увесь коренеплід був у землі, а над землею стирчала тільки

верхівка. (Корнеплоди слід обирати з неушкодженою верхівкою, бо інакше вони можуть не прорости (будуть зрізані ростові бруньки), короткі, щоб вони вмістилися у ящику (занадто довгі морквини можна підрізати знизу).)

Ящики ставлять ближче до світла. Діти стежать, коли з'явиться зелень.

Посаджені коренеплоди необхідно поливати обережно, щоб змочувати тільки землю навколо них.

Повторні посіви можна проводити з підгрупами або із черговими дітьми у вільний час.

Саджають діти також цибулю та петрушку.

Дітей слід залучати й до підготовки землі: вибрати камінці, палички, розпушити, посіяти, полити землю, щоб вона була вологою, але не занадто сирою.

Діти старшої групи можуть вже самостійно сіяти насіння: овес, салат, пшеницю, ячмінь. Вони саджають коренеплоди для отримання молоді зелені. Вони також можуть виростити з качана листя капусти для черепахи.

Швидке отримання врожаю у ящиках на вікнах завжди тішить дітей. З цікавістю збирають вони свій врожай та із задоволенням спостерігають, як тварини з'їдають ці ласощі.

Вихователі необхідно ще влітку чи восени потурбуватися про заготовку землі, ящиків різних розмірів (глибина 8–12 см), насіння вівса, салату, ячменю, пшениці. Сіяти та саджати можна по-різному: в окремий дрібний посуд, по одному коренеплоду у горщик, але можна об'єднувати усі посадки в одному великому ящику, зробивши в ньому грядки. Необхідно враховувати колір та форму листя, щоб вийшло красиве поєднання: ніжна зелень вівса, салату, красиве темно-червоне листя бадилля бураяка, тендітне листя моркви і тощо.

У деяких дитячих садках з успіхом використовують для кімнатних городів великі оцинковані ящики, розмір яких збігається із розміром підвіконня, висота — 12 см. Перевага оцинкованих ящиків полягає в тому, що їх можна використовувати протягом кількох років не тільки для посадок у зимовий час, а й для вирощування розсади квітів, а також для миття рослин під час колективних прибирань.

Крім зеленого корму, діти можуть підготувати розсаду для свого квітника.

Посів квіткового насіння на розсаду проводиться на занятті (приблизно на початку травня, щоб розсада не переросла). Перед посівом насіння слід розглянути, порівняти, згадати, з якої рослини його зібрали, показати раніше засушені квіти чи ілюстрації, щоб збільшити цікавість дітей до вирощування цих рослин. Для вирощування розсади можна

використовувати ті ж самі ящики та горщики, в яких були кімнатні городи.

У старшій групі можна посіяти насіння нагідків чи настурції.

Заняття організовують таким чином: на кожен стіл розставляють ящики з вологою землею, по два блюдця з насінням і палички, кінчики яких пофарбовані (мітка). Після демонстрації й пояснення вихователя діти самостійно роблять ямки за допомогою паличок, кидають туди насіння й засипають ямки землею, а вихователь обережно обприскує її й разом із дітьми ставить ящики на вікна.

Висіане насіння рекомендується засипати піском, який краще пропускає повітря, відбувається більш повна аерація. Пісок під час поливання не так легко змивається, як земля, не перетворюється після поливання на скоринку, легко осідає й пропускає воду. Після висівання земля, яку вкриває пісок, знову обприскується. Посіви необхідно берегти від пересихання, різких перепадів температур; слід дати їм якомога більше світла.

Коли маленькі рослини трішки підростуть, їх потрібно розсадити, після чого вони почнуть швидко рости.

Спостереження за розвитком і ростом рослин необхідно провести до посадки у ґрунт і продовжувати їх після висадки на ділянці.

У старшій групі бажано виростити два—три види квітів. Не обов'язково вирощувати усі ті рослини, які ви хочете посадити на ділянці, розсадою. Весь сенс цієї роботи полягає в тому, щоб продемонструвати дітям зростання та розвиток рослини від посіву насіння до отримання нового насіння.

Бажано перед цим заняттям провести екскурсію до тепличного господарства, де діти зможуть побачити, як ще ранньою весною добре розвиваються рослини, якщо створити для них необхідні умови.

Краще за все у кімнатних умовах вирощувати розсаду настурції, в'юнків. Зручно вирощувати розсаду у паперових скляночках або звичайних квіткових горщиках невеликого розміру. У розсади, яку ви виростили у горщиках, під час висаджування земляна грудка не руйнується, розсада добре приживається й не хворіє. Виготовлення паперових скляночок і посадка розсади проводяться з дітьми на заняттях.

Паперові скляночки можна зробити з газети, обгортаючи її в один—два шари навколо пляшки чи бруска (настільного будівельного матеріалу). Такі скляночки одразу ж після посадки насіння слід щільно поставити щільно до великого ящика, інакше після поливання вони розваляться. Скляночки можна зробити з пап'є-маше на занятті. Вони будуть щільними і не розмокнуть від води. Ці скляночки дуже зручні, тому що вони займають мало місця на підвіконні й легко знімаються з грудки землі. Знявши вологий папір із коренів, які обплітають земляну

грудку, діти можуть добре роздвигтися корені рослини й упевнитися у тому, що їм тісно їм у горщику і їх необхідно висадити на ділянку.

У тих випадках, коли розсада вирощується не у горщиках, а прямо в ящиках, її необхідно висаджувати якомога раніше, тому що велика розсада погано переносить пересаджування. Розсаду слід «загартувувати», вносячи ящики протягом кількох днів на свіже повітря. Спочатку ставлять у тінь, щоб сонячні промені не обпікали листочки рослин. За кілька годин до пересаджування розсаду потрібно добре полити, щоб усі тканини рослин набралися вологою.

Для подальшого вирощування розсади добре було б влаштувати невеликий парник, хоча б холодний, який зможе захистити рослини від весняних заморозків. Світла й свіжого повітря рослини отримають набагато більше, ніж у кімнатних умовах, будуть більш життєздатними.

Для вирощування літніх квітів підійдуть парники без гною. Їх заповнюють минулорічним листям.

У заглиблення (20–30 см) викладають шар листя, який захищає ящики з розсадою від зіткнення з непрогрітою землею. Сюди ж можна винести й горщики з рослинами.

Якщо листя перед цим лежало в купі й почало перегнивати, воно виділяє тепло, і таким чином парник буде нагріватися. Чим більша товщина шару, тим швидше прогріється парник.

Замість скла, на рами можна затягнути поліетиленовою плівкою. Вона пропускає світло, але утримує тепло. На день рами знімають, і лише ввечері парник знову закривають. У холодні дні парник краще взагалі не відкривати.

У кінці квітня — на початку травня на вікнах у групових кімнатах з'являються паперові скляночки або горщики з цибулинками гладіолусів. Їх вирощують діти, щоб у червні висадити в ґрунт, а також ящички з коренебульбами жоржин, які до цього часу виносять із зимових сховищ. Перш ніж розмістити бульби в ящик, їх необхідно оглянути і гострим ножом видалити усі зламані та підгнилі частини. Обрізати потрібно до здорового місця. Якщо гнилою буде середина коренебульби, то у тому місці, де стовбур, необхідно ретельно вискребти (до здорової частини). Процес гниття припиниться, місця зрізів підсохнуть, і коренебульба стане здоровою, життєздатною. Очищуючи гнилий стовбур, важливо не пошкодити шкірку кореневої шийки. Саме вона утворює молоді пагони. Якщо на коренебульбі з'являться білі, слабкі пагони (коли у сховищі занадто тепло), їх потрібно зняти. На їхньому місці незабаром почнуть рости нові, більш життєздатні.

У тому випадку, якщо бульби виявляться пересохлими, зморщеними, їх можна залишити у воді на 5–6 годин, й вони знов набудуть первісного вигляду.

Після огляду й підготовки коренебульб до висаджування, їх розміщують у посадковому ящику близько один до одного (у зв'язку з економією місця), перед цим настеляють у ньому нетовстий шар землі. Потім бульби засипають так, щоб кореневі шийки залишалися відкритими. Пагони з'являються дуже швидко. Поливати їх необхідно теплою водою.

Саджати цілу, не розділену на частини коренебульбу не слід — це згодом завдасть багато ускладнень. У бульбі зберігається значна кількість корисних речовин. Для однієї рослини їх дуже багато, частина поживних речовин залишається невикористаною. Ці корисні речовини потрібні кожній рослині лише на початку її життя, а потім рослина живиться від своїх коренів. Тому, чим швидше вони утворюються, тим краще буде розвиватися рослина.

Розрізаючи бульбу, необхідно стежити, щоб на кожній частині був шматочок кореневої шийки з добре розвиненим пагоном. Різати слід через залишок стовбура, і коли ніж ввійде у середину бульби, ще раз перевірити, як краще повернути його, щоб більше розрізати бульбу. Інколи краще, зробивши надріз, розділити бульби руками. Кожну частину саджають у горщик, намагаючись не засипати землею місця порізів шийки, щоб уникнути її загнивання. Горщики слід поставити у світлому місці, щоб пагони не витягувалися. Як тільки з'явиться можливість, горщики виносять на свіже повітря. Пророщування починають за місяць до висаджування у ґрунт.

Для живцювання виносити бульби зі сховища можна вже у березні—квітні. Зрізають черешки два—три рази і лише після цього починають ділити бульби. При цьому від однієї бульби можна отримати велику кількість рослин.

Догляд за тваринами. Діти старшої групи можуть вимити поїлку, годівницю, налити чистої води та насипати потрібну кількість корму кожній тварині; помити та нарізати коренеплоди, зелень для тварини та птахів; допомогти дорослим у прибиранні кліток тварин, а під час заміни води в акваріумі обережно виловити з акваріума маленьких рибок та пересадити їх у таз із водою кімнатної температури, промити мушлі, камінці, частково промити пісок; обережно кружечкою зняти верхній шар води та підлити свіжу воду; після чергування прибрати інвентар, яким користувалися; прибрати у господарській шафіці (витерти пил на полицях, випрати ганчірки, перемити й витерти посуд для корму та інший інвентар куточка, акуратно поставити все на свої місця). Крім того, діти допомагають вихователю заготовляти корм для тварин на зиму: збирають шишки з насінням, жолуді, допомагають сушити зібрану траву на сіно і тощо.

Слід приділити увагу ознайомленню дітей із предметами догляду за рослинами та тваринами, показати й розказати, що де лежить,

висить, що для чого використовують, домовитися про правила користування інвентарем. Діти повинні правильно називати ті предмети, якими вони користуються.

Щоб малюкам легко було знаходити місце зберігання кожного предмета, необхідно наклеїти відповідні малюнки.

Чергування у куточку природи організують з початку навчального року.

У перші ж дні вересня вихователь проводить заняття, на якому діти згадують, як доглядали за рослинами та тварин у середній групі, повідомляє про необхідність відновлення чергування.

З відповідей дітей вихователь з'ясовує, чи пам'ятають діти, як доглядати за кімнатними рослинами, як та чим годувати тварин. Педагог намагається пояснити важливість та необхідність догляду за рослинами та тваринами для правильного їх розвитку, уточнює обов'язки чергових, підкреслює відповідальність за ці справи.

Під час навчання дітей доглядати за рослинами та тваринами слід використовувати різноманітні прийоми: особистий приклад, показ, пояснення, нагадування, переконання.

Основний прийом — демонстрація вихователя у поєднанні з поясненням, як саме роботи, як саме доглядати.

Перший раз демонстрація проводиться для усієї групи на занятті або поза ним. Але, щоб діти оволоділи потрібними навичками, однієї демонстрації, звичайно, недостатньо, необхідно у подальшому перевірити виконання їх окремими дітьми під час чергування й знову показати, якщо дитина робить неправильно. Необхідно проводити повторні покази для всієї групи. Вони мають бути короткими, але емоційними, щоб збільшити цікавість чергових до догляду за рослинами й тваринами. З цієї метою доцільно організувати спостереження за роботою вихователя або няні, які інколи виконують обов'язки чергових («Сьогодні чергувати буду я», — говорить вихователь дітям. Або: «Сьогодні в нас чергує няня. Подивіться, як вона буде працювати».)

Порядок призначення чергового. Об'єднуючи дітей для чергування, слід враховувати навички, захоплення, особливості поведінки та взаємовідносини. Тих, хто ще недостатньо оволодів навичками, слід призначити чергувати разом із дітьми, які вже добре виконують це завдання; дітей з нестійкою увагою, а також пасивних призначають працювати з більш активними, цілеспрямованими. Слід враховувати і відносини між дітьми. Тому бажано списки чергових складати разом із дітьми.

Бажано призначити чергових щодо кожного об'єкта окремо: догляд за рослинами, рибами, птахами й іншими тваринами.

Доглядаючи за однією твариною, дитина тренується виконувати одні й ті самі прийоми й удосконалює їх. У наступні чергування вона може

доглядати іншого мешканця куточка. Пізніше, коли діти набудуть певних навичок, можна надати їм можливість самостійно домовитися, хто яку тварину буде доглядати, привчаючи їх самостійно розподіляти між собою обов'язки. Вихователь непомітно підказує дітям вибір мешканців живого куточка.

Спочатку діти чергують по одному дню, а поступово, оволодіваючи навичками, можуть чергувати й більш тривалий термін — протягом двох—трьох днів. Чергування протягом кількох днів підвищує відповідальність дітей за стан того об'єкта, який вони доглядають, відбувається вдосконалення трудових навичок.

Список чергових складають на кожен місяць. Це полегшує контроль, вносить ясність у розподіл чергувань, щоб кожна дитина протягом місяця могла доглядати усіх мешканців куточка природи.

Нааявність чергових не виключає індивідуальних доручень щодо догляду за тваринами, наприклад, допомогти черговим, якщо виникли ускладнення, замінити хворого товариша, принести корм, погуляти з черепахою тощо. Поруч із короткочасними трудовими дорученнями можна давати й більш тривалі індивідуальні доручення (на один—два тижні), наприклад, догляд за рослинами, розміщеними поза груповою кімнатою, — на сходах, у вестибюлі, або за тваринами, що живуть на ділянці: кроликом, собакою, квочкою із курчатами. Як чергування, так і окремі доручення виховують у дітей відчуття взаємодопомоги. Привчайте дітей нагадувати один одному про обов'язки, допомагати товаришам (більш досвідчені навчають менш досвідчених або показують новеньким, як чергувати).

Керуючи роботою чергових, слід враховувати індивідуальні особливості дітей. Одному необхідно своєчасно надати допомогу, щоб дитина не відчула свого безсилля, інакше зникне цікавість до праці. Іншого потрібно похвалити перед товаришами й батьками за відповідальне ставлення до своєї роботи. На третього, навпаки, впливає зауваження, яке вихователь робить у присутності решти дітей та батьків. На четвертого впливає позитивний приклад товаришів. Інколи, можливо, слід усунути дитину від чергування за безвідповідальне ставлення до своїх обов'язків.

Роль вихователя змінюється, коли діти оволодівають трудовими навичками. Вихователь вже не бере безпосередньої участі у роботі дітей, він здійснює повсякденний контроль, який діти постійно відчувають (якщо на два—три дні послабити його, деякі діти втрачають цікавість до виконання обов'язків).

Необхідно привчити дітей повідомляти про завершення роботи, просити перевірити зроблене. Якщо виявиться, що робота виконана неправильно, дитина виправляє або доробляє її. У кінці дня вихователь оцінює роботу чергових.

У другій половині року можна періодично проводити звіти чергових перед колективом під час передачі чергування. Діти розповідають усій групі, як вони доглядали рослини й тварин, що нового, цікавого помітили. Вихователь пропонує дітям долучитися до оцінювання роботи чергових. Такі звіти перед колективом підвищують відповідальність чергових за виконання своїх обов'язків.

Важливою умовою виховання працелюбності є відчуття задоволення й радості від результатів роботи. Тому під час оцінювання роботи чергових необхідно підкреслювати, що гарний стан рослин і тварин пов'язаний із сумлінним виконанням обов'язків.

Колективне прибирання. До прибирання куточка природи слід систематично залучати усіх дітей. Колективне прибирання вимагає чіткої організації праці й підготовки необхідних умов.

Перед початком із дітьми домовляються, як розподілити роботу. Це можна зробити по-різному, наприклад, розподілити дітей на підгрупи і кожній підгрупі дати певне завдання, пояснивши при цьому, що і як слід робити. Так, кілька дітей частково замінюють воду в акваріумі, друга підгрупа миє рослини та розставляє їх на місця, третя займається прибиранням кліток, вольєрів.

Навантаження слід розподілити так, щоб діти могли завершити роботу одночасно. Важливо стежити за тим, щоб кожна дитина привчалася виконувати дані їй доручення, доводити роботу до кінця.

Під час роботи вихователь повинен наглядати за всіма дітьми, надавати їм своєчасну допомогу, підтримувати в дітей бадьорий настрій та бажання добре виконати роботу.

Після завершення прибирання, необхідно прибрати у групі: поставити все на місця, все оглянути, викликати в дітей почуття задоволення від колективної роботи («У куточку стало чисто, красиво, і це ви зробили усі разом»,— говорить вихователь.) Слід особливо підкреслити значення колективної праці — що важко і довго робити одному, легко і швидко зробити усім разом.

Завдяки участі у колективній праці в дітей формуються такі якості, як дружба, вміння розподіляти між собою роботу, надавати допомогу товаришеві у випадку ускладнень, радіти успіхам інших, брати до уваги вигоди товаришів.

У процесі виховання трудових навичок і умінь, велике значення мають узгодження у роботі двох вихователів, а також домовленості з нянею-прибиральницею групи. Вихователь пояснює няні значення чергувань та колективної праці дітей, розкриває їх зміст.

Дуже важливо, щоб няня-прибиральниця теж використовувала правильні прийоми догляду за рослинами й тваринами. Бажано також, щоб вона брала участь у колективному прибиранні.

Додаток VIII

Орієнтовні конспекти занять із дошкільниками

ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Миття іграшок

Різновид діяльності: господарсько-побутова праця.

Програмовий зміст: формувати у дітей навички господарсько-побутової праці під час миття іграшок, навчати виконувати дії чітко за вказівкою вихователя, допомагати товаришам, закріпити знання про властивості води, мила, соди; виховувати охайність, старанність, бажання працювати разом.

Обладнання: тепла вода, два тази, мило, сода, серветки з тканини, лист від Мийдодира, фартухи для дітей.

Попередня робота: прочитати дітям оповідання «Мийдодир», розповісти про властивості соди, закріпити корисні якості господарського мила.

ХІД ЗАНЯТТЯ

До групи заходить листоноша і повідомляє, що на цю адресу прийшов лист від грізного начальника умивальників і командира мочалок.

— Діти, так хто ж нам надіслав листа? (*Мийдодир.*)

Зараз ми дізнаємося, що ж він хоче нам повідомити.

Читання листа.

До мене, Повелителя чистоти, дійшли чутки, що у вашій групі не все гаразд з іграшками. За увесь день на іграшки сідає пил, а пил — це шкідливі мікроби, і коли малюк бере таку іграшку, мікроби потрапляють до нього. І щоб не трапилось біди — іграшки терміново потрібно помити. Я сподіваюсь, що ви виконаєте мій наказ.

— Діти, ми зробимо так, як нам велів Мийдодир?

— А що нам для цього потрібно? Я загадаю вам загадки, а ви мені підкажете.

Якщо руки наші в ваксі,
Якщо на ніс сіли клякси,
Хто тоді наш перший друг,
Зміє бруд з лица і рук. (*Вода.*)

Гладке, запашне, миє чисто. (*Мило.*)

Діти відгадують ці загадки.

— А чим корисні ці речі? (*Вони нам допомагають позбавитись від бруду.*)

— А зараз ми будемо мити іграшки. У миску, де налита тепла вода, додаємо мило і соду, а в іншій мисці, де чиста вода, іграшки будемо споліскувати. Але дітей багато, і щоб всі виконували роботу, ми розподілимо обов'язки:

1. Я буду мити іграшки в мильно-содовому розчині.
2. Перша група дітей споліскуватиме іграшки в чистій воді.

3. Друга група витиратиме іграшки серветками.
4. Третя група розставлятиме іграшки на місця.

Діти, що споліскують іграшки, беруть фартухи.

Робота дітей і вихователя.

Коли іграшки розставлені по місцях, необхідно звернути увагу дітей на те, якими чистими стали іграшки.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Діти, а ви не знаєте, чому ми так швидко впоралися? (*Тому, що працювали разом.*)

— І на останок ми вивчимо прислів'я:

«Дружно працювали — втоми ми не знали».

— Діти, я сподіваюсь, що іграшки у нашій групі завжди будуть чистими.

ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Маленькі господарі

Різновид діяльності: господарсько-побутова праця.

Програмовий зміст: продовжувати навчати дітей самостійно застеляти і розстеляти ліжко; формувати уявлення про господарсько-побутову працю; розвивати вміння чергувати по їдальні, в куточку природи; закріплювати вміння бачити безлад у групі; самостійно прибирати у групі; виховувати любов до праці, бажання працювати та допомагати дорослим.

Матеріал: ігрові зони групи, кошения (іграшка); сюжетні картинки, спальна кімната.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти заходять до групи.

В и х о в а т е л ь. Діти, ви чимось здивовані? Чим?

Бесіда за побаченим

— Так, дійсно в групі безлад. Ще й сліди чиїсь? Це ви шкоду зробили? Ні?

— Як ви гадаєте, хто міг наслідити і все це розкидати?

— Чи подобається вам така група?

— Чому ні?

— А що ж робити?

— А чому ви повинні прибирати, ви ж не розкидали?

— Коли ви граєтесь у групі, на вулиці, часто можна почути: «Я тут не грався, я прибирати не буду!» Який вихід із такої ситуації? Кому ще потрібно допомагати?

Дидактична гра «Кому потрібна допомога?»

Діти за сюжетними картинками визначають, кому потрібна допомога.

В и х о в а т е л ь. Як потрібно поприбирати у групі? Скільки у нас ігрових зон? Скільки потрібно підгруп? Чому? Як розділитися на підгрупи?

Діти діляться на 6 підгруп.

Д і т и. Раз, два, три — працювати любим ми!

Діти прибирають ігрові зони.

Бесіда за побаченням

Як змінилася група? Чому на акуратну, охайну групу приємніше дивиться?

А хто підтримує чистоту всієї групи? — Як ви допомагаєте Валентині Анатоліївні? Як ви допомагаєте мені?

Повторення обов'язків чергових.

Дидактична гра «Так чи ні»

Фізкультурвилька

В групі хтось походив —
Дуже-дуже наслідив.
Скрізь його ми пошукаєм,
Під столи позаглядаєм,
Раз — присіли, подивились,
Два — устали, удивились.
Ми побачили сліди —
В спальню нас вони вели.
Діти заходять до спальні.

Бесіда за побаченням

— А що трапилося з нашими ліжечками? Прямо, як у казці, на них хтось лежав. Ви нічого не чуєте? Так, це ж маленьке кошеня (можна взяти справжню домашню кішку, або іграшку).

— Воно просить вибачення, кошенятко погралось, а іграшки на місце не поклало, захотіло спати. На всіх ліжечках полежало, а заправити їх не змогло.

— Діти, що робити з кошеням? Дати йому ім'я? Яке? Залишити в групі? Навіщо? Чому ви можете його навчити?

— Перш за все застелити ліжко.

— Яка білизна є на ваших ліжках? Щоб розстелити ліжко, що ви спочатку робите? Куди ви вішаєте накидку з подушки? Куди кладете подушку? Чому не можна її класти на чуже ліжко чи підлогу? Як розстелити простирадло? А може його зняти і на підлозі згорнути, так зручніше буде. Чому ні? Куди покладете покривало? В якій послідовності застеляємо ліжка? Як правильно застелити простирадло? Як поставимо подушку?

Приберіть, будь ласка своє ліжко.

Діти застеляють свої ліжка.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Молодці, діти, здається, котик вже вміє прибирати ліжечко. А тепер можна і погратися. Які ігри ви запропонуєте котикові? Не забувайте показувати котику тільки гарний приклад.

ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Поміємо іграшки

Різновид діяльності: господарсько-побутова праця.

Програмовий зміст: удосконалювати вміння дітей мити іграшки; вчити взаємодіяти вчотирьох при організації праці за типом спільно-послідовної (двоє миють іграшки, третій споліскує, четвертий витирає насухо); тренувати у виконанні обов'язків бригадира; виховувати схильність до співпраці і взаємодопомоги.

Обладнання: 2–3 столи, відерця, ванночки для миття та споліскування іграшок, підноси, мильниці з милом, мочалки, чисті сухі ганчірки, фартухи.

ХІД ЗАНЯТТЯ

До групи забігає хлопчик Бруднуля, бігає по кімнаті, мацає іграшки руками, сміється і тікає.

В и х о в а т е л ь. Хто це? Що ж він наробив? Доведеться мити іграшки? А навіщо це треба робили? А як ви дома допомагаєте дорослим? (*Розповіді дітей.*)

Я гадаю, що кожен з вас схожий ось на таку маленьку господиню, про яку розповідається у віршику.

МАЛЕНЬКА ГОСПОДИНЯ

Хоч на зріст я ще маленька,
В мене кіска ще тоненька,
Та робити дещо вмію —
Ось тарілочку помию...
Ось кімнату замітаю,
Вранці квіти поливаю.
Усього я сама навчуся,
Бо роботи не боюся.
Я матусі помагаю:
Пил із меблів витираю.
А як вариться обід,
Підготую все як слід.
Принесу з комори мамі
Капустину з бурячками.
А як прийде із заводу тато мій,
Поставлю воду,
Мило й щіточку подам,
Ну, а вмийється він сам.

(О. Журлива)

В и х о в а т е л ь. А зараз, для того щоб добре попрацювати і гарно вимити всі іграшки, ми розділимося на команди. А в цьому нам допоможе гра «Збери листочки».

За кількістю дітей покладені листочки різних кольорів. Кожна дитина бере один листочок, а потім об'єднуються в команди за кольором листочка.

Ось і готові команди.

Вихователь дає дітям можливість самостійно, або лічилкою обрати бригадира команди.

В и х о в а т е л ь. Ви вже знаєте, що саме треба взяти для миття іграшок.

Вихователь показує стіл, за яким діти будуть мити іграшки. Ставить їх в умови самостійного розподілу частин трудового доручення, підготовки місця виконання роботи. Під час виконання завдання вихователь підтримує слухні вимоги і пропозиції членів бригад, схвалює ініціативу дітей у наданні допомоги іншим учасникам праці.

Стук у двері. До групи заходить лялька хлопчик Помагай. Вітається з дітьми.

В и х о в а т е л ь. Діти, хто це до нас завітав?

Вихователь читає вірш П. Воронька «Помагай».

Через поле через гай
Ходить хлопчик Помагай.
Бачить хлопчик — садять сад:
Він поміг кінчати ряд,
Вмить приніс відро води
І полив аж два ряди.
За селом копали став:
Помагай візок дістав,
Цілий день возив пісок,
Аж вищав його візок.
Помагая у труді
Знають літні й молоді,
Ковалі і мулярі,
Всі народні трударі.
Ось і ти часу не гай —
Будь, як хлопчик Помагай.
Помагай. Що ви тут робите?

Гра «Що робили ми не скажем, тільки рухами покажем»

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Молодці, діти, гарно попрацювали. Час і відпочити.

Рухлива гра «Ми веселі діти»

ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Прибирання в ігрових зонах

Різновид діяльності: господарсько-побутова праця.

Програмовий зміст: продовжувати формувати вміння дітей протира-ти вологою та сухою ганчіркою іграшки, що підлягають вологій обробці — дерев'яні, металеві, пластмасові, будівельний матеріал, лялькові меблі і т. д. ; продовжувати формувати навички співпраці і взаємодопо-моги; ознайомити з обов'язками бригадира; виховувати вміння працю-вати підгрупами, виконувати вказівки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти заходять до групи: на килимку розкидані іграшки з різних ігрових зон.

В и х о в а т е л ь. Що це діти? Що трапилося? Хто ж це таке наробив, порозкидав та ще й забруднив усі наші іграшки. Тепер вони всі сплуталися. Як же нам їх зібрати? А давайте ми розділимося на команди, і кожна команда збере іграшки з ігрової зони, яку собі обере. (*Діти діляться на команди за бажанням.*) А зараз ми оберемо бригадира кожної команди. Хто більше назве прислів'їв про працю, той і буде бригадиром.

«Лінощі гірші за хворобу»;

«Бджола мала, а й та працює»;

«Любиш кататись, люби і саночки возить»;

«Хочеш їсти калачі — не сиди на печі»;

«Праця людину красить»;

«Хочеш бути щасливим, рости працьовитим».

В и х о в а т е л ь. Ну що ж, а тепер будемо збирати іграшки. А щоб нам було веселіше працювати, пограємо у гру.

Гра «Чия команда швидше збере іграшки»

Під музику кожна команда збирає іграшки з обраної ігрової зони.

В и х о в а т е л ь. Діти, ви вже раніше прибирали в ігрових куточках — витирали і розкладали іграшки. Давайте подивимося, що зараз тут треба зробити. (*Витерти лялькові меблі, будівельний матеріал, прибрати у гаражах для машин.*)

В и х о в а т е л ь. Підготуйтеся до праці. (*Діти засуковують рукава, одягають фартухи.*)

Бригадир призначає, кому принести ванночки, хто налле воду в ванночки, хто візьме ганчірки. Потім визначає, хто які іграшки витиратиме.

Під час виконання дошкільниками завдання вихователь бере собі ту частину роботи, яку не може доручити дітям: витирає верхні полиці у шафі, стелажі. Контролює поведінку дітей. Звертає увагу не тільки на дбайливість дітей, а й на характер взаємодії: як вони звертаються одне до одного, чи допомагають товаришам. За необхідності підтримує справедливий вимоги головного.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Ось і закінчили ми роботу, а тепер кожен оцінить свою працю.

Дидактична гра «Склади розповідь»

Працювали діточки день при дні,
Прибирали іграшки всі свої.
Добрий настрій поруч із ними біг,
Він дбайливим діточкам
Допоміг!

ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Посадимо дерева

Різновид діяльності: праця в природі.

Програмовий зміст: пояснити дітям важливість зелених насаджень; дати малюкам найпростіші відомості про роль рослин у житті людини; викликати бажання саджати і вирощувати дерева; виховувати любов та бережливе ставлення до рослин.

Матеріал: граблі, лопати, відерця, вода, екологічні знаки, дидактична гра «Екологічний ланцюжок».

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, сьогодні я отримала посылку від жителів далекої країни. Жителі цієї країни — дерева і квіти. Вони нам надіслали молоденькі саджанці берізок і пропонують посадити їх на своєму майданчику на згадку про себе. А навіщо треба сажати дерева? Так, дуже важливо, щоб нас оточувало багато дерев. Повітря буде чистим і свіжим лише там, де росте багато зелених друзів. Дерев і квіти прикрашають наші вулиці, двори, дитячий садок. Що треба зробити для того, щоб виростло деревце? Зараз ми про це дізнаємось, а допоможе нам наш екологічний ланцюжок.

Дидактична гра «Екологічний ланцюжок»

Мета гри: закріпити знання дітей про живу і неживу природу за допомогою екологічних символів.

Правила гри: діти викладають ланцюжок з екологічних знаків-малюнків залежно від того, що потрібно для життя рослин, тварин і т. д.

Наприклад:

Завдання. Що потрібно для життя пташці?

Завдання. Що потрібно для життя бджілки?

В и х о в а т е л ь. А які ви знаєте прислів'я про дерева?

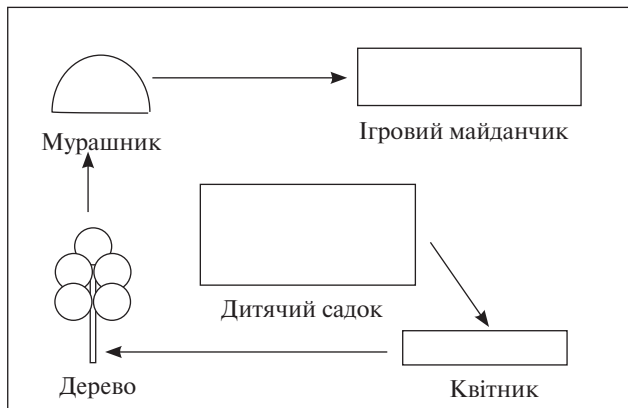
Д і т и. Багато лісу не буває.

Ліс — це наше багатство.

В и х о в а т е л ь. Де росте багато дерев? (*У лісах, у парках, у скверах.*)

Ну що ж, рушаймо на майданчик садити берізки. Але погляньте, поки ми розмовляли, наші саджанці зникли. А залишилась лише карта, по якій ми можемо знайти їх. Хто ж це міг зробити? (*Припущення дітей.*)

Розпочинаємо пошуки рослин по екологічній стежині. Візьмемо із собою екологічні знаки.

Перша зупинка — біля квітника

— Хто ж це зірвав стільки квітів і порозкидав їх. Чи можна так робити? Чому? Давайте зберемо букет із цих квіточок. А на квітнику залишимо знак заборони, щоб кожен знав — квіти рвати не можна.

Друга зупинка — біля дерева

— Чомусь горобинка наша сумна. Та в неї ж гілочка зламана. Полікуємо її. (Діти примотують гілочку бинтом, залишають екологічний знак.)

Третя зупинка — біля мурашника

— Подивіться, діти, хтось потоптався по мурашнику. Це, напевно, слід того, хто вкрав наші берізки. Що треба зробити? Який знак залишимо?

Карта нас привела до майданчика. Напевно, тут ховається незнайомець. А ось і він: визирає з-за куща. Це злий крокодил. Зараз я спробую з ним домовитися. Діти, крокодил дав нам багато різних предметів і сказав: якщо ми правильно відберемо предмети, потрібні для посадки дерев, то він нам віддасть наші берізки.

Гра «Підбери предмети для посадки дерев»

Мета: навчити дітей класифікувати предмети за призначенням (відро, лялька, граблі, лопата, віник, м'яч, літак, поливалки, кубики).

Правила гри: діти розділяються на дві підгрупи і підбирають предмети.

Перша підгрупа. Предмети, потрібні для роботи.

Друга підгрупа. Предмети, непотрібні для роботи.

В и х о в а т е л ь. А ще давайте розповімо крокодилу, як же треба садити дерева. (Викопати ямку, залити водою, вставити деревце; притримуючи, засипати його ґрунтом і добре притоптати.)

Крокодил віддає дітям деревця і разом із ними саджає дерева.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. А щоб крокодил більше ніколи не робив шкоди в природі давайте розповімо йому правила поведінки у природі.

Дидактична гра «Екологічні знаки»

Діти розповідають правила, закінчують розповідь девізом:

Природа нам як рідний дім —
Вона усім як мати.
Щоб лад завжди був в домі тім,
Про неї треба дбати!

ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Спостереження за працею двірника

Різновид діяльності: праця в природі.

Програмовий зміст: формувати поняття про вплив санітарного стану території дитячого садка на здоров'я дитини, естетичний вигляд дитячих майданчиків; розширювати знання дітей про працю двірника, його обов'язки; заохочувати дітей до посильної участі у прибиранні території.

Попередня робота: переглянути з дітьми журнали із дизайнерського оформлення присадибних майданчиків; підібрати потрібне знаряддя для праці (граблі, мітли, совки); створити ігрову ситуацію, що спонукає дітей дбати про чистоту й порядок на дитячому майданчику.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь пропонує дітям пограти на засміченому майданчику.

Бесіда

— Вам приємно гратись на такому майданчику?

— Чому тут з'явилося сміття?

— Хто і що тут робив?

(Іли банани, цукерки, морозиво і т. д.)

— Хто слідкує у нас в дитячому садку за чистотою?

— Чому потрібно прибирати сміття? *(Естетичний вигляд майданчика буде кращим.)*

— А чи впливає сміття на здоров'я людини? *(Через сміття влітку розводяться мухи і вони головні переносники інфекційних захворювань. Упилові, який є на підлозі, на веранді, багато мікробів. Ми вдихаємо цей пил разом із мікробами. Ось чому треба завжди слідкувати за чистотою.)*

Вихователь пропонує дітям поспостерігати за працею двірника.

Бесіда з двірником. Знайомство.

Д в і р н и к. Я підмітаю ділянки, доріжки, щоб вони були чисті й по них було приємно і зручно ходити. А взимку, коли випадає сніг, я розчи-

шаю сніг на доріжках, посипаю їх піском, щоб не було слизько і щоб ви не набирали сніг у чобітки. Скажіть, діти, для чого я це роблю?

Вихователь загадує загадку, а діти відгадують і визначають, чому двірник приділяє велику увагу в своїй роботі.

Навесні веселить, влітку холодить.
Восени годує, взимку гріє. (*Дерево.*)

Бесіда

— Як ви думаєте, що потрібно дереву, щоб воно росло, а не загинуло? — Як за ним стежить двірник? (*Поливає навесні і влітку, обкопує, підпушує землю, щоб кисень і повітря надходили до коренів дерева.*)

— Для чого потрібні дерева? (*Вони очищують повітря. Дерева — це легені планети.*)

Яку роботу виконує двірник восени?

— Для чого двірник прибирає восени листя, коли так красиво лежать різнокольорові «килимки» із листя? (*Листя після дощу темніє і втрачає свою красу, перетворюючись на сміття.*)

— Чим займається двірник взимку? (*Розчищає сніг, посипає піском доріжки, щоб зручніше було ходити людям.*)

В и х о в а т е л ь. Ми знаємо обов'язки двірника, багато у нього роботи, а щоб було ще чистіше на майданчиках у дитячому садку, що потрібно нам робити? (*Потрібно не смітити, допомагати прибирати майданчик.*)

Тоді у двірника залишилося б більше часу для того, щоб приділити більше уваги деревцям, квітам, кущам.

Д в і р н и к. І тоді я б зміг створити із кущів різні фігури ось цими ножицями. І наш дитячий садок став би ще кращим.

— Давайте запам'ятаємо три золотих правила економії для малечі:

1. Бережи свій час і час тих, хто тебе оточує.
2. Бережи кожну іграшку, кожний куточок у дитячому садку. Він повинен служити не тільки тобі.
3. Люби, охороняй і дбай про все живе воно приносить радість.

Прислів'я «Чисто не там, де прибирають, а там, де не сміять».

В и х о в а т е л ь. Як же зробити, щоб у нашому дитячому садку майданчики були завжди чистими? (*Не смітити на майданчику, підбирати сміття відразу ж, як тільки побачив його, кидати в урну. Після закінчення прогулянки, дивитися, чи чистим лишається майданчик.*)

Ви бачите, як старанно працює двірник, яка нелегка його праця і дуже потрібна людям.

А ми чим-небудь зможемо допомогти двірникові?

Так, ми зможемо замести підлогу, зібрати папір, сміття, згребти листя.

І нам на допомогу прийде загадка.

Кручена, зв'язана, на палку посаджена
По двору танцює. (*Мітла.*)

Одна рука і зуби є, а рота немає. (*Граблі.*)

Чим ще користується двірник у своїй роботі?

Діти, а зараз давайте допоможемо прибрати на майданчику сміття і листя.

Самостійна робота дітей.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Діти, скажіть, хто слідкує за чистотою на майданчику дитячого садка? Як її звати? Чому дорослі і діти поважають її працю? Як вони можуть полегшити її роботу?

Бачите, як багато треба докласти зусиль, щоб було чисто і красиво у нашому дитячому садочку.

ЗАНЯТТЯ № 7

Тема. Придумаємо мозаїку

Різновид діяльності: аплікація.

Програмовий зміст: дати дітям поняття про слово «мозаїка»; навчати дітей складати нову картинку із вирізаних форм; вирізати по намічених лініях, наклеювати квадратики акуратно один біля одного чітко по лінії; розвивати оковимір, дрібну моторику рук, творчий підхід до роботи; виховувати інтерес до художньої праці.

Обладнання: різні види мозаїк, різнокольорові аркуші паперу, ножиці, папір, клей, пензлі, клейонка, серветки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Я сьогодні запрошую вас до майстерні «Умілі ручки». Тут, за допомогою звичайних речей, створюють справжні дива.

А ви бажаєте створити щось власноруч?

Діти заходять до групи, де на столі складені різні види мозаїк.

В и х о в а т е л ь. Діти, як ці всі речі можна назвати одним словом? (*Мозаїка.*)

Мозаїка — це картина, викладена з окремих елементів.

Вихователь пропонує дітям обрати якусь гру і спробувати скласти візерунок.

Коли діти впораються з мозаїкою і зрозуміють її принцип, пропонує друге завдання.

Вихователь. Діти, перед вами лежить аркуш паперу, але він не простий, що ви на ньому помітили? (*Лінії.*) (*Аркуш поділений на 6, 8 квадратів.*)

Цей аркуш треба розрізати по лініях, щоб вийшли однакові квадратики.

Показ вихователя

Вихователь. А тепер спробуйте з цих квадратиків викласти мозаїку.

Спочатку мозаїку на фланелеграфі викладає вихователь. Дитина допомагає.

Вихователь. А тепер ваша черга.

Робота дітей

Вихователь. А тепер давайте спробуємо створити щось нове. Перемішаємо всі квадратики і викладемо мозаїку по іншому.

Робота дітей

Вихователь. А щоб мозаїки нам залишились на згадку, їх потрібно наклеїти на папір. (*Аркуш паперу розкреслений лініями, щоб дітям легше і зручніше було клеїти.*)

Починаємо роботу згори аркуша. Наклеюємо перший квадратик на початку першої лінії зверху, а другий поряд із першим, щоб не було простору.

Вихователь закріплює з дітьми правила користування клеєм і пензликом.

Робота дітей

Коли діти закінчили роботу, вихователь виставляє роботи дітей.

Підсумок

Вихователь. Вам подобаються листівки, які ви зробили? Що ще ви хотіли б зробити в цій майстерні?

ЗАНЯТТЯ № 8

Тема. Народні умільці

Різновид діяльності: ліплення.

Програмовий зміст: продовжувати формувати у дітей знання про рослинний та тваринний світ України; навчати передавати форму і пропорційне співвідношення частин тварин, надаючи образу характерних рис; відтворювати бачене різними способами зображення; вчити ліпити із цілого шматка пластиліну; розвивати чуття кольору, виконуючи візерунок шляхом нанесення фарби на виріб; розвивати композиційні вміння; виховувати акуратність у роботі, інтерес до народного мистецтва.

Матеріал: пластилін, солоне тісто, матеріал для ліплення, кольоровий папір, фарби; зразки виробів народних майстрів.

Попередня робота: екскурсія у музей українського побуту, читання художніх творів, ознайомлення з ілюстраціями про народні ремесла, перегляд слайдів.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти приходять у студію образотворчого мистецтва «Дивосвіт» на виставку декоративно-ужиткового мистецтва; ознайомлюються з виробами із глини: глечиками, куманцями, тарілками, баранцями, свищиками, іграшками.

В и х о в а т е л ь. Діти, як ви гадаєте, хто створив усе це? З чого виготовлені вироби? Чим прикрашені?

Бачите, скільки в кожній речі тепла, уміння, художнього чуття майстра. У різних містах України живуть народні умільці, які відродили різні традиції виготовлення таких предметів.

Наша Україна завжди славилася своїми майстрами. Хочете дізнатися якими? Тоді давайте підійдемо до дверей цієї майстерні (на дверях намальовано глечик). Погляньте — двері зачинені, ключа немає, але є загадка:

Глина в нього ожива
Творить з неї хто дива?
В нього посуд, ніби жар,
Ну, звичайно, це — ... (гончар).

Діти заходять до майстерні гончара.

Г о н ч а р. Добрий день, діти! Коли я був ще маленьким не було іграшок. Мій дідусь виготовляв у гончарній майстерні посуд та іграшки з глини. Зараз я вам покажу, як вони з'являються на світ за допомогою гончарного круга.

Діти спостерігають за роботою гончара.

В и х о в а т е л ь. У народі кажуть: «Горщики ліплять не святі, а майстра руки золоті». Ми пишаємося тим, що в нашому краї живуть славетні майстри: гончарі, вишивальниці, художники, майстри різьблення, ковалі.

Ці працюючі люди — гордість нашого краю.

Г о н ч а р. Вам сподобались витвори народних майстрів? А ви б хотіли побувати в ролі народних умільців?

В и х о в а т е л ь. Давайте підемо до нашої майстерні і спробуємо свої сили у ліпленні.

Діти їдуть до студії образотворчого мистецтва.

В и х о в а т е л ь. Погляньте, що це за знаки на нашому шляху?

На картках зображені сліди різних тварин. Кожна дитина бере одну картку.

В и х о в а т е л ь. Заплутав сліди ось цей маленький звір — байбак. Байбаки є найбільшою відзнакою нашого краю. І він хоче, щоб ви виліпили тих тварин, сліди яких зображені на картках.

Діти висловлюють думки щодо зображених слідів.

В и х о в а т е л ь. Я пропоную вам вибрати роботу до вподоби: ліплення тварин із пластиліну або солоного тіста. Працювати будемо ми підгрупах.

Діти працюють: ліплять під супровід українських пісень.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Молодці! Виліплені вами тваринки ми розмалюємо, і вони будуть разом із байбаком прикрашати виставку майстрів.

Г о н ч а р. Ви славно попрацювали, і я впевнений, що ви пишаєтесь працьовитими, щедрими душею людьми нашого краю. А ще бажаю вам у майбутньому продовжити справу наших прадідів.

ЗАНЯТТЯ № 9

Тема. Слобожанські пейзажі

Різновид діяльності: аплікація.

Програмовий зміст: привернути увагу дітей до краси рідної природи, зустрічі землі і неба; розкрити таємницю аплікації з кольорових ниток, даючи дітям можливість творити власний художній образ; розвивати творчу уяву, фантазію, інтерес до образотворчого мистецтва; виховувати почуття гордості і любові до рідного краю.

Матеріал: ножиці, пряжа, тканина для основи, клей, папір, кольорові олівці, сірники, фломастери.

Попередня робота: розглядання ілюстрацій про природу Харківщини; слухання віршів і пісень про рідне місто, Україну; читання і розучування прислів'їв, приказок, легенд про природу, малювання пейзажів.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, сьогодні я прийшла до дитячого садочка не одна. По дорозі я зустріла ось цього борсучка. (*Перед дітьми з'являється лялька — борсучок Пізнайко.*) Ви знайомі з ним?

Д і т и. Так. Його звать Пізнайко.

В и х о в а т е л ь. Усе правильно, ми знайомі бо любимо журнал, який названо його ім'ям.

П і з н а й к о. Добрий день, діти! Мені дуже приємно бачити вас таких веселих, красивих, зацікавлених. Я постійно мандрую по світу, навчаючись сам, даю поради усім дітям. Недавно я побував у містах Києві і Харкові, а ось сьогодні завітав до вашого селища, і хочу дізнатися про ваш рідний край.

Вітерець-пустунець розчісував кіски вербиці, що росте на вашому подвір'ї та вихвалявся про те, що живе ви в мальовничому краї. Це правда?

В и х о в а т е л ь. Так, ми живемо на Куп'янщині. Наш Куп'янськ славний, величний. У цьому році йому виповнилося 350 років. Ось послухай, Пізнайку, вірші про наш край.

Д і т и

Несе потік Оскіл віками чинно,
Шумлять гаї, квітують воронці...
Слобідський край — тут наша Куп'янщина,
Земля козацька прадідів-творців.

Над Осолом блакитне, чисте небо,
П'янять степи колоссями хлібів.
Мій отчий край! В захопленні від тебе:
Я ці місця з дитинства полюбив.

Вихователь. Пізнайку, що це ти за скриньку тримаєш? Звідки вона в тебе?

Пізнайко. Я знайшов її під кущем, а як той куш називається, ви повинні відгадати:

У вінку зеленолистім,
У червоному намисті
Видивляється у воду
На свою хорошу вроду.

Діти. Калина.

Пізнайко. А чому вона теж росте на вашому подвір'ї?

Діти. Наша вербиця росте біля криниці разом із калиною. Калина — то краса, а верба — її охоронниця.

Вихователь. Давайте разом заглянемо в скриньку.

Пізнайко. Погляньте, що я приніс у цій чарівній скрині. Скільки цікавих речей. (*Показує дітям.*) Що це, діти?

Діти. Український костюм. Оберіг і краса українського народу.

Вихователь. Діти, але ж це не просто український одяг, а одяг, який носили саме на Харківщині.

Які то узори!
В цих вишивках — пісні і лани неозорі!
Птахів щебетання, весняні світання,
квітковий розмай, калини зітхання.

Пізнайко. Але не тільки є одяг в чарівній скрині.

Діти знаходять різнокольорові нитки, папір і т. д.

Вихователь. Усе це Пізнайко приніс для того, щоб ви перетворились на маленьких майстрів, вибрали справу до душі і в нашій студії «Дивосвіт» всі разом зробили колективну аплікацію пейзажу нашого краю.

А зараз давайте заплющимо очі і уявимо себе білими хмаринками, які дивляться на землю і ласкаво перемовляються з легким вітерцем.

Психогімнастика

Вдихніть в себе пахощі трав, квітів. Уявіть безкрайні луки і поля. Від щедрого сонця вони стали духмяними. А білі хмаринки зливаються з землею.

Усе це наша — Слобожанщина.

Вихователь. Ви готові до роботи? Тож займіть свої місця у творчій майстерні.

Аплікацію будемо робити з ниток, на малюнку, який ми виконали на попередньому занятті.

Не забудьте про вироби з пластиліну, солоного тіста, які ми виліпили раніше.

П і з н а й к о. А ще зробіть аплікацію національного костюма жителів Харківщини та одягніть у нього моїх друзів із журналу «Пізнайко».

Я бажаю вам успіху у вашій роботі.

Діти працюють над виготовленням колективної композиції під супровід українських пісень.

Підсумок

П і з н а й к о. Молодці! Ви дружно працювали й отримали чудову композицію, а я побачив, що ваш край неповторний і ви його дійсно любите.

В и х о в а т е л ь. Дякуємо, тобі, Пізнайку! Ми надішлемо свої роботи до редакції журналу «Пізнайко».

Ми будемо раді зустрічі з тобою на сторінках журналу і в нашому дошкільному закладі.

ЗАНЯТТЯ № 10

Тема. Калинове диво

Різновид діяльності: декоративне малювання.

Програмовий зміст: вчити дітей малювати глечик і прикрашати його гілкою калини; продовжувати вчити розмішувати малюнок на папері; розмішувати гілку калини (за бажанням дітей) на глечичку, у глечичку, біля глечика; закріпити з дітьми прийоми замальовування площини, і нетрадиційного малювання ягід калини (тичком, квачиком, пальцем); вчити отримувати естетичну насолоду від творчої роботи, милуватися красивим; виховувати охайність, уміння доводити задум до кінця; розвивати естетичне сприймання; прищеплювати любов до народної творчості.

Матеріал: вироби, прикрашені калиною, глечик, калина, рослинні барвники: жито, звіробій, осока, чорнобривці, цибуля, ялина (хвоя), готова форма паперу, пензлики, тички, квачики, серветки.

Попередня робота: проведення з дітьми бесіди «Без калини нема України»; розглядання грона калини; ознайомлення з альбомом «Декоративне мистецтво України»; слухання віршів та оповідань, де згадується калина; проведення народних ігор «Подоланочка», «Галя по садочку ходила», «Ой, є в лісі калина».

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти стоять перед студією образотворчого мистецтва.

В и х о в а т е л ь

Увага! Увага! Спішіть-поспішайте!
Господарі й гості, глядіть, не минайте.
На ярмарок, прошу, гуртом, поодинці.
Чекають на вас там чудові гостинці.

На ярмарку нашім веселім, багатім,
Є чим дивуватись і є що придбати.
Мерщій-бо на ярмарок всі поспішайте:
Купуйте, милуйтеся, танцюйте і грайте.

Діти проходять на ярмарок.

Виставлені декоративні вироби: рушники, серветки, одяг, посуд, іграшки.

Г о с п о д и н я я р м а р к у (*vitaе гостей*). Заходьте гості дорогі до нашого ярмарку.

Є на що подивитись і що придбати: і рушники вишиті, і глечики розмальовані, і сорочки, і спіднички.

Ложки гарні, а ось свищик так і просить до рук.

А ми тут не тільки продаємо, але й виготовляємо речі власними руками.

Ось наш майстер. Діти підходять до гончара.

Г о н ч а р. Добрий день, діти!

Нумо, підходьте до мене ближче, і я вам покажу, що роблю.

Що це в мене в руках? (*Глина.*)

Правильно, глина. Раніше, діти, майже увесь посуд і навіть деякі іграшки робили з глини.

Ось подивіться. Це — гончарний круг. На ньому ліплять горщики глечики, макітри. Він обертається, і ми ліпимо потрібну нам річ, створюючи руками бажану форму.

Дідусь руками робить заглиблення у глині і надає виробу округлої форми.

А оцей глечик я зліпив недавно. Щоб він був міцний, його треба поставити в піч. Але він неприкрашений. Як його можна прикрасити? Що можна зробити, щоб він став гарним? (*Намалювати на глечику візерунки.*)

Правильно. Але в давнину у людей не було фарб, які мають сучасні майстри, та гончарі-чарівники знайшли природні барвники: житнє зерно дає жовтий колір; насіння звіробою — червоний; чорнобривці — чорний; лушпиння цибулі — коричневий; хвоя ялини — зелений. І ними майстри розмальовували посуд, іграшки, тканини.

У тарілочках лежить насіння, лушпиння, хвоя, а поряд із ними фарби, отримані з рослин.

В и х о в а т е л ь. Дякуємо тобі, дідусю, за гарну розповідь.

Діти, давайте уявимо, що ми з вами теж майстри. У нас є своя майстерня, в якій ми покажемо, що уміємо робити. Які глечики ми можемо намалювати.

Діти заходять до студії образотворчого мистецтва. Вона святково прибрана. Головною окрасою світлиці є калина.

Діти, зверніть увагу на нашу студію. Що тут незвичайне, що найбільш примітне? (*Калина. Усе прикрашено калиною.*)

Діти сідають за столи.

Що ви знаєте про калину? (*Відповіді дітей.*)

Дівчинка розповідає вірш Т. Г. Шевченка «Зацвіла в долині червона калина».

В и х о в а т е л ь. Діти, зверніть, будь ласка, увагу на оцей глечик.

Бесіда за побаченим

— З яких частин складається глечик? (*Горлечко, шийка, округлі боки, дно.*)

— Якого кольору глечик? Чому?

— Які барви використав майстер, щоб намалювати візерунок?

— А оці глечики художник намалював.

— Чим вони схожі? Чим різняться? (*Схожі за будовою, різні за формою і кольором.*)

— Глечик у нас симетричний. Що це означає?

— Які симетричні речі ви знаєте?

Показ вихователя

На аркуші паперу відмічаємо середину і дно глечика крапками, з'єднуємо крапки лінією. Через верхню крапку проводимо горлечко глечика, через нижню крапку дно глечика. Малюємо від кінців глечика шийку глечика, відступивши однакову відстань від середньої лінії. Потім малюємо округлі боки: від шийки до дна глечика. Малювати треба олівцем, але не натискаючи.

— Як потрібно малювати олівцем?

— Скажіть, як правильно зафарбувати глечик?

Залишаємо свій зразок і глечик з калиною.

Самостійна робота дітей

Вихователь звертає увагу на акуратність виконання роботи.

Аналіз самостійної роботи

Схема аналізу

— Що намальовано?

— Як намальовано?

— Як розміщений малюнок?

— Як змальований глечик?

— Як намальовані ягоди?

Підсумок

Гра «Ой є в лісі калина»

ЗАНЯТТЯ № 11

Тема. Морське дно

Різновид діяльності: рельєфна аплікація

Програмовий зміст: навчити дітей виготовляти панно з пластиліну, поєднуючи деталі в ціле (створити художній образ); закріпити вміння дітей розкачувати пластилін по поверхні тонким шаром, розвиваючи дрібні м'язи рук, уяву, творчість і художній смак.

Обладнання: акваріум із рибками, водоростями, камінцями, ілюстрації із зображеннями мешканців моря, пластилін, картон, нитки, мушлі, камінці, стеки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь вносить до групи глобус. Розповідає, що це макет Землі.

В и х о в а т е л ь. Подивіться, все що зафарбовано блакитним кольором — це вода. Води на Землі дуже багато. І так добре було б вирушити у подорож.

А ви любите подорожувати? (*Відповіді дітей.*)

Усі люди люблять подорожувати. А я сьогодні запрошую вас у подорож до морського царства. Уявіть, що ми з вами занурилися у воду, навколо нас блакитна вода. Як гарно! Але тут все незвичне, не таке, як на Землі. Підводне царство має свою мову, свою природу, своїх мешканців.

Діти розглядають ілюстрації з зображенням мешканців моря. Називають те, що бачать: риби, морські зірки, водорості, камінці, мушлі.

У мене є чарівна паличка, яка зможе перетворити застиглу красу на справжню.

Дітей підводять до акваріуму і знімають покривало.

До нас сьогодні завітали гості з підводного царства. Подивіться, які рибки, як виблискує луска на сонечку, як привітно похитуються водорості. Але цю красу ми не можемо забрати додому, і я пропоную вам перетворити звичайні речі, що лежать на столах, на панно «Морське дно».

На столах у дітей є картон, пластилін, стеки, нитки зеленого кольору, мушлі, камінці.

А як це зробити, я вам зараз розповім.

Показ вихователя

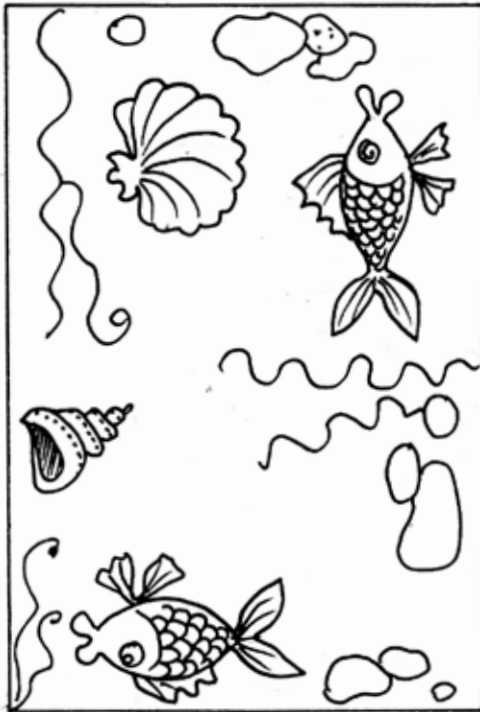
В и х о в а т е л ь. Щоб створити воду за допомогою пластиліну, потрібно на картон нанести тонкий шар пластиліну синього кольору. Але море без мешканців не живе. Відгадайте, хто живе в морі?

Крила має — не літає,
 Ніг не має — а гуляє,
 По землі не ходить — і людей не знає. (Риба.)

Пригадайте, з яких частин складається тіло риби? Як потрібно ліпити рибу? (Відповіді дітей.)

А щоб склалася повна картина морського пейзажу, потрібно викласти камінці і мушлі по низу картини, а з ниток зробити водорості. Ми з вами роздивилися, як створити морське дно. А щоб перевірити, як ви запам'ятали це, пограємо з вами в гру.

Дидактична гра «Виправ художника»

На фланелеграф викладаються риби, водорості, камінці в неправильному порядку. Діти повинні виправити помилку художника.

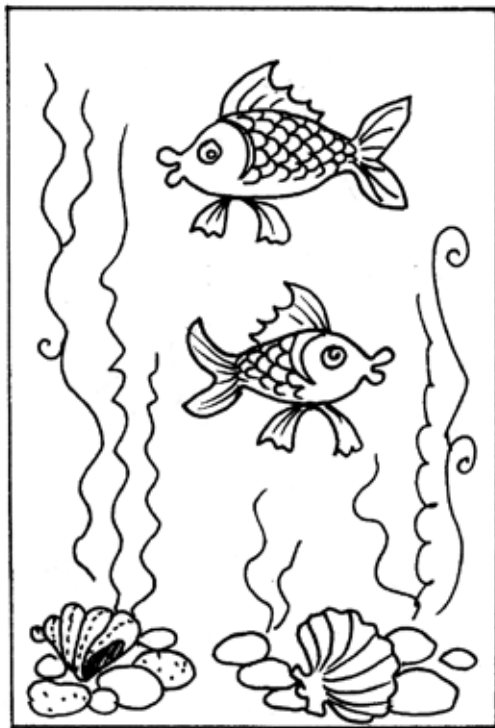
Вихователь пропонує дітям послухати музику М. А. Римського-Корсакова до опери «Садко», пофантазувати.

Бесіда за почутим

- Що ви уявляли, слухаючи музику? (Відповіді дітей.)
- А зараз ви перенесете свої фантазії на роботи.

*Самостійна робота дітей***Підсумок**

В и х о в а т е л ь. Діти, ось ми і потрапили з вами у чарівне підводне царство, зроблене власними руками. Ваші роботи прекрасні, вони не схожі одна на одну. Давайте помилуємося ними, і ви розкажете, що ви уявили.

ЗАНЯТТЯ № 12**Тема. НЛО**

Різновид діяльності: конструювання.

Програмовий зміст: показати дітям гармонію і мудру красу Всесвіту; розвивати творчу уяву у створенні художнього образу (космічного зорељоту); вчити дітей працювати з різними матеріалами: дрiт, пінопласт, пластикові пляшки, пластилін, картон, гілочки і поєднувати деталі в ціле; удосконалювати вміння працювати з пластиліном; виховувати почуття прекрасного та інтерес до космічних таємниць.

Обладнання: ілюстрації із зображенням зоряного неба, дрiт, пластикові пляшки, пластилін, картон, гілочки, пінопласт, кросворд.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Заняття починається у кімнаті космосу.

В и х о в а т е л ь. Сьогодні до нас завітала таємнича гостя — ніч. (*Ви-микається світло.*)

Ой, як це було вже давно,
Людина в якімось краю,
Поглянувши в небо у темне вікно,
Помітила вперше зорю...
І людство відтоді до неї йшло,
До світла тримало свій лет,
Тягнулись до нього мотор і крило,
Ракети, супутники — всі до небес.
Летять до Венери земні кораблі,
До Марса і місячних гір.
Дорога твоя, ще маленький мій син,
Проляже до сяючих зір.

Бесіда з дітьми

— Що ви відчуваєте, коли дивитесь на зоряне небо?

— Як ви вважаєте, ми самотні у всесвіті? (*Відповіді дітей.*)

Під таємничу музику блимає лампочка.

В и х о в а т е л ь. Діти, до нас напевно завітали гості з іншої галактики на своїх космічних зорельотах. Але для того, щоб зустрічати гостей, потрібно добре підготуватися і пройти випробування.

Перше завдання

Це завдання лежить у чарівній скриньці. А щоб скринька відкрилася, треба відгадати загадку.

В синім небі світлячки —
Не дістать до них рукою.
А найбільший світлячок
Зігнувся, як черв'ячок. (*Зорі й місяць.*)

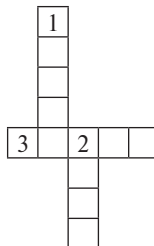
Зорі розсипалися по небу, і їх потрібно з'єднати у сузір'я прямими лініями.

Діти виконують роботу.

Молодці, ви впоралися із завданням.

Друге завдання

А ось і друге завдання. Розгадайте кросворд.

1. Зірка, яка зігриває нашу планету.
2. Червона планета.
3. Планета, на якій ми живемо.

В и х о в а т е л ь. Молодці! Але гостей не зустрічають без подарунків.

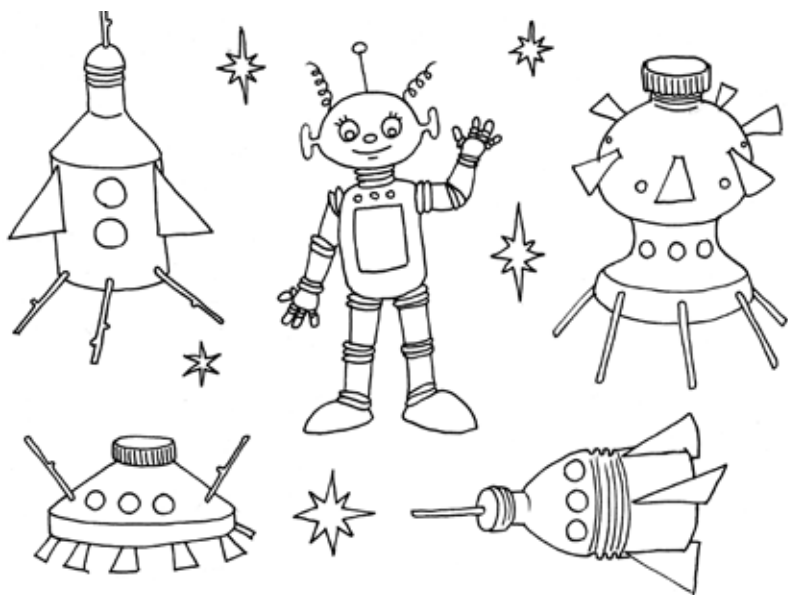
Я пропоную вам за допомогою незвичайних матеріалів створити космічний корабель інопланетян. Діти розглядають матеріал, а вихователь демонструє різні способи поєднання матеріалу: можна з'єднати пляшку, пінопласт, гілочки, фольгу, картон.

А щоб перевірити, чи вправні ваші ручки, ми пограємо в гру.

Дидактична гра «Космічне коло»

Мета: закріпити знання дітей про планети сонячної системи, розвинути моторність та справність, виховувати вміння працювати у команді. Але для того, щоб ваші подарунки сподобалися нашим гостям, потрібно виконати акуратно і старанно.

Самостійна робота дітей

Підсумок

До групи заходить перевдягнений інопланетянин.

І н о п л а н е т я н и н. Я вітаю вас, маленькі мешканці планети Земля. Мене звать Зорянин. І мені дуже приємно, що мене так гостинно приймають.

Інопланетянин розглядає вироби дітей і дякує малятам.

ЗАНЯТТЯ № 13

Тема. Сніжинки

Різновид діяльності: витинання.

Програмовий зміст: закріпити навички володіння ножицями, вміння акуратно складати та ділити по діагоналі аркуш паперу; викликати зацікавленість у виготовленні витинанок, розвивати творчу фантазію.

Обладнання: різні види витинанок, серветковий папір, ножиці, олівець.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, сьогодні ми з вами завітаємо до бабусиної оселі. Ця кімната називається світлицею.

Бесіда

- Чому, на ваш погляд, вона має таку назву?
- Чим прикрашені полички в світлиці? (*Серветками.*)
- А з чого вони зроблені? (*З паперу.*)

В и х о в а т е л ь. Вони легкі, ажурні — вирізані з паперу, тому називаються витинанками.

Погляньте, будь ласка, на виставку витинанок. Вони всі різні, але їх об'єднує одна спільна риса — малюнок з одного боку схожий на малюнок з іншого боку, тобто вони симетричні.

Бесіда про зиму

- Яка зимова погода вам подобається найбільше?
- Який колір зустрічається взимку частіше?

В и х о в а т е л ь. Давайте уявимо, що ми не всиділи вдома, а вийшли з бабусиної світлиці помилуватися зимовою красою. Заплющить очі і уявіть... Сніговий пух легко кружляє у повітрі і наповнює його казковістю та незвичайною тишею. Послухайте, як падає сніг, підставте долоні і уявіть, як на них опускається сніжинка. Що ви відчуваєте? (*Відповіді дітей.*)

Діти, незабаром Новий Рік і хочеться прикрасити бабусину світлицю. Але чим можна прикрасити, ви дізнаєтесь із загадки.

І не борошно, а білий
І не вата, а м'який.
І, як дзеркало, блискучий,—
Покриває гори, кручі,
Застеляє землю вкрай:
Щоб був кращий урожай.
Що це буде... Відгадай. (*Сніг.*)

Певна річ, прикрашати будемо сніжинками. А як їх виготовити, я вам зараз покажу.

Сніжинка — це теж витинанка. Щоб вона вийшла гарна і красива потрібно аркуш паперу скласти кілька разів. Квадратну серветку скласти

навіпіл по діагоналі — вийде трикутник, який ще двічі скласти по діагоналі. Ножицями зрізати верхній кут трикутника і заокруглити її основу. На боках зробити надрізи різної форми, обережно розгорнути витинанку. Ой, яка гарна сніжинка вийшла, але вона холодна, і всіх нас заморозила. Щоб погрітися давайте пограємо в гру «Ми веселі дошкільнята».

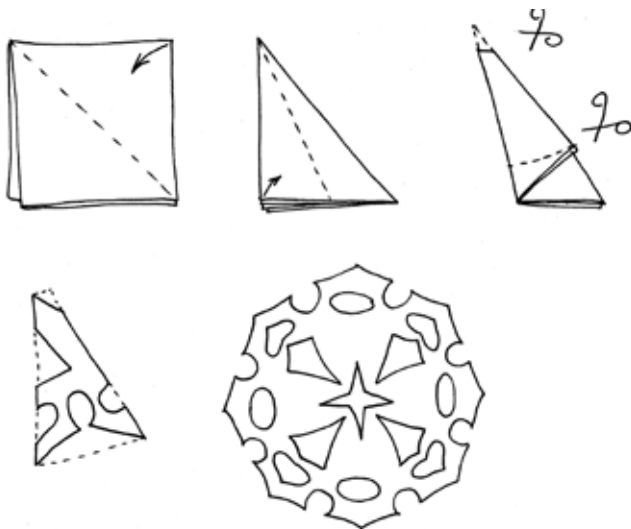
Дидактична гра «Ми веселі дошкільнята»

Діти стоять у колі, тримаючись за руки. Усередині кола — одна дитина — квач. Діти ходять по колу, промовляючи:

Ми веселі дошкільнята,
Любим бігати й гуляти.
Ану, спробуй нас піймати.
На останні слова:
Раз, два, три — лови!

Діти розбігаються, квач їх ловить.

Ну що, зігрілися? Саме час братися до роботи.

Самостійна робота дітей

Під час роботи вихователь нагадує правила роботи з ножицями.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. У кожного вийшла своя, не схожа на інших, сніжинка-витинанка.

Зараз ми з вами прикрасимо світлицю витинанками. І обов'язково до неї завітає Дід Мороз і Снігуронька. Давайте ними помилуємося, відчуємо запах снігу, тріскучість морозів, пухнатість заметілей.

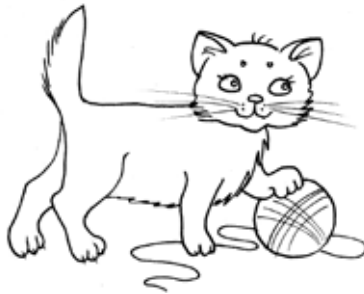
ЗАНЯТТЯ № 14**Тема. Подорож із чарівною ниточкою****Різновид діяльності:** робота з ниткою.

Програмовий зміст: ознайомити дітей із новим художнім засобом — ниткою, дати уявлення про застосовування нитки; формувати елементи культури праці; розвивати естетичний смак.

Обладнання: кольорові нитки, аркуш паперу, клей, вишиванки, зразок ляльки з ниток.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Ой, хто це завітав до нас. Це ж маленький котик. Він такий грайливий. Ось він прикотив до нас клубочок.

Це клубочок не простий, а чарівний. Він виконує всі бажання.

Вихователь бере клубочок і щось шепоче. Кидає клубочок на підлогу, і він котиться до скриньки.

Давайте подивимося, що у скриньці.

Дістає зі скриньки сорочки, спідниці, фартухи. Читає вірш «Швачка»

ШВАЧКА

Я й собі, так, як бабуся,
 Шити геть усе навчуся.
 Ось лиш трішки підросту,
 Нитку в голку протягну.
 Викрою собі спідничку:
 Пасувала, щоб до личка,
 Блузку вишию рядочками,
 Зелененькими листочками,
 Та ще й хочу фартушинку,
 Як у мами, в горошинку.

(О. Гузій)

Як ви гадаєте, без чого не було б цих речей. (*Без ниток.*)

Нитки бувають різні: для шиття, вишивання, в'язання. Але з ниток можна зробити ще й картини і виготовити ляльки. А як це зробити, я вам покажу.

Показ вихователя

На аркуш паперу, на якому намальований простим олівцем малюнок, наносимо клеєм лінію. Поки клей не висух, покладемо нитку, акуратно притиснемо її пальцями. Працювати потрібно акуратно і витирати пальці від клею серветкою. Заповнюємо увесь малюнок.

У давні часи, коли не було крамниць, іграшки робили власноруч. Їх виготовляли з різних матеріалів: з глини, соломи, ячної шкаралупи, дерева, з ганчір'я і, звісно, з ниток.

Лялька з ниток була м'якенька, тепла, і дитина із задоволенням з нею гралася. Котик нам приніс чарівну торбинку. Давайте подивимося, що в ній є.

Дидактична гра «Назви іграшку і матеріал, з якого вона зроблена»

Давайте подивимося, як робити ляльку з ниток.

Показ вихователя

Жмуток ниток згинаємо навпіл, і з того боку, де буде голова, відступивши від краю, перев'яжемо ниткою. Зробити з ниток руки, продіти їх всередину ниток тулуба і перев'язати ниткою пояс ляльки. Перев'язати нитками руки, зробивши рукава. Лялька готова.

Діти вибирають матеріал, з яким будуть працювати і беруться до роботи.

Самостійна робота дітей

Підсумок

Наприкінці заняття роботи виставляють на огляд.

Вихователь. Подивіться, як сьогодні постарались ви і ниточка-чарівниця, щоб порадувати нас.

ЗАНЯТТЯ № 15

Тема. Вітальна листівка

Різновид діяльності: аплікація.

Програмовий зміст: вчити дітей використовувати на заняттях з аплікації сучасні ужиткові вироби, бачите в цих чудових речах естетичну красу; викликати бажання самим створювати гарні речі; вчити дітей вільній імпровізації, сміливому пошуку поєднання кольорів, форм; спонукати дітей до творчості; фантазії; розвивати ручні уміння, оковимір; виховувати у дітей охайне ставлення до речей.

Матеріал: кольоровий картон, природний матеріал: засушені листя і квіти, стрічки, пір'я, листівки, гудзики.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, коли настає ніч, як ви гадаєте усі сплять? Ні. Ось послухайте мою розповідь.

Коли настає ніч, дорослі і діти солодко сплять у своїх ліжках, а речі, що нас оточують, прокидаються і починають свою розмову.

Вони розмовляють про те, що бачили протягом дня.

А хто це тут шепоче в маленькій шухлядці. Та це ж старенькі листівки почали розмову.

— Ми такі гарні, принесли радість людям, але вони прочитали і забули нас. І ми лежимо тут нікому не потрібні.

В и х о в а т е л ь. Діти, вам шкода старенькі листівки. А ось що я пропоную. Давайте дамо їм нове життя. Зі стареньких листівок, кольорового паперу і інших скарбів, що знайдемо в будинку, ми створимо нову вітальну листівку, і вона буде ще краще, тому що не куплена, а зроблена власними руками. А які ж скарби ми будемо брати.

Дидактична гра «Чарівна торбинка»

Діти по черзі дістають предмет і називають його. (*Гудзики, пір'я, квіти, листя, стрічки.*)

В и х о в а т е л ь. Діти, листівка — маленький подарунок, вітання або запрошення. Листівки бувають різної форми, кольору, з різним зображенням. За допомогою листівки можна багато розповісти. А кому ж ми будемо робити листівку? (*Відповіді дітей.*)

Вихователь читає вірш.

ДОРОГА МАТУСЯ

З любим святом весни і пісень!
Ми для тебе сьогодні із татом
Подарунок шукаєм весь день,
І ніяк ми не знайдем нічого,
І не можемо вибрати — який?
Ти ж бо гідна дарунка такого —
Що лиш в казці бува золотий.

(В. Бичко)

А як робити вітальну листівку, я покажу.

Показ вихователя

Спочатку визначимо форму листівки. Це і квадрати, і прямокутники, і кола, і серця, й овали.

На підготовлену форму обережно наклеюємо вирізані заготовки з листівок: стрічки, листя, квіти, гудзики.

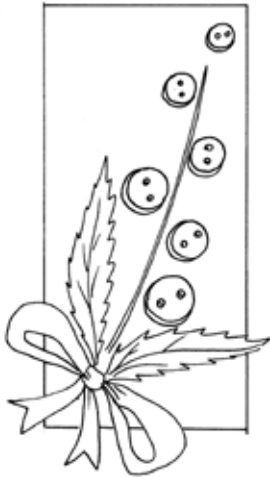
Працювати потрібно акуратно, не поспішаючи.

Нехай ваші умілі руки і фантазія допоможуть вам. Ми ще навчаємось, але сьогодні покажемо, як ми готуємо листівку для найріднішої людини.

Самостійна робота дітей.

Підсумок

Наприкінці заняття діти виставляють свої роботи. Діти добирають лагідні слова для привітання своєї матусі зі святом.

ЗАНЯТТЯ № 16

Тема. Щедра осінь

Різновид діяльності: художня праця.

Програмовий зміст: вчити дітей працювати в колективі, закріплюючи навички роботи з природним матеріалом. Розвивати фантазію, уяву, виховувати естетичний смак.

Матеріал: листя або насіння дерев, шкарлупа з горішків, каштани, листя з кукурудзи, гілочки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти приходять у прикрашену кімнату з осіннього листя та природного матеріалу. Звучить тиха музика, а вихователь читає вірш «Красуня осінь».

Красуня осінь золотава
 Пройшла по світу, наче пава,
 Помандрувала по галях,
 З чарівним пензлем у руках,
 Розмалювала все навкруг:
 Яскраве все: ліси і луг
 Заглянула осінь в сад,
 Налився соком виноград.
 Пройшлася по лісочку,
 І вилізли грибочки.

Ось запишалася в хустках
Товста капуста на грядках
І скликала на свято
Усіх птахів, звіряток.
Рано-вранці, до сніданку
Стояла осінь біля ганку,
Нам принесла гостинці
У плетеній корзинці.

В и х о в а т е л ь. Діти, погляньте, що принесла нам в кошику Осінь-чарівниця? (*Відповіді дітей.*)

Давайте для нашої гості приготуємо подарунок: зробимо панно з матеріалу, який вона нам принесла.

Діти виконують роботу у підгрупах.

1 підгрупа. Наклеює осінні листя на картон (панно), добираючи за кольором та розміром.

2 підгрупа. Виготовляє за допомогою каштанів та пластиліну гриби.

3 підгрупа. Виготовляє виноград із шкаралупи горішків та картонних заготовок.

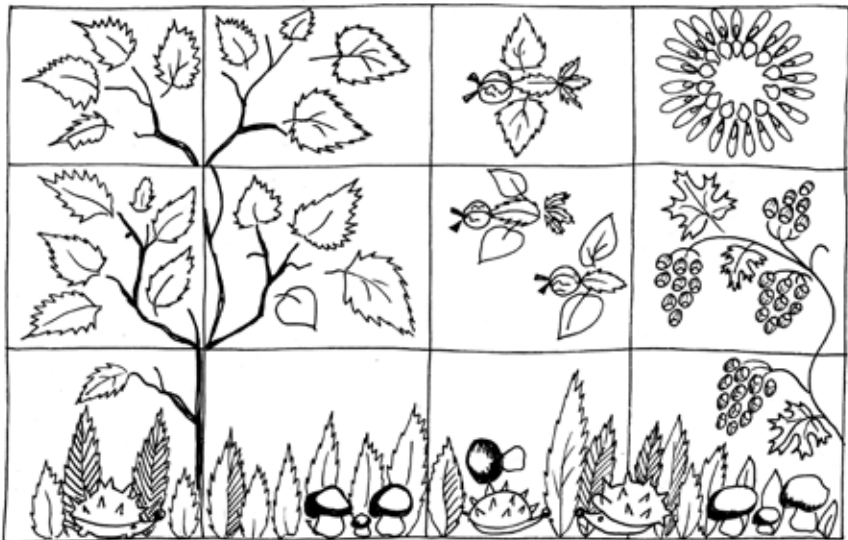
4 підгрупа. Робить птахів із шкаралупи і листя.

5 підгрупа. Робить їжачків із каштанів.

6 підгрупа. Робить сонечко.

Самостійна робота дітей

В и х о в а т е л ь. Діти, а тепер ми з вами складемо всі свої роботи на одне осіннє панно, закріплюючи за допомогою пластиліну та клею.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Молодці. Усі впорались зі своїм завданням, а тепер ми запросимо Осінь Чарівницю з її лісовими мешканцями на виставку наших робіт.

ЗАНЯТТЯ № 17**Тема. Виготовлення тарілки**

Різновид діяльності: вироби за технікою пап'є-маше.

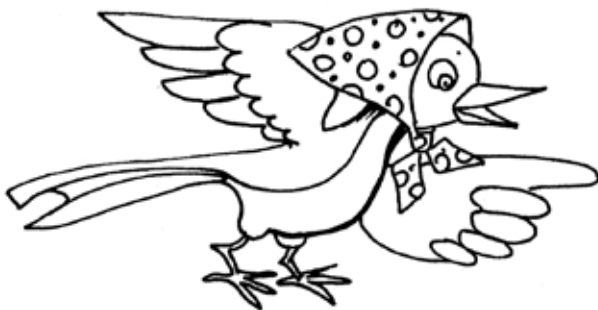
Програмовий зміст: зацікавити дітей виготовляти прості саморобки способом пап'є-маше; ознайомити з матеріалом для пап'є-маше — тонкий папір, клей, ґрунтовка — та технікою роботи; закріпити вміння рвати папір на невеличкі шматочки і наклеювати їх тонким шаром; розвивати творчу уяву, старанність; виховувати спостережливість, організованість.

Матеріал: тарілка, пластилін, тонкий папір, клей, пензлики.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Добрий день, дорогі мої діти. Я дуже рада вас бачити в своїй майстерні. Хто це стукає у вікно? Це Сорока-Білобока. Що вона стрекоче?

У вікно із картону виглядає Сорока-Білобока (іграшка).

В и х о в а т е л ь. Що трапилося з тобою? Чим ми можемо допомогти?

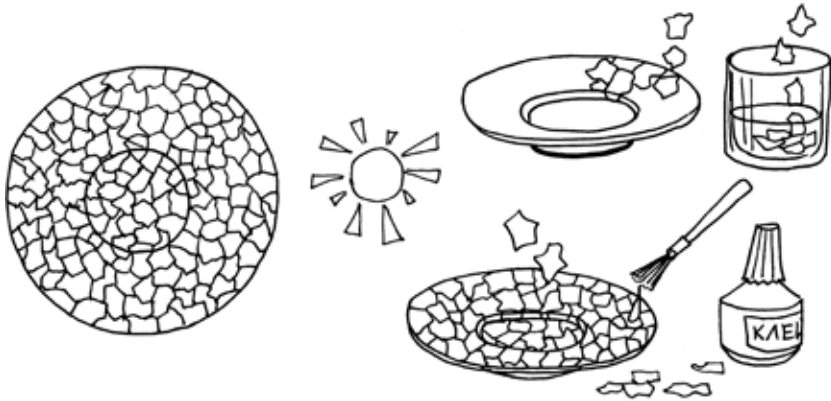
С о р о к а (швидко стрекоче). Зібралась я на ярмарок, купити собі чобітки, а щоб купити, треба мати гроші, а щоб мати гроші, треба щось продати, а у мене нічого немає.

В и х о в а т е л ь. Діти, може ми допоможемо сороці і створимо власними руками посуд, який можна продати на ярмарку. Але як же це зробити? Придумала!

Ми створимо посуд за новою для вас технікою і називається вона — пап'є-маше. З пап'є-маше можна зробити різні речі: іграшки, посуд і т. д. Ми будемо робити тарілочки.

Показ вихователя

Для цього візьмемо звичайну тарілку і обклеїмо її тонким папером. Папір розриваємо на шматочки, перший шар наклеюємо без клею, одною водою, це для того щоб паперова форма від'єдналася від тарілки. Всі наступні шари наклеюємо клеєм. Гладенька поверхня форми надається тим, що потрібно постійно проводити долонями по кожному шару паперу. Для того щоб продовжувати виготовлювати виріб, треба почекати, щоб він висох.

Ми вже стомились і нам потрібно відпочити.

Фізкультхвилинка

По дорозі зайчик скаче, (Діти підстрибують і скачуть по кімнаті.)

Сніг глибокий, зайчик плаче. (Зупиняються, вдають що плачуть.)

Замерз він дуже і тремтить, (Обіймають себе обома руками на-вхрест.)

І не знає що робить. (Розводять руками.)

В и х о в а т е л ь. Зайчик не знає, що робити, а діти знають.

Самостійна робота дітей

Діти обклеюють готові форми папером. Вихователь нагадує, що працювати треба старанно, акуратно. До того, поки роботи не висохнуть, вихователь пропонує дітям запросити сороку погостювати у них у групі.

ЗАНЯТТЯ № 18

Тема. Розмальовування тарілок (продовження заняття № 17)

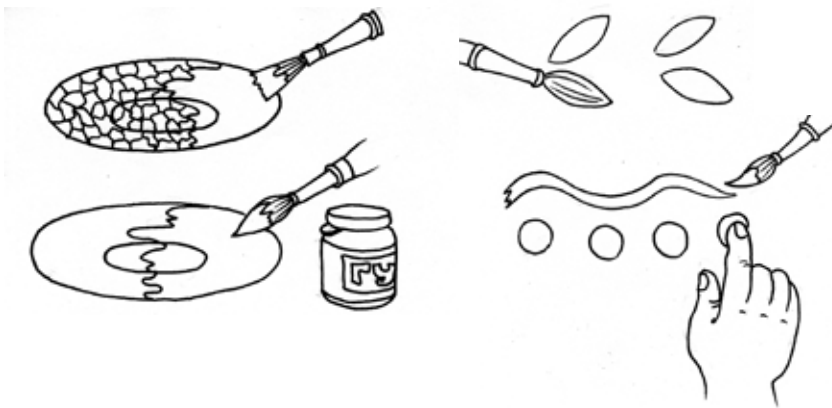
Програмовий зміст: закріпити назву нового художнього засобу — пап'є-маше; вчити дітей доводити почату справу до кінця; ознайомити з новим матеріалом — ґрунтовка; розвивати дрібну моторику рук; виховувати доброту.

Матеріал: підготовлені тарілки з пап'є-маше, ґрунтовка, фарби, пензлики.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Ну що, Сорока, дочекалася, поки висохли заготовки? А щоб вони були такими, як справжні тарілки, їх потрібно розфарбувати. Але щоб фарба гарно вкрила форму, її потрібно заґрунтувати.

Ґрунтовка — це густа фарба. (Водоемульсійна біла фарба). Ґрунтовка сохне швидко, тому і працювати необхідно швидко. Підготовлену форму розмальовуємо фарбами.

Зараз ми розфарбовані тарілки будемо прикрашати.

Показ вихователя

Край тарілки прикрасимо вихлястими лініями, ягідки намалюємо пальцями, листочки — пензликом, квіточки — пальцями і пензликом.

Діти, будь ласка, давайте зробимо наші тарілки найкращими, щоб Сорока змогла продати їх на ярмарку.

Самостійна робота дітей

Підсумок

С о р о к а - Б і л о б о к а. Які гарні тарілочки ви зробили любі діти! Дуже дякую вам. Тепер я зможу купити собі на ярмарку і червоні чобітки, і намисто за виручені гроші.

ЗАНЯТТЯ № 19

Тема. Пасхальні звірята

Різновид діяльності: робота з картоном та папером.

Мета: навчити дітей склеювати іграшки курчат і зайчат з паперових та картонних заготовок; закріпити зрізування куточків округло; нагадати правила користування ножицями; розвивати уяву, фантазію; виховувати повагу до народних традицій, викликати бажання подарувати радість іншим дітям.

Матеріал: заготовки з паперу та картону, ножиці, клей, серветки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти заходять до прикрашеної кімнати.

В и х о в а т е л ь. Діти, яке народне свято наближається? Так, це Великдень або Пасха! А чому воно так називається? Що на Великдень готують ваші мами та бабусі? Так, паску та яйця-писанки. А для чого, діти, яйця розмальовують різними кольорами та візерунками? Так, це для того, щоб за допомогою писанки побажати іншим людям щастя, здоров'я, гарного урожаю, миру.

А зараз я розповім вам казочку про писанку.

Розповідь вихователя

В одному селі жила-була дівчинка Оріся. Жила вона з матір'ю, татом, та маленькою сестричкою. Не любила Оріся з меншою сестричкою гра-тися. Завжди казала: «Вона ще мала, мені з нею не цікаво».

Та в цю зиму раптом сестричка дуже захворіла. Не допомагали ліки. І мама з татом дуже сумували.

Перед Великоднім святом сіла Оріся біля мами писанки писати і вирішила подарувати сестричці писанку і побажати сестричці здоров'я. Старанно вона виводила вона візерунки. Гарна вийшла писанка. Та тільки Оріся стомилась, та й година була пізня, то і заснула прямо за столом.

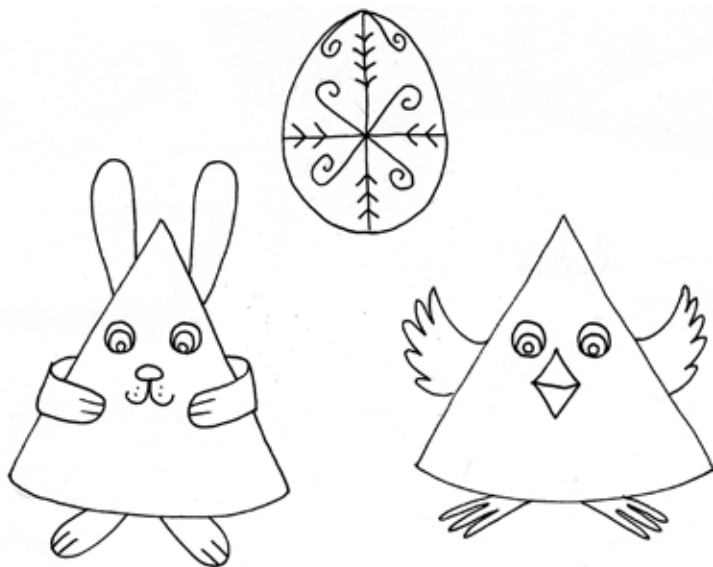
І наснився Орісі сон. Начебто вилізла з кутка злюща Баба-Хвороба, та й кинула писанку Орісину у віконце. А під віконцем бігало маленьке курчатко. Хотіло воно писанку зупинити та сил малувати. Побігло курчатко за писанкою, що по доріжці котилася, стало голосно на допомогу кликати. Вистрибнуло зайченя з кущів, лапками зупинило писанку і разом з курчатком покотили його до Орісиної хати.

А ж тут зійшло сонечко і своїм промінням розбудило Орісю. Оріся сон свій згадала, скочила стривожено дивиться на столі лежить її писанка, а поряд стоять іграшкові курча та зайчик. Зраділа дівчинка

і понесла подарунки сестричці. А сестричка вперше посміхнулася і підвелася. Після Великодня сестричка почала одужувати, й Оріся тепер завжди була поруч з сестричкою. Бо зрозуміла, що добрі діла і радість завжди допомагають.

Отже, і сьогодні з вами спробуємо подарувати радість іншим дітям і зробимо для малят іграшкових зайчиків та курчат.

В и х о в а т е л ь. Подивіться, у вас на столі лежать паперові деталі, їх треба вирізати за схемою. Тулуб склеюємо у вигляді конусу. А потім наклеюємо деталі голови й інші. Зверніть увагу на те, як деталі розміщені на зразках. Я покажу послідовність виконання роботи.

Показ вихователя

Самостійна робота дітей

Підсумок

Вихователь. Дуже гарні іграшки ви зробили. Я пропоную подарувати їх маленьким дітям, це буде для них великим сюрпризом.

ЗАНЯТТЯ № 20

Тема. Весняне дерево

Різновид діяльності: конструювання папером

Програмовий зміст: навчити дітей за допомогою паперової пластики робити квіти та прикрашати ними дерево; розвивати уяву, фантазію, оковимір; закріпити основні елементи конструювання папером; виховувати охайність, терпіння.

Матеріал: білий та кольоровий папір, клей, пензлі, декоративне дерево з картону, шаблон пелюстки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Бесіда з дітьми

- Яка пора року за вікном?
- Чим вона вам подобається?

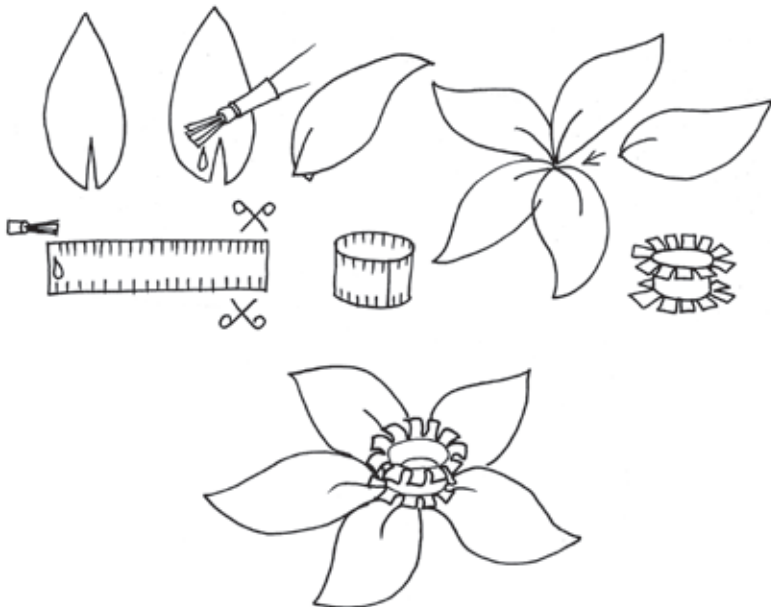
Читання вірша

У весняну дивну днину
В лісі розцвіла ліщина.
Красується біля стежки
В золотих своїх сережках.
Яблуні рожевий цвіт
Зачаровує весь світ.
Бджоли із її квіток
Цілий день беруть медок.
Запишались квітом дивним
Абрикоси і калина.
Все укрилось квітом білим
І садочок і долина.

В и х о в а т е л ь. А ось наше дерево стоїть без цвіту. Давайте допоможемо йому, діти, та прикрасимо його квіточками. Але ці квіточки будуть незвичайні. Ми їх зробимо з паперу в техніці паперової пластики.

Показ вихователя конструювання квітки по схемах

Самостійна робота дітей

Вихователь. Діти, а тепер давайте наклеїмо квітки на дерево.

Аналіз роботи

Вихователь. Вам подобається наше квітуче дерево?

— А тепер кожен розкажіть і покажіть свою квітку, а ваші друзі дадуть їй оцінку.

Підсумок

Вихователь. Вам подобалось робити квіти? А зараз давайте заспіваємо веснянку.

ЗАНЯТТЯ № 21**Тема. У країні казок**

Різновид діяльності: робота з кольоровим картоном

Програмовий зміст: вчити дітей вирізати деталі по контуру, з'єднувати, формуючи іграшку; розвивати уяву, пам'ять, увагу; виховувати повагу та любов до народних казок; закріпити навички праці з ножицями, колективної праці.

Матеріал: кольоровий картон, паперові шаблони, ножиці, клей, серветки, пензлі.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь заводить дітей у кімнату, де на кожному столі стоять казкові будиночки з картону.

Вихователь. Ми з вами завітали в країну Казок.

Бесіда

— Але що ж тут трапилось?

— Де поділися всі казкові герої?

Вихователь. Це, мабуть, тут побував злий чаклун.

Так, подивіться, діти! Він перетворив всіх героїв казок на папір. Що ж нам тепер робити? Зараз я зазирну у чарівну книгу, і може, тут знайду відповідь?

Вихователь відкриває книгу, удає що читає.

Вихователь. Так, тут написано, щоб розчаклувати героїв, їх треба просто вирізати і склеїти з цього паперу. Давайте роздивимось, герої яких казок тут зачакловані?

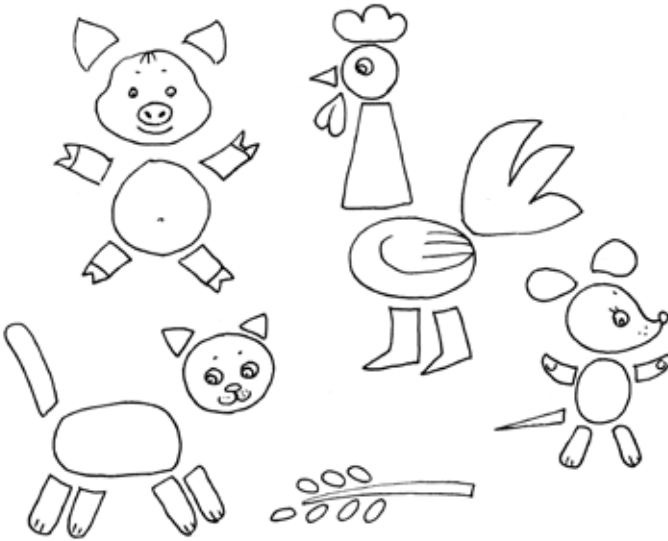
Діти роздивляються ілюстрації на кожному столі: «Три поросятка», «Котик і півник», «Колосок», «Двоє жадібних ведмежат».

Вихователь. Давайте допоможемо героям.

Діти розсаджуються по робочих місцях.

Показ виконання роботи вихователем.

Ви повинні вирізати по контуру елементи фігур тварин та з'єднати їх.

Самостійна робота дітей

Аналіз дитячих робіт

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Діти, а тепер кожна підгрупа розповість казку-театралізацію зі своїми героями. Подумайте, як ви її обіграєте. А ми будемо вашими глядачами.

ЗАНЯТТЯ № 22

Тема. Прикрашання плаття Зими

Різновид діяльності: витинанки.

Програмовий зміст: вчити дітей вирізувати візерунки технікою української витинанки; розвивати оковимір, увагу, уяву; закріпити зрізування округло кутів, вирізування по колу; виховувати охайність в роботі, повагу до народної творчості.

Матеріал: білий папір, ножиці, пензлі, клей, велика лялька з картону або пап'є-маше.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Під музику Чайковського «Пори року» (зима) діти заходять до прикрашеної по-зимовому кімнати.

В и х о в а т е л ь (*читає вірш В. Паронова*).

ЙДЕ ЗИМА

Йде зима, красуня мила
В неї плаття сніжно-біле,
Черевички з кришталю —
Дуже зимоньку люблю.
Йде в засніженім уборі,
Очі сяють наче зорі.
Білі коси розпустила,
Землю лагідно укрила.

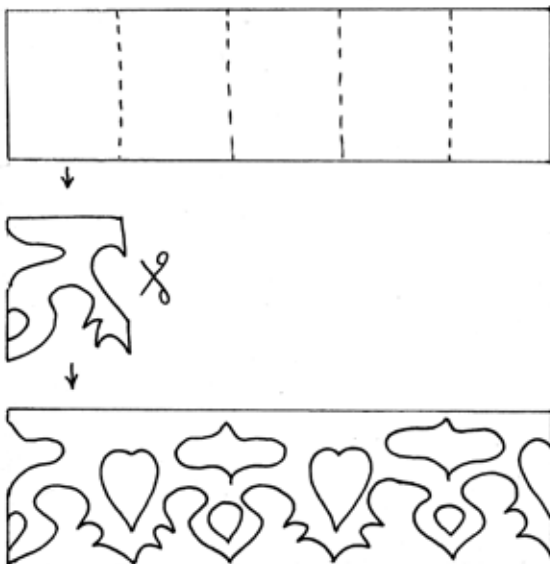
В и х о в а т е л ь. Ось вона яка красуня, наша Зимонька. (Показує ляльку Зиму.)

Але що це з платтям нашої гості? Мабуть, снігове мереживо в теплі на платті розтануло. Як же нам допомогти Зимі.

А давайте, діти, прикрасимо її плаття витинанкою. Зробимо казкові візерунки з білого паперу.

Показ вихователя

Складання смужки паперу та врізування витинанки.

Самостійна робота дітей

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Діти, а зараз ми наклеїмо свої витинанки на плаття Зимі. Подобаються вам свої роботи? Що було важкого при виконанні?

Красуня Зима дякує за допомогу і запрошує на гостину в зимовий ліс.

ЗАНЯТТЯ № 23**Тема. Палац для Попелюшки**

Різновид діяльності: конструювання із картону.

Програмовий зміст: вчити дітей склеювати із заготовок різні геометричні фігури (куби, конуси, циліндри) та складати з них палац, доводити роботу до кінця; розвивати уяву, фантазії, мислення; закріпити вміння вирізувати ножицями по контуру; виховувати товариськість у колективній праці, охайність у роботі.

Матеріал: картонні та паперові заготовки, ножиці, клей, серветки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, послухайте, будь ласка, пісню і скажіть, яку казку вона вам нагадує?

До нас в гості завітала Попелюшка, бо ви вгадали її пісню. Є у неї до нас прохання побудувати новий палац для них з Принцом. Вона навіть приготувала для нас необхідний матеріал. (Діти називають готові геометричні форми). А щоб палац вийшов великий, нам необхідно багато таких деталей. Тому спочатку ми зробимо ці деталі з кольорового картону. Ось погляньте, є невеличкі заготовки, які потрібно вирізати по контуру та склеїти так, як я.

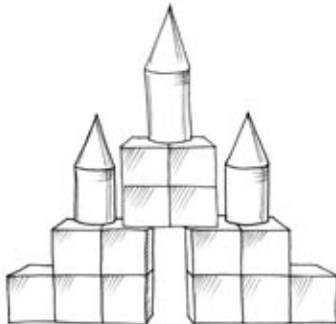
Вихователь показує, як склеювати циліндр, конус, куб.

Самостійна робота дітей

В и х о в а т е л ь. Діти, погляньте, скільки будівельного матеріалу ми виготовили. Тепер нам необхідно з'єднати всі деталі за зразком за допомогою клею.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. У нас вийшов великий палац, де вистачить місця для всіх гостей Попелюшки. Давайте наклеїмо на будову палацу вікна і двері з кольорового паперу. Тепер палац готовий до прийому званих гостей. А Попелюшка дякує за ваші умілі руки.

ЗАНЯТТЯ № 24

Тема. Веселий дощик

Різновид діяльності: малювання свічкою.

Програмовий зміст: ознайомити дітей із технікою малювання свічкою; вчити проводити короткі вертикальні лінії, накладати фарбу поролоною губкою; розвивати інтерес до малювання свічкою; виховувати охайність, посидючість.

Матеріал: воскові свічки, поролонові губки, гуашева фарба синього кольору, білий папір (півваркуша на кожну дитину).

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, уявіть, що ми з вами опинилися на лісовій галявині. Ой, у лісі так темно, нічого не видно. Заплющіть очі.

Діти заплющують очі, а вихователь у цей час вносить запалену свічку.

— Гляньте-но — маємо світло. Що це? (*Свічка.*)

— Так, це свічка, вона дарує людям світло і тепло. (*Викликає котрогось із дітей.*)

Піднеси ручку ближче. Відчуваєш, як гріє свічка? Тепер ми не заблукаємо в лісі, бо свічка освітлюватиме нам дорогу. Ой, здається, дощик накрапає.

Крапля раз, крапля два,
Дощик тихо накрапа:
Крап-крап-крап.
Вже краплинки поспішають,
Одна одну підганяють.
Крап-крап-крап.

Ану ж бо, покажіть, як дощик крапле, і пострибайте, як веселі краплинки.

Діти стрибають і рухами правої руки показують, як крапле дощик.

Молодці, ви так гарненько стрибали, що й дощик перестав. А знаєте, яке прохання має до вас свічка? Вона теж хоче стрибати й коротенькі лінії дощику намалювати. Ви хочете малювати свічкою? Тоді сідайте за столики — вас там чекають маленькі свічечки, ними й намалюйте дощик.

Діти сідають, беруть свічки і малюють короткі вертикальні лінії. Вихователь ходить поміж столами, заохочуючи малят.

Як добре стрибає твоя свічечка — ось так і дощик накрапає. Діти, хто з вас уже намалював дощик, візьміть поролонову губку, що на щіточці, вмочіть у фарбу й замалюйте нею свій малюнок. Побачите, дощик провчиться крізь фарбу.

Діти виконують завдання, радіють веселому дощику.

Підсумок

Діти стають у коло й грають у рухливу гру «Сонечко та дощик».

ЗАНЯТТЯ № 25**Тема. Диво-картинки****Різновид діяльності:** ляпкографія.

Мета: ознайомити дітей з «ляпкографією»; навчати змішувати фарби; розвивати естетичний смак, уяву; виховувати охайність, самостійність.

Матеріал: пензлі, гуашеві фарби, вода, папір (піваркуша на кожного).

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, сьогодні до нас завітав чарівний пензлик Веселкарик. А звать його так, тому що він веселий. Пензлик хоче розповісти вам казку про Краплинку.

У синьої мами Хмаринки була донечка Краплинка. Якось зустрілися в небі Сонечко і Хмаринка, і доки вони розмовляли, доня про дощик співала: «Сонячний дощику, зварю тобі борщику в чарівному горщику». Краплинка співала-співала й на землю впала. Але не пропала, а чарівною барвою стала. От і в нас сьогодні падатимуть різнобарвні краплинки й ставатимуть диво-картинками.

Вихователь показує і пояснює дивні перетворення краплинок-фарб.

Самостійна робота дітей

По завершенні роботи діти розглядають свої «картинки», описують їх.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Що було для вас найцікавішим у такому малюванні? Кому можуть сподобатися ці диво-картинки?

ЗАНЯТТЯ № 26**Тема. Виготовлення декоративної композиції «Квітка у вазі»****Різновид діяльності:** ліплення.

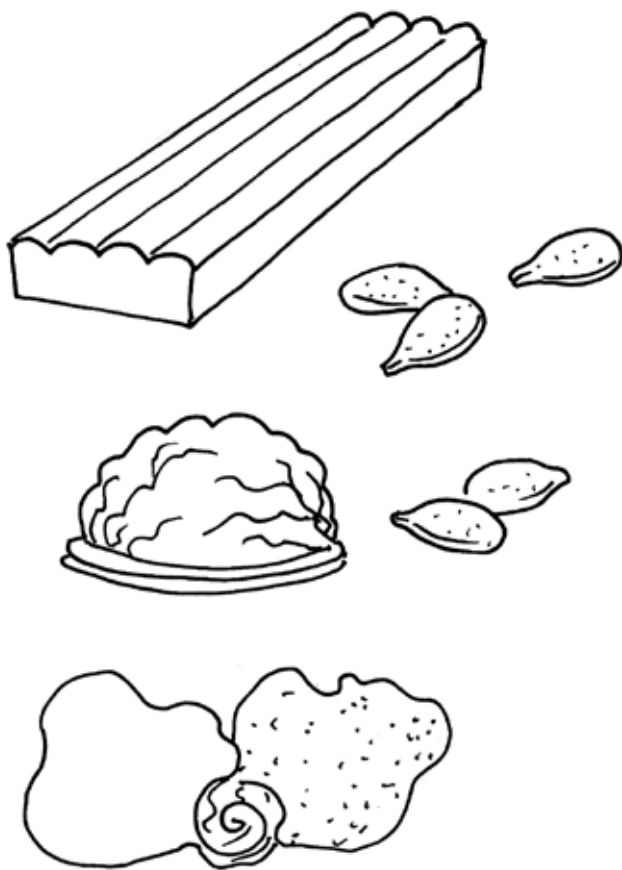
Програмовий зміст: навчати дітей роботі із пластиліном, розвивати асоціативного мислення, фантазію, виховувати охайність.

Матеріал: кольоровий картон, скотч, пластилін, шкаралупа волоського горіха, горох (половинками), кавунові насіннячка.

Попередня робота: вихователі заздалегідь обклеюють аркуш кольорового картону 10 × 15 см широким скотчем і відзначають крапку, де буде середина квітки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Ви бачили багато листівок із намальованими квітами. А ми з вами сьогодні «намалюємо» квітку пластиліном.

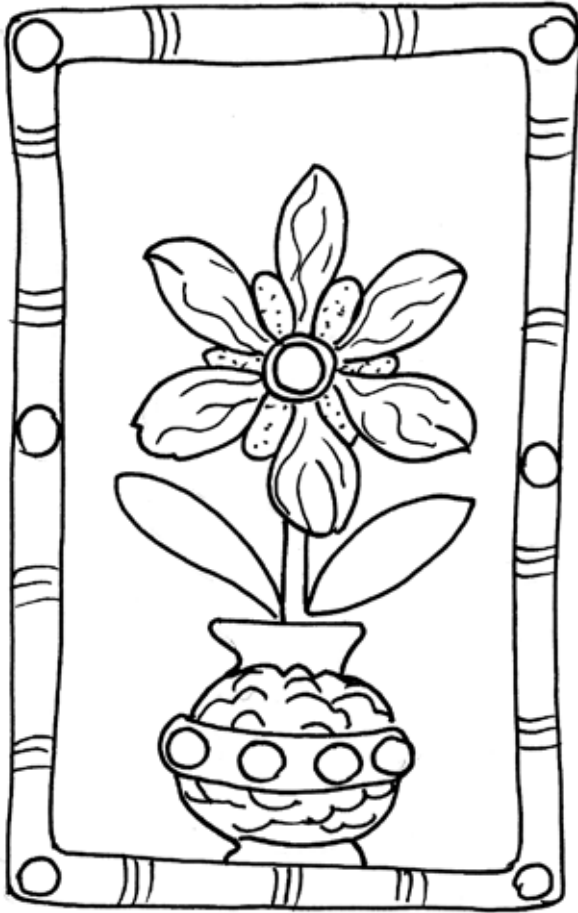

Показ вихователя

Діти виконують те, що розповідає і показує вихователь.

Кружечок пластиліну (білого або жовтого) скачуємо й наклеюємо на відзначену крапку.

На нього кладемо горошину й придавлюємо. Два шматочки пластиліну різних кольорів (червоного і білого) перемішуємо, ділимо на 5 частин і по черзі скачуємо в кульки, прикріплюємо навколо середини й розмазуємо пальцем. Прикрашаємо горошинами й кавуновими насіннячками. Робимо стебло до нижнього краю картону й листи. Унизу на стебло прикріплюємо шкарлупу горіха. Завершуємо вазу коричневим пластиліном і прикрашаємо горохом. Наприкінці робимо рамку й оформлюємо.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Гарні композиції у нас вийшли. Ви зможете їх подарувати мамі або бабусі.

ЗАНЯТТЯ № 28

Тема. Виготовлення скляночки для олівців

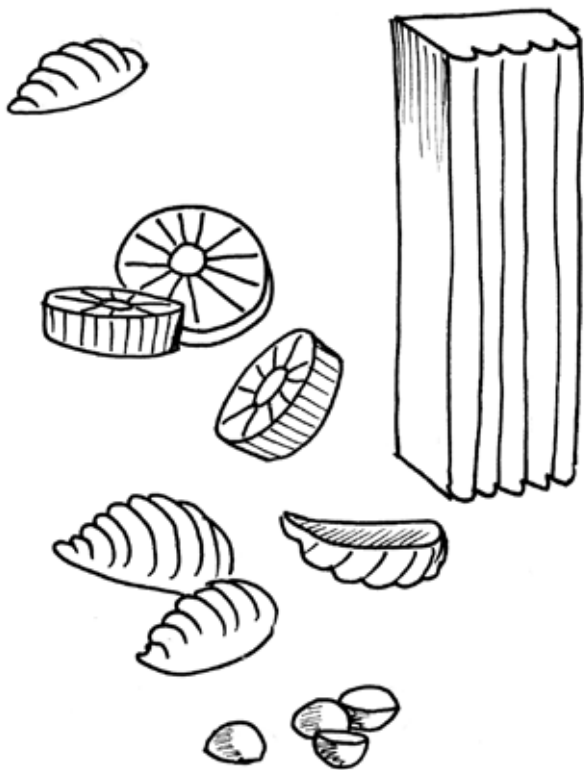
Різновид діяльності: дизайн.

Програмовий зміст: навчати дітей роботи з різними матеріалами; розвивати фантазію; показати дітям, що вони можуть робити корисні речі.

Матеріал: половинка пластикової пляшки 1–1,5 л, пластилін, горох, вермішель різної форми.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Усі діти люблять малювати олівцями, фломастерами. Але всі свої інструменти потрібно тримати в порядку, щоб вони не розсипалися й не губилися. Сьогодні ми зробимо з вами скляночку для олівців і фломастерів.

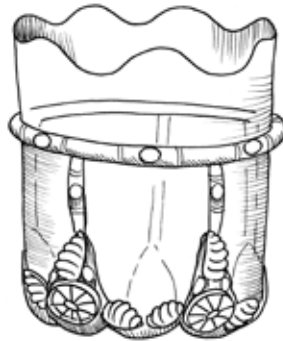

Показ вихователя

Діти виконують те, що розповідає і показує вихователь.

Пластикова скляночка дуже легкий, щоб олівці його не перекинули, по нижньому краї стаканчика у виїмках прикріпимо пластилін. Щоб було красиво — візьмемо пластилін різних квітів: червоного, жовтогарячого, жовтого, зеленого, синього. Тепер наша скляночка стійка. Залишається його прикрасити. Верхній край акуратно обрізаємо ножицями хвилястою лінією. Пластиліном, горохом і фігурною вермішелью оформимо скляночку зовні.

Підсумок

Вихователь. Тепер наші олівці й фломастери не загубляться і будуть триматися завжди у порядку.

ЗАНЯТТЯ № 29

Тема. Виготовлення декоративної композиції «Акваріум»

Різновид діяльності: колаж.

Програмовий зміст: розвивати дрібну моторику, фантазію, образне мислення.

Матеріал: коробочка з під пластиліну, пластилін, кольоровий картон ясно-зеленого або блакитного кольорів, горіхові шкаралупки, кольорова квасоля, горох, гарбузові насіннячка, перець горошком, файли.

Попередня робота: дорослі заздалегідь обклеюють картон скотчем і приклеюють його усередину коробочки від пластиліну також скотчем.

ХІД ЗАНЯТТЯ

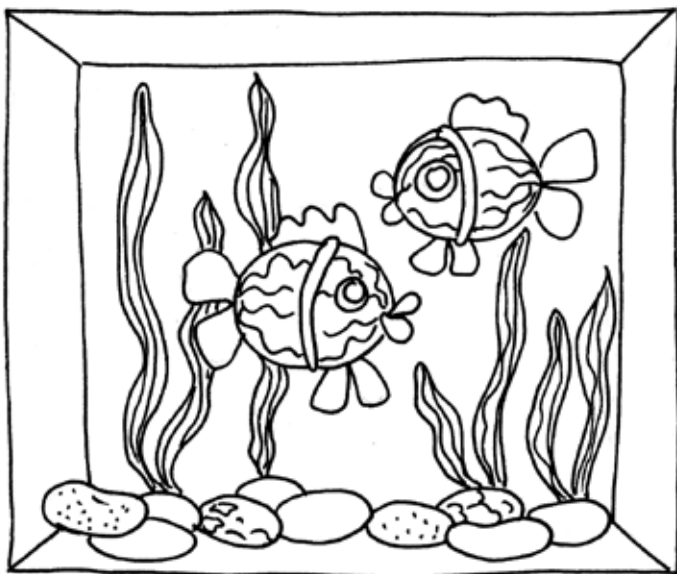
Вихователь. Сьогодні ми зробимо корисні речі. Ми з вами будемо чаклунами. Коробочку з під пластиліну ми перетворимо в акваріум й у вас вийде сувенір, що ви зможете кому-небудь подарувати.

Показ вихователя

Діти виконують те, що розповідає і показує вихователь.

Спочатку коричневу або жовту смугу пластиліну прикріпимо на «дно» акваріуму. На пластилін помістимо квасолини й горошини — камінці. Зеленим пластиліном зробимо водорості різної форми на все поле картону. До водоростей прикріпимо шкаралупки горіхів — великі рибки й насіннячка гарбуза — дрібні рибки. Білий пластилін і перець горошком — ока рибок. Кольоровим пластиліном завершити роботу — зробити хвости, плавці й боки рибок. Діти можуть імпровізувати — додавати «равликів» із пластиліну й т. д. Квасолею можна замінити черепашок. Готову роботу помістити в прозорий файл, краї файлу загорнути й приклеїти скотчем до зворотної сторони коробки. Тепер акваріум «за склом».

Підсумок

Вихователь. Які гарні у нас вийшли сувеніри! Ви зможете їх подарувати кому-небудь.

ЗАНЯТТЯ № 30

Тема. Виготовлення іграшки

Різновид діяльності: ручна праця.

Програмовий зміст: формувати у дітей уявлення про українську народну іграшку; ознайомити з ганчіркою лялькою, іграшкою з природного матеріалу; виховувати інтерес до минулого свого народу.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Дітки, сьогодні нам у дитячий садок привезли нові іграшки. Усі вони дуже красиві, яскраві, різнокольорові. Ось вони у кошику. Давайте їх розглянемо і поставимо на полицку.

Бесіда з дітьми

— А де беруться іграшки?

Так, їх купують у магазинах, а виготовляють на фабриці.

— Із чого зроблені ці іграшки?

— А скажіть, будь ласка, чи знаєте ви, якими іграшками гралися ваші дідусі й бабусі?

А ось я вам зараз розповім.

Колись, дуже давно, коли ще не було фабрик, де виготовляли дитячі іграшки, їх робили батьки. Ті іграшки були зовсім не схожі на сучасні. Ось вони. (*Діти разом із вихователем розглядають іграшки, зроблені з тканини, ниток, природного матеріалу, глини.*)

Ось у мене на столі багато різних речей. Подумайте, які іграшки з них можна зробити?

- З кукурудзи — ляльку;
- з дерев'яної палички — сопілку;
- з глини — глечик;
- з паперу — пташку.

Діти розмірковують, як саме можна виготовити іграшку, як її прикрасити.

Самостійна робота дітей

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Ось які гарні іграшки ви зробили! Давайте сьогодні будемо гратися іграшками, якими колись гралися дідусі й бабусі.

ЗАНЯТТЯ № 31

Тема. Лікарня для книжок

Різновид діяльності: ручна праця.

Програмовий зміст: закріплювати знання дітей про поводження з книгою; виховувати інтерес до казок, бережливе ставлення до книг; закріплювати навички роботи з клеєм.

Матеріал: клей, пензлики, папір, ножиці, книги, які необхідно підклеїти.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, сьогодні до нас повинна прийти незвичайна гостя. А хто це — розгадайте загадку.

Дуже я потрібна всім:

І великим, і малим.

Всіх я розуму учу,

А сама завжди мовчу. (*Книга.*)

— А ось і вона. Ой, а що це за вигляд у неї: вся розтріпана, брудна. Давайте розкриємо її, може, вона розповідь про те, що з нею сталося.

Відкривають книгу, а вона — порожня.

Стукіт у двері. Заходить Фея.

Ф е я. Добрий день, дітки! Я — добра Фея. Я бачу, що без моєї допомоги ви сьогодні не зможете обійтися. Хлопчик Незнайко дуже негарно поведився з книжкою, ображав її губив, навіть порвав. Ось усі герої і потікали з неї. Якщо ви хочете повернути їх, то виконайте всі завдання, які є в цьому конверті.

В и х о в а т е л ь. Ну що ж, діти, давайте працювати.

Загадки з конверта

- Він звірят усіх лікує,
Від холери їх рятує.
Вилікує він за мить
Все, що в звірів заболить. (*Айболить.*)
- Сидить півник на печі
Їсть смачненькі калачі.
Ось лисичка прибігає,
Півника мерщій хапає.
Біжить півень рятувати,
В лиса півника забрати. (*Котик і півник.*)
- Я — бичок-беремлячок,
Солом'яний у мене бочок.
Із соломи дід зробив,
Бік смолою засмолив. (*Солом'яний бичок.*)

В и х о в а т е л ь. А ось і друге завдання, в якому Фея просить «полікувати» книжку.

Дидактична гра «Обери лікарів»

На столі розкладені предмети: папір, олівці, ножиці, рушник, клей, вода, дзеркало, м'ячик, кубик. Дітям необхідно обрати предмети, що потрібні для «лікування» зіпсованої книжки.

В и х о в а т е л ь. А зараз ми підготуємо все необхідне для «лікування» книжок і відкриємо «Книжкову лікарню».

Діти разом із вихователем займаються підклеюванням книжок.

Підсумок

Фея повертається.

Ф е я. Я дуже вдячна вам, дітки, за те що ви «полікували книжечки». Тепер ви зможете прочитати в них цікаві казочки.

А зараз давайте пригадаємо правила користування книжками.

1. Мийте руки перед читанням.
2. Не пишіть на сторінках, не заламуйте їх.

3. Не слиньте пальці, коли перегортаєте сторінки.
4. Тримайте книжку в шафі чи на полиці.
5. Розірвану книжку підклейте.

ЗАНЯТТЯ № 32

Тема. Ялинкові прикраси

Різновид діяльності: конструювання папером.

Програмовий зміст: навчити дітей виготовляти ялинкові прикраси; вдосконалювати навички роботи з папером; розвивати творчі здібності, фантазію, уяву; виховувати естетичний смак, охайність.

Матеріал: кольоровий папір, ножиці, клей, іграшкова ялинка.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Добрий день, дітки! (*Добрий день!*)

Чути стук у двері, заходить заклопотаний, стурбований Грайлик, просить вибачення за невелике запізнення.

Г р а й л и к. Доброго дня! Вибачте, будь ласка, за запізнення: я уже розпочав готуватися до свята і забарився.

Д і т и. До якого?

Г р а й л и к. А ось послухайте загадку, тоді дізнаєтеся.

Що за гостя в нас така?
 І зелена, і струнка.
 Сяє зірка угорі.
 На гіллочках — ліхтарі.
 І ростуть на ній не шишки,
 А цукерки та горішки. (*Ялинка*)

Г р а й л и к. На Новий рік завжди прикрашають ялинку. У мене є ялинка (*дістає іграшкову ялинку*), але ні прикрас, ні іграшок немає.

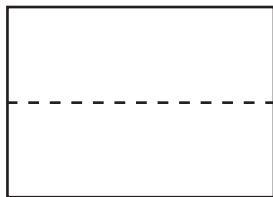
На порозі уже свято,
 Гостей треба зустрічати.
 А на гілочках ялинки —
 Ні гірлянди, ні сніжинки...
 І ніхто, ніхто не чує,
 Як Снігуронька сумує!
 Ой, як швидко час біжить!
 Юний друже! Поможи!

В и х о в а т е л ь. Які ялинкові прикраси ви знаєте? (*Відповіді дітей.*)

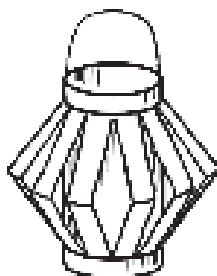
— А ми сьогодні будемо виготовляти ялинковий ліхтарик.

Вихователь показує послідовність виготовлення ліхтариків.

— Потрібно взяти прямокутний аркуш паперу, зігнути його навпіл.

Потім необхідно зробити надрізи по лініях, не дорізаючи ножицями до краю.

Вихователь разом із дітьми повторюють правила безпечної праці з ножицями.

Самостійна робота дітей

Фізкультхвилинка

Побіг Зайчик у село,
Бо лісочок замело,
Бо сьогодні у ліску
Ні цвірінь, ані ку-ку.

(Діти вільно стрибають, як зайчики.)

А у нашій хатинці
Сто цукерок на ялинці,
Сто жовтеньких стрічечок,
Сто блакитних зірочок!

(Діти декілька разів піднімають руки вгору, показуючи на уявну ялинку.)

Ходи, зайчику, до нас,
Будемо гратися весь час,
Бо у тебе, у ліску —
Ні цвірінь, ані ку-ку.

(Діти нахилиються, виглядають зайчика і помахом руки гукають його до себе, стрибаючи як зайчики.)

Аналіз дитячих робіт

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Молодці, діти! Допомогли Грайликові. Зараз ми будемо прикрашати нашу маленьку ялинку чудовими ліхтариками. *(Діти разом із вихователем прикрашають ялинку паперовими іграшками, після закінчення водять хоровод.)*

Ой, зима, зима, зима,
Веселіш пори нема!
Гірка, сани, гомін, сміх,
Синій вечір, білий сніг.
Дітлахи на ковзанах,—
Скільки радості в очах!

ЗАНЯТТЯ № 33**Тема. Народна іграшка**

Різновид діяльності: художня праця.

Програмовий зміст: збагачувати знання дітей про різні види української народної іграшки; розширювати знання дітей, що пов'язані з культурою, ремеслом, побутом українців у давні часи; пояснити дітям, яку роль відігравала іграшка в житті людей у давнину; викликати у дітей бажання емоційно сприймати народну іграшку; розвивати чутливість до гармонії, кольору, форми народної іграшки; виховувати інтерес і повагу до народної іграшки.

Матеріал: виставка народної іграшки; природний матеріал, з якого можна виготовити іграшки; глина; дерев'яні іграшки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, сьогодні вас вітає сучасна іграшка Трансформер.

Т р а н с ф о р м е р. Добрий день, діти! Я багато що вмю робити, але я не знаю, якими іграшками будуть гратися діти в майбутньому. А от якими іграшками діти гралися в минулому, я вам можу розповісти.

Т р а н с ф о р м е р. Жили собі дід і баба. Просить баба діда:

— Поїдь, діду, до лісу, вирубай там мені деревинку і зроби собі колисочку. А я покладу деревинку в колисочку та й буду колихати. От буде мені хоч забавка.

— З якої казки ці слова? («Івасик-Телесик».)

Так, діти напевно, з'явилася перша іграшка. У містах та селах матері майстрували для своїх діток забавки з ниток, ганчір'я, глини, тіста та сиру, прикрашали ці речі розписом, вишивкою. Поступово іграшка перетворилася на своєрідний вид мистецтва, до якого охоче бралися і ремісники.

Робили іграшки з різного матеріалу: з квітів, гарбуза, соломи, трави.

Іграшка існувала не тільки для забавки, вона була оберегом дитини. Оберегала її від лиха і зла.

Іграшка знайомить вас, діти, з рідним краєм, виховує любов до людей праці, знайомить із процесом її виготовлення.

Т р а н с ф о р м е р. Щоб зробити яку-небудь іграшку, потрібен певний матеріал. Діти, подивіться уважно на стіл і скажіть мені, що ви бачите.

На столі лежать глина, солома, трава (сіно), дерево, нитки, кукурудза, макові голівки, тканина, папір, яечна шкаралупа, лоза.

А тепер розгадайте загадку і покажіть матеріал, про який у ній говориться.

- Висока, мов гай, вона в полі зростає,
А листя, мов гілля, додолу згинає.
Важка, під плодами аж в землю погрузла,
Цариця полів – золота... (*кукурудза*).
- На грядці у бабусі брязкальця дозріли,
Грає ними вітер і ласують діти. (*Мак.*)

Діти розглядають іграшки, які зроблені із природного матеріалу.

— Діти, скажіть, будь ласка, чия це майстерня?

На столі лежить шматочок глини.

Гончар — завзятий теж трудар,
Потрібен, мабуть, Божий дар
Творити з глини гарні речі —
Макітру, горщик або глечик.

— Гончар із залишків глини робив глиняні іграшки.

Діти розглядають глиняні вироби.

На столі лежить дощечка.

В и х о в а т е л ь

Чи знаєш ти мій, юний друже,
Як зветься той, хто дошки струже,
Щоб зробити з них стіл чи лаву?
То робить столяр свою справу.

А столяр із дерева ще робить дерев'яні іграшки.

Діти діляться на групи і за допомогою вихователя виготовляють народні іграшки.

1 підгрупа. Виготовляють іграшки із природного матеріалу.

2 підгрупа. Виготовляють іграшки із глини.

3 підгрупа. Розмальовують дерев'яні іграшки.

Аналіз дитячих робіт.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Діти, що ми сьогодні з вами виготовляли? Чому ці іграшки називаються народними?

А на згадку про сьогоднішнє заняття сучасна іграшка дарує вам вірш про народну іграшку.

Юлечко й Іриночко,
 Ви візьміть мене.
 На м'якенький килимок
 Посадіть мене.
 Їсти або пити
 Не умію я,
 Але з вами гратися —
 Справа вже моя.
 Не зроблю вам кривди,
 Злого не навчу,
 Сваритися не вмію
 І на все змовчу.
 Лиш мені, кохані,
 Кривди не робіть:
 Ручок не ламайте,
 Кучерів не рвіть.
 Гей, коли б ви знали,
 Той великий труд,
 Поки прийде ляля
 Для забави тут.
 Діти, любі друзі,
 Вас прошу усіх,
 Лялечок любіте,
 Подружок своїх.

ЗАНЯТТЯ № 34

Тема. Ознайомлення з керамікою

Різновид діяльності: ліплення.

Програмовий зміст: ознайомити дітей із керамікою як видом ремесла; дати поняття про різні види кераміки, про способи роботи з глиною, про гончарство взагалі та оздоблення виробів та їх різноманітні форми; навчити бачити красу в усьому, що виготовили вмілі руки майстрів; навчити виготовляти посуд із глини; виховувати естетичний смак.

Матеріал: глина, підкладні дощечки, стеки, зразки українського посуду.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь (*одягнений в український одяг*)

Чи я не хазяйка,
 Чи не господиня —
 Гарно хату прибирала,
 Їсти наварила.

Зараз треба брати рогач і ставити в піч горщик, щоб зварити для онучат смачного борщу. (*Горщик падає, розбивається.*) Ой, лишенько, що ж робити?

Д и т и н а. Не сумуйте бабусю, підемо на ярмарок і купимо новий горщик.

В и х о в а т е л ь. Із давніх-давен українська земля славилась народними майстрами. В Україні вміли і ткати, і вишивати, і різьбити по дереву, виготовляли кераміку. Ця майстерність передавалась із покоління в покоління.

Діти, сьогодні ви завітали на ярмарок, де багато керамічних виробів.

З чого вона виготовлена? Як ви гадаєте, як називають ту людину, яка виготовляє ці вироби?

Глина в кого ожива?
Творить з нею хто дива?
В кого посуд ніби жар?
Ну, звичайно ж, це... (*гончар*).

Щоб з-під рук майстра вийшов справжній витвір, глина повинна пройти довгий шлях. Спочатку глину просіювали, намочували, ліпили виріб, поливали, потім обпалювали в печі.

На базарі потрібно вміти обирати посуд. Гарним вважався той посуд, який під час постукування по ньому лунко видзвонював. Я хочу вас ознайомити ще з деякими виробами.

1. У відро завжди пірнаю,
Коли воду набираю,
З мене радісно всі п'ють,
Ніжно... (*кухлик*) зовуть.
 2. Майстер в руки мене взяв
Й на мені намалював
Листок, квітку, перепілку,
Бо розписав... (*тарілку*).
 3. Біля тіла — вухо,
Голови не маю.
Молоко, сметану, квас
Добре зберігаю. (*Глечик*.)
 4. В мені мак розтирають,
Галушки в мене складають,
Річ потрібна і не хитра —
Називають всі... (*макітра*).
 5. А я чудо із чудес:
Мене знає рід увесь,
Бо я хлопець-молодець —
Опішнянський... (*куманець*).
 6. Як у піч мене несуть,
В мене овочі кладуть.
Ще й водичку наливають,
У вогонь — і борщик мають. (*Горщик*.)
- Б а б у с я. А зараз ми перевіримо, як ви запам'ятали назви виробів.

Дидактична гра «Знайдіть предмет»

Діти по черзі беруть малюнок виробу, називають його, а потім знаходять справжні.

Вихователь. А ми не будемо купувати посуд, а зробимо його самі.

Демонстрація вихователя послідовності виконання

Самостійна робота дітей

Аналіз дитячих робіт

Підсумок

Вихователь. Який гарний посуд ми з вами зробили! Молодці, діти!

ЗАНЯТТЯ № 35

Тема. Виготовлення овочів і фруктів для сюжетно-рольової гри «Магазин»

Різновид діяльності: ліплення.

Програмовий зміст: навчити дітей ліпити круглі предмети, передавати характерні особливості природи; виховувати активність, колективізм; розвивати естетичний смак, творчість.

Матеріал: пластилін, підкладні дощечки, стеки, блюдця з водою, невеличкі ганчірки, муляжі овочів і фруктів.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь (*читає вірш*)

Коли вона загляне в сад,
 Налетється соком виноград,
 І пізні яблука ранет
 Солодкі стануть, наче мед.
 Як помандрує по гаях
 З чарівним пензлем у руках, —
 Все розмалює на путі,
 Берізки стануть золоті!
 І ми її уклінно просим:
 — Заходь у гості, щедра ... (*осінь*)!

Так, це осінь. А чому осінь називають щедрою і багатою? (*Відповіді дітей.*)

Так, діти, осінь нам дає багатий урожай. А де восени збирають урожай? (*В саду та на городі.*)

Зараз ми з вами розподілимось на дві групи.

1 група — садівники;

2 група — городники.

Садівники

В сад приходять вранці-рано,
 Кожну яблуньку огляне:
 Чи шкідник в сад не проник?
 Бо на те і садівник.

Городники

Взимку мешканців городу
 Я зроблю усім на подив,
 Із паперу їх зроблю —
 Овочі, я люблю.
 Хоча рідня гарбузова
 Не жива, а паперова,
 Та вона всім нагадає
 Знов про свято урожаю.

Вихователь. А куди цей урожай потім везуть? (*Відповіді дітей.*)

А ми сьогодні будемо робити товар для нашої сюжетно-рольової гри «Магазин».

А тепер гарненько, діти,
Поміркуємо хвилину,
Що ми будемо ліпити
Для нашого магазину.

Розгадування загадок. Муляжі-відгадки діти дістають із торбинки і розкладають на два столи: до саду чи до городу.

- Сидить дівчина в коморі,
А коса її надворі. (*Морква.*)
- Маленька, червоненька,
Із хвостиком тоненьким.
На городі мене рвуть
І до столу подають. (*Редиска.*)
- Що то за голова,
Що лиш зуби й борода? (*Часник.*)
- Сидить Марушка в семи кожухах.
Хто її роздягає, той сльози проливає. (*Цибуля.*)
- Довгий, зелений,
Добрий і солоний,
Добрий і сирий.
Хто він такий? (*Огірок.*)
- В полі хороше мені
Зеленіти навесні.
Чим же я — не молодець?
Маю диво-корінець,
Все про нього дбаю,
Цукор відкладаю. (*Буряк.*)
- Некрасива, шишкувата,
Як прийде на стіл вона,
Скажуть весело хлоп'ята:
— Ну й розсипчаста, смачна! (*Картопля.*)
- Без рук, без ніг,
А в'ється, як батіг. (*Квасоля.*)
- Хто хустиночку свою
Влітку покриває?
І по двадцять хустин
На голівці має? (*Капуста.*)
- Народжується з квітки,
Його всі люблять дітки,
Заліза в нім багато,
Рум'яне і хрустке.
А ну, скажіть, малята,
То що ж воно таке? (*Яблуко.*)
- Лампочка вгорі висіла,
Стала смачна, пожовтіла.
Діти лампочку зірвали,
З апетитом скуштували. (*Груша.*)

- Зелені сережки
На гіллі висіли,
На сонечці підсмажились
І почервоніли! (*Вишня, черешня.*)
- Чи то жовта,
Чи то синя
Соковита господина.
Чи то сонце,
Чи то злива —
Пригостить нас влітку... (*слива*).
- Мовби на одній нозі,
Він зростає на лозі.
Подивись скоріш в віконце —
Грона сповнені всі сонця!
Кожен скуштувати рад
Соковитий... (*виноград*).
В и х о в а т е л ь. Ну, а тепер ми будемо ліпити овочі і фрукти.
Щоб ліпити з пластиліну
Огірок або морквину,
Треба ще поміркувати,
Який колір нам дібрати!

Вихователь пояснює послідовність виготовлення овочі і фруктів.

Діти працюють групами.

Самостійна робота дітей

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Ось який багатий урожай зібрали ми сьогодні. Тепер в нашому магазині буде чим торгувати.

ЗАНЯТТЯ № 36

Тема. Сюжетна аплікація «Акваріум»

Різновид діяльності: аплікація.

Програмовий зміст: вчити виготовляти сюжетну аплікацію; розвивати творчу уяву, фантазію; виховувати колективізм, охайність, почуття відповідальності.

Матеріал: аркуші блакитного кольору, заготовки риб, ножиці, клей, різнокольоровий папір.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, а ви знаєте, що таке сюжетна аплікація? Уявіть собі, що зараз літо. Ви пішли на річку, взяли вудки. Ви сидите на березі та ловите ... (*що?*) (*Діти продовжують: «Рибу!»*)

— Уявили картину? Кого б ви на ній зобразили? (*Відповіді дітей.*)

— Це і буде сюжетна аплікація.

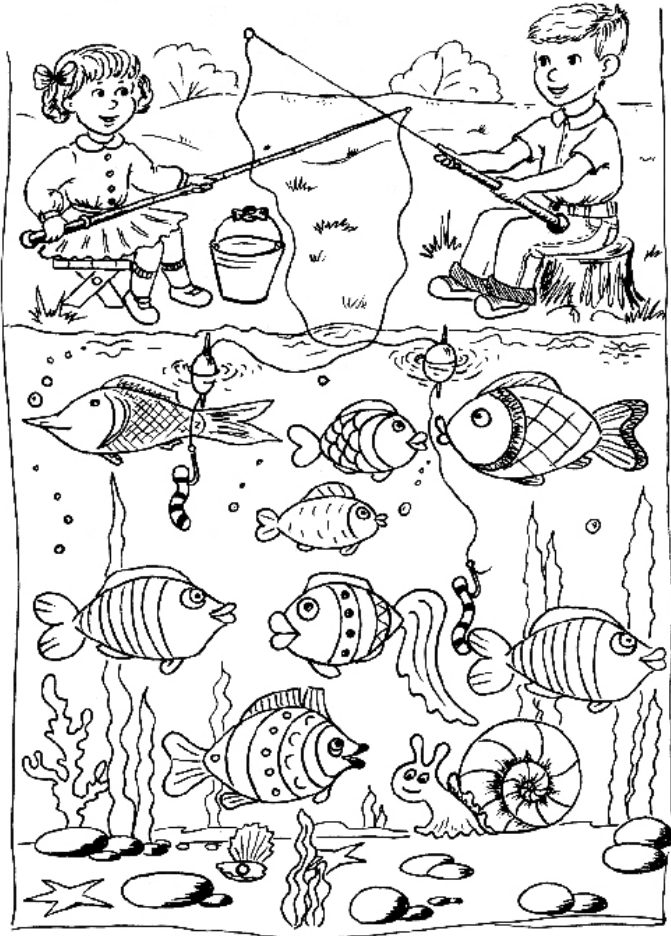
Які риби водяться у річці?

На дошці — малюнки риб: *сом, щука, лящ, короп, йорж, окунь.*

Діти називають відомі назви риб.

В и х о в а т е л ь. А тепер для вас — гра! Вам потрібно знайти на малюнку однакових рибок.

Діти працюють в парах.

Фізкультхвилинка

Рибки плавають, пірнають,
 Потім знову виринають,
 Хвостиками хлопують
 І плавцями стукають.
 Раз, два — всі пірнаємо.
 Три, чотири — виринаємо.
 П'ять, шість, сім —
 Працювати треба всім.

В и х о в а т е л ь. Сьогодні ми будемо робити сюжетну аплікацію «Акваріум». У кого вдома є акваріум? Які рибки там живуть? Якого кольору?

Вихователь показує малюнки акваріумних рибок. Діти називають їх, розповідають, якого кольору, якої форми хвіст тощо.

Вихователь роздає дітям готові форми тулуба риб і показує, як потрібно вирізати хвіст, плавники, очі, а потім як наклеїти їх на рибку.

Самостійна робота дітей

Готові риби діти наклеюють на блакитний аркуш картону, прикрашають травичкою, камінцями, вирізаними з паперу.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Яку аплікацію ми сьогодні виготовляли? Чому вона називається сюжетною?

ЗАНЯТТЯ № 37

Тема. Догляд за кімнатними рослинами

Різновид діяльності: праця в природі.

Програмовий зміст: закріплювати з дітьми назви кімнатних рослин; продовжувати навчати правильно доглядати за ними; виховувати почуття прекрасного, бережливе ставлення до рослин.

Матеріал: вазони з кімнатними квітами, шматочки поролону, відерця з водою, дерев'яні палички, лійки, магнітофон із записом «Пісні квітів», пульверизатор, клаптики тканини для протирання горщиків.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Ми слухаємо пісні про квіти, розповідаємо про них вірші, співаємо про них, але не знаємо, чи квіти нас чують, чи подобаються їм наші пісні?

Вихователь пропонує дітям заспівати чи продекламувати віршик про квіти або ж зробити цікаве повідомлення про квіти, як про живі істоти.

В и х о в а т е л ь. Якщо дуже-дуже прислухатись, то можна почути, як рослини співають. Нумо, прислухаймось усі разом, заплющивши очі.

Непомітно вмикає магнітофон, прихований від дитячих очей, і в класі звучить... «Пісня квітів» (*речитативом, дитячими голосами*).

Виростаєм на віконці,
Зацвітаємо на сонці,
Від водиці зеленієм,
Діточкам усім радієм!
Ви нас, діти, доглядайте
І водою поливайте.
Щоб могли ми воду пити,
Треба землю розпушити.

Любі діти! Час не гайте —
Наше листя протирайте.

В и х о в а т е л ь. Що люблять кімнатні рослини, про що вони просять нас?

Вихователь розповідає, що рослини — це живі істоти, які живляться, дихають, ростуть. Їм для життя необхідні світло, тепло, волога, повітря, поживні речовини з ґрунту. Пояснює, як і для чого розміщують рослини ближче до світла, як потрібно захищати сухе і вологе листя від пилу, протирати горщики, поливати й обприскувати рослини, розпушувати землю. Показує, як виконується кожна операція.

Спосіб організації практичних дій дітей залежить від кількості вазонів із рослинами. Якщо кімнатних квітів достатньо, обирається індивідуально-групова форма трудової діяльності (*кожен отримує вазон, але шматочком поролону для протирання листя, дерев'яною паличкою для розпушування землі, лійкою для поливання, пульверизатором, клаптиком тканини для протирання вазонів діти користуються по черзі*).

Діти розміщують на робочих місцях обладнання у задалегідь визначеному порядку: перед собою — вазон, ліворуч — відерце з водою, лійка, пульверизатор, праворуч — шматочки поролону, дерев'яні палички, клаптики тканини.

Самостійна робота дітей

Підсумок

Перевіряється чистота і порядок на робочих місцях, звертається увага на зовнішню привабливість вазонів і рослин у них.

В и х о в а т е л ь. Ви навчилися розуміти «бажання» квітів та інших кімнатних рослин. Прислухайтеся і здогадайтесь, про що просять вас рослини вдома. Виконайте їх прохання.

- Квітам сумно, коли їх мало, а тому посадіть нові.
- Квітам тісно у маленьких вазонах, тому пересадіть їх у більші.
- Квітам подобаються гарні вазони, тому прикрасьте їх.
- Квіти хочуть пити — поливайте їх.
- Квітам важко дихати — протирайте листочки, розпушуйте землю.

ЗАНЯТТЯ №38

Тема. Вирощування рослин у закритому ґрунті. Добирання повноцінного насіння (коренів) овочевої зелені

Різновид діяльності: праця у природі.

Програмовий зміст: навчити дітей розпізнавати насіння городніх культур, корені та розсаду овочевих культур за зовнішніми ознаками; розвивати уважність, зосередженість, спостережливість; виховувати інтерес до сільськогосподарської праці.

Матеріал: насіння кропу, петрушки, корінь цибулини, розсада помідорів, огірків; натюрморт з овочевих культур; загострені палички для до-

бирання повноцінного насіння, паперові коробочки, пакети для насіння, малюнки страв із городніх рослин.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь

Станьте, дітки, всі рівненько,
Посміхніться всі гарненько.
Гарний настрій узяли
Заняття розпочали.

Діти розглядають натюрморт із овочів, малюнки різних салатів, зображені на таблиці «Красиве і корисне», називають культури, з яких ці страви виготовлені.

— Такі салати, зелень можна споживати цілий рік. А ще — милуватися ними, відчувати їх запах.

— Уявляєте, як це гарно, коли за вікном сніг! Педагог пропонує за запахом назвати рослину: цибулю, кріп, петрушку, огірки, помідори.

— Із чого виростають ці рослини? (*Відповіді дітей.*)

Цвіт зів'яне в дні осінні.
Що залишиться?.. (*Насіння*).

— Однак, не з будь-якого насіння виростають рослини. Тільки добре, повноцінне насіння дає урожай.

Чи гарні в нас насіння, корені, цибулини, розсада?

- На що вони схожі?
- З якого боку у насінинки з'явиться паросток?
- Яким боком вона ляже в землю?
- Якого кольору насінинки?
- Чому їхній колір є непривабливим?
- Чи є у насінинки «пальчики»?
- Навіщо насінинкам так багато «пальчиків»?
- Навіщо рослині корінь?
- На що схожий корінь?
- Чому в нього гострі кінчики?
- Якого кольору корінь?
- Звідки на корені проросте пагінець?

А тепер вам про себе розповість дуже корисний овоч, а який саме — здогадайтеся.

Як не віриш — перевір:
На мені дванадцять шкір.
Хто гризне — в сльозах покине...
Як я звуся?.. (*цибулина*).

- Якого кольору лушпиння цибулини?
- Чому про нього кажуть, що воно золотисте?

- Звідки проростає перо на цибулині?
- Навіщо їй вусики?

Після цього вихователь розповідає про порядок роботи з насінням, корінням, цибулинами, характеризує повноцінне та неповноцінне насіння, наголошує на ознаках коренів, цибулин.

Перед кожним учнем — по дві коробки: одна — з невеликою кількістю насіння, інша — порожня (для повноцінного насіння). Праворуч — загострена паличка або сірник без мірки, ліворуч — пакетики для насіння, коробки для коренів, цибулин.

Вихователь розповідає порядок висаджування.

1. Знайти найкращу і найбільшу за розміром насінину (*корінець, цибулину*).
2. Паличкою відгорнути її вбік.
3. Взяти пальчиками і кинути її у порожню коробку.
4. Повторити трудові дії, залишаючи на місці неповноцінні (*пошкоджене*) насіння.
5. Повноцінне насіння зсипати в пакетики, неповноцінне — викинути.
6. Прибрати робоче місце.

Самостійна робота дітей

Діти виконують заплановані трудові дії. Коли все насіння перебрано, вихователь роздає дітям коріння, цибулини. У процесі роботи він проводить інструктаж: запитує, з яким насінням працює кожен малюк, перевіряє якість відібраного, виправляє недогляди.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Насіння, корінці, цибулини яких рослин ви зберігаєте у коробках і пакетиках? Які рослини виростуть із нього?

ЗАНЯТТЯ № 39

Тема. Висівання пророщеного насіння у відкритий ґрунт

Різновид діяльності: праця у природі.

Програмовий зміст: ознайомити дітей із будовою насінини; формувати уміння висівати насіння у закритий ґрунт; виховувати інтерес до праці сільськогосподарських робітників.

Матеріал: ящички із землею, пророщене насіння ячменю і гороху, відрец з водою і лійка, дерев'яна паличка-глибиномір для ямок.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь розповідає уривки з казок.

Якось пішла жінка до річки прати. Де не візьмись, котиться горошина по дорозі. Жінка взяла горошину і з'їла. Згодом народився у неї син. Назвали його Котигорошком. Росте й росте той син.

Прийшла жінка додому, посадила зернятко ячменю, а воно раптом — раз — і виросло у велику прекрасну квітку, схожу на тюльпан, тільки пелюстки всі стулені, ніби пальці в кулачку.

— Ой, яка гарна квітка! — сказала жінка і поцілувала чудові червоножовті пелюстки. І як тільки вона їх поцілувала, квітка вмить розкрилась. У самій чашечці на зеленому стільчику сиділа дівчинка, зовсім крихітна, і така вона була ніжна і гарненька, і ростом всього лише дюйм, що її так і називали — Дюймовочка.

— Як ви думаєте, хто подарував силу Котигорошкові?

— Які пригоди трапились з Дюймовочкою і Котигорошкові?

Розглядаються ілюстрації, які наочно відображають будову насінин ячменю і гороху. Вони складаються із зародка і сім'ядоль. У пророслої насінини із зародка розвиваються корінь, стебло. Сім'ядолі розходяться, і між ними можна помітити крихітну брунечку, з якої поступово виростає нова рослинка гороху чи ячменю.

В и х о в а т е л ь. Щоб усі рослини вирости гарними і привабливими, потрібно вміло їх посіяти у ящикках чи у вазонах.

Вихователь демонструє висівання насінини у закритий ґрунт. Зазначається глибина ямок, виконується замовляння на врожай.

В и х о в а т е л ь (*звертається до землі, сонця, води з проханням*)

Щедра земле,
Сонечко миле,
Дайте рослинці силу!
Щедра земле,
Сестрице водо,
Дайте рослинці вроду!

Замовляння діти вивчають напам'ять.

Перед кожною дитиною — коробочка із пророщеним насінням. У центрі стола — ящикок із землею. Зліва — лійка, справа — відерце з водою, паличка-глибиномір для ямок.

Вихователь розповідає порядок висаджування.

1. Визначити місце висівання насінинок у ящикку для кожного члена ланки.
2. По черзі зробити ямки паличкою-глибиноміром.
3. Узяти пальчиками насінинку, щоб не пошкодити паростка, і проказати замовляння.
4. Посадити зернятко у першу ямку.
5. Посадити інші зернятка і загорнути землею.
6. Полити висіане насіння.
7. Перенести ящикки на підвіконня.
8. Прибрати робоче місце.

Діти працюють підгрупами. Вихователь контролює культуру праці та послідовність трудових дій, проводить остаточний інструктаж.

Підсумок

Складання казки «День народження Дюймовочки і Котигорошка».

В и х о в а т е л ь. Перетворив Змій злими чарами Котигорошка на горошину, а Дюймовочку — на ячмінне зернятко. Ми відшукали цілошу воду, покропили нею вату, поклали вату на блюдце, а на ваті розмістили зачаровані зернятка гороху та ячменю. Поставили блюдце на вікно та й почали щодня прохати:

Сонця промені ясні,
Котигорошка поверніть!
Сонця промені ясні
Дюймовочку поверніть!

Коли зернятка проросли, ми їх посадили в землю. А тепер будемо сподіватися, що незабаром з'являться у наших ящикках проти сонця справжнісінький богатир Котигорошко і ніжна, лагідна Дюймовочка.

ЗАНЯТТЯ № 40

Тема. Висівання насіння квітів у відкритий ґрунт

Різновид діяльності: праця у природі.

Програмовий зміст: ознайомити зі способами висівання насіння квітів у відкритий ґрунт; сформувати вміння правильно висівати насіння; виховувати інтерес до квітникарства, дбайливе ставлення до рослин та повагу до праці.

Матеріал: насіння квітів, відерця з водою, лійки, лопатки, граблі, палички-глибиноміри для ямок, зображення квітів, насіння яких висівається.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Діти, що прикрашає влітку наші вулиці, площі, територію біля будинків? (*Квіти на клумбах чи на ділянках.*)

— Чи бажаєте ви зробити і свій внесок у цю красу?

— Ми з вами ознайомилися із правилами висівання насіння у закритий ґрунт. Давайте їх згадаємо. (*Відповіді учнів.*)

— Сьогодні ми з вами разом вчитимемося висівати насіння квітів у відкритий ґрунт. Насіння яких квітів ми принесли на урок? (*Відповіді дітей, демонстрація ілюстрацій із зображенням квітів, що висіваються на уроці.*)

Вихователь розповідає порядок висаджування.

1. Визначити місця висівання насіння на ділянці.
2. Викопати ямки для насіння паличкою-глибиноміром (чи маленькими лопатками, попередньо розпушивши землю граблями).

3. Висіяти насіння у ямки, заздалегідь политі водою, щоб насіння «приліпилося» до ґрунту, захищаючись від вітру.
4. Загорнути ямки землею.
5. Полити місце висівання з лійки.
6. Прибрати ділянку, зібрати все обладнання та інструменти.

Діти працюють мікрогрупами під керівництвом вихователя (поділ на групи доцільно провести за сортами квітів, що висіваються). Вихователь контролює дії дітей, їх послідовність, проводить поточний інструктаж.

Підсумок

Вихователь. Чи сподобалося вам працювати на ділянці? Що здалося найскладнішим?

— Уявіть, що ви прийшли до дитячого садку, а вас зустрічають квіти, які ви сьогодні посадили. Як ви гадаєте, із якими словами вони б до вас звернулися, якщо б могли розмовляти?

ЗАНЯТТЯ № 41

Тема. Створимо зайчика

Різновид діяльності: аплікація з природного матеріалу.

Програмовий зміст: продовжувати формувати інтерес до роботи з природними матеріалами; вчити учнів зберігати природні форми в ході виготовлення виробу; розвивати вміння підбирати матеріал відповідної форми і кольору для поєднання у виробі; виховувати художній смак та охайність у роботі з природним матеріалом.

Матеріал: засушені листки різних форм, клей ПВА, пензлі, картон світлих тонів, зразки виробів.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Діти відгадайте загадку.

Довгі вуха, куций хвіст,
Невеличкий сам на зріст.
На городі побував,
Там капусту куштував.
Довгі лапи: скік та скік.
Ми погнались, а він втік. (Зайчик.)

Вихователь. Які казки про зайчика вам відомі?

Давайте проведемо подорож казкою «Колобок»

— Кого першого у лісі зустрів Колобок?

— А хто був другим? Третім? Четвертим?

— Отже, у своїй майстерні «Природа і фантазія» ми будемо виготовляти казкового персонажа із казки «Колобок» — зайчика.

— Діти, а що цікавого ви знаєте про цю лісову тварину — зайця? (Відповіді дітей.)

— Як ви гадаєте, чи справедливим є вислів: «втіка, немов заєць»? Чому?

— Послухайте вірш В. Бутрім «Зайці».

В полі, в лісі проживають,
А хаток своїх не мають
Довговухі стрибунці.
Сірі й білі є зайці.
Зимня шубка в них густіша,
Навіть в сірого — світліша,
Зовсім біла в біляка —
Гарна, тепла і м'яка!
Взимку від лисиць тікають,
Їстоньки собі шукають:
Обгризають верболіз,
Кору кленів і беріз.

Вихователь. Для створення зайчика нам потрібно дібрати листочки горобини різних форм і розмірів для силуета зайчика, а для лап, хвостика, вух — короткі листочки видовженої форми.

Фізкультхвилинка

Сірий зайчик сів і жде,
Спритно вухами пряде.
Зимно зайчику сидіти,
Треба трошки пострибати.
Скік-скок, скік-скок, скік-скок,
Пострибавши — відпочити.

Демонстрація вихователем виготовлення зайчика

Самостійна робота дітей

Підсумок

Вихователь. Вам сподобалось створювати зайчиків з природного матеріала?

ЗАНЯТТЯ № 42

Тема. На лісовій галявині

Різновид діяльності: ліплення.

Програмовий зміст: удосконалювати навички роботи з пластиліном; розвивати уміння передавати пропорційні особливості будови різних грибів (*великих і маленьких*); виховувати дбайливе ставлення до природи.

Матеріал: малюнки, муляжі грибів, пластилін, стеки.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Із вірша, який я вам зараз прочитаю, здогадайтесь, хто зараз завітає до нас у гості.

Вихователь читає вірш К. Перелісної «Золота осінь».

В парках і садочках,
На доріжки й трави
Падають листочки
Буро-золотаві.

Де не глянь, навколо
Килим кольористий,
Віти напівголі
Й небо синє, чисте.
Метушні немає,
Тиша й прохолода —
Осінь золотава
Тихо-ніжно ходить.

До групи входить дівчинка в костюмі осені. В руках у неї — кошик із грибами. Вона тихо ходить по групі і розсипає листочки.

О с і н ь. Діти, спробуйте відгадати загадки, і ви дізнаєтесь, що знаходиться у нашому чарівному кошику.

- В теплий дощик народився,
Парасолькою накrywся,
Може б, з лісу пострибав,
Якби другу ногу мав. (*Гриб.*)
- І великі, і малі
Повдягалися в брилі,
І дощу ці одноніжки
Не бояться анітрішки.
Ліс — улюблений їх край.
А як звати — відгадай! (*Гриби.*)

О с і н ь. Які гриби вам відомі? (*З'ясування вихователем відомостей про їстівні та неїстівні гриби.*)

Вихователь демонструє малюнки грибів і розповідає.

Одні з них — стрункі, мають досить тендітні ніжки та розлогі, наче парасольки чи тарілочки, капелюшки. У деяких на ніжках — спіднички. Другі, як, наприклад, білий гриб, виглядають міцними. Ніжки в них товсті, шапки круглі, схожі на половинку кулі. У третіх — капелюшки немов хвилясті. І, певна річ, у всіх капелюшки та шапки різного кольору. Тому ми ліпитимемо грибочки з кольорового пластиліну. Отже, почнемо.

Вихователь показує послідовність виготовлення.

Для кожного гриба, який ви схочете зліпити, приготуйте шматок пластиліну, користуйтеся при цьому стекою.

Перед роботою завжди зігрівайте шматок у долонях та розминайте його. Тоді він буде м'яким та податливим. Ніжки грибів сточуйте спочатку у вигляді стовпчиків (*думайте, які вони повинні бути за товщиною*). Далі працюйте пальцями, що уточнити їх форму: подивіться, де ніжка вужча, де ширша, де має заокруглення. Для капелюха скатайте кулю, стекою відріжте її половину. А тепер з'єднаємо обидві частини гриба. Для цього знизу в капелюсі зробіть виїмку. Вставте туди ніжку і добре примажте обидві частини одна до одної.

Самостійна робота учнів

Звучить тиха мелодія. Вчитель читає вірш В. Бутрім «Осінній сум».

Ронять жовті слізки
У гаях берізки,
Шарпає їх віти
Злий осінній вітер.
В небі сірі хмари,
Як страшні примари.
Лиш одні опеньки
В лісі веселенькі.

Дидактична гра «Збір грибів»

Діти демонструють свої вироби, а решта відгадує назву гриба, вказуючи, їстівним чи отруйним він є. Вихователь нагадує, що навіть отруйні гриби у лісі не можна знищувати, бо вони є їжею для багатьох лісових мешканців.

Підсумок

В и х о в а т е л ь. У нас вийшла справжня лісова галявина. Молодці, діти!

ЗАНЯТТЯ № 43**Тема. Жабка**

Різновид діяльності: конструювання папером.

Програмовий зміст: ознайомити дітей із операціями згинання і складання паперу; навчити послідовності виготовлення виробу; розвивати увагу, дрібні м'язи кистей рук; виховувати інтерес до роботи, культуру праці, охайність, самостійність.

Матеріал: зразок виробу з паперу(жабка), кольоровий папір.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Сьогодні ми навчимося виготовляти з паперу іграшку шляхом згинання і складання. Відгадайте загадку, і ви зрозумієте, яку іграшку ми навчимося робити на уроці.

Що то воно: у воді водиться,
З хвостом родиться,
А як виростає —
Хвіст відпадає. (*Жабка.*)

— Так, це — жабка.

Вихователь показує дітям виріб — жабку, яка виготовлена з паперу шляхом складання.

— Де живуть жабки? (*Діти відповідають.*)

— Які пісеньки співають? (*Жабки кумкають, скрекочуть.*)

— А тепер послушайте казку «Пихата жаба».

ПИХАТА ЖАБА

Сподобалося жабі, як журавель співає. Сидить вона в болоті і думає: «Навчуся я співати по-журавлиному. Буду не така, як усі жаби. Хай дивується увесь жаб'ячий рід». Довго вчилася вона співати по-журавлиному і таки навчилася. Розмовляють із нею по-жаб'ячому, а вона мов не розуміє — відповідає по-журавлиному. Розгнівалися жаби та й дорікають своїй подружці:

— Ти ж така сама жаба, як і ми, чого ж ти не хочеш розмовляти по-жаб'ячому?

Жаба задерла голову й каже:

— А може у мене виростуть крила і я полечу, як журавель!

(В. О. Сухомлинський)

— Чи зможе полетіти жаба?

— Що вона може робити?

— А кого вона може налякати? (*Діти фантазують.*)

— Ну, а тепер — скоріше до праці!

— Сьогодні ми будемо вчитися складати жабку за технікою орігамі.

Що таке орігамі, ви дізнаєтеся з вірша.

ОРИГАМІ

Дітки, я гадаю, з вас
Дехто в руки вже не раз
Паперовий аркуш брав,
З нього, граючись, складав
Чи то човника, чи пташку,
Чи кишеньку, чи баклажку,
Чи то жабку, чи жучка,
Чи то просто літачка.
То ж, повернемося з вами
До складання знову,
До мистецтва орігамі —
Є такеє слово.
Це японське давнє слово
Необхідно знати:
«Орі» — склад в японській мові,
Значить щось складати.
А папір свій називають
Всі японці «гамі».
Коли з нього щось складають,
Кажуть «орігамі».

В и х о в а т е л ь. Для виготовлення іграшки ви підготували квадрат зеленого кольору.

Щоб виготовити жабку, потрібно дотримуватися певної послідовності.

1. Візьміть квадратний аркуш паперу, згорніть по діагоналі.
2. Бічні сторони ввігніть всередину. Загинайте знизу вверху різки, які повинні посередині зійтися.
3. Зігнуті трикутнички перегніть навпіл ще раз уверх.
4. Перегорніть саморобки на зворотний бік і перегинайте від краю до середини два рази.
5. Щоб іграшка підстрибувала, перегніть біля лапок, відступаючи 1 см від краю та по лінії згину.

Діти за зразком вихователя виконують відповідні дії.

Вихователь стежить за правильністю виконання, надає консультації.

Фізкультхвилинка

Раз, два, три, чотири, п'ять!
 Час настав відпочивать.
 Руки — вгору, руки — вниз,
 В різні боки покрутись.
 А тепер — всі руки в боки
 І, як жабки, скоки-скоки!
 Раз — присіли,
 Два — всі встали.
 Знову жабки поскакали!
 Раз, два, три, чотири, п'ять!
 Знову треба працювати!

Для перевірки якості виготовлення виробу вихователь дозволяє дітям організовано провести змагання жабок у стрибках у довжину.

Діти змагаються у парах, обирають переможців. А потім виявляють три жабки — переможці, яким вручають медалі.

Підсумок

Вихователь. Чи сподобалось вам заняття? Що сподобалося?
 (*Проводиться «мікрофон».*)

— Чого ви навчилися?

— Чи запам'ятали ви, що таке орігамі?

ЗАНЯТТЯ № 44

Тема. Симетричне вирізування

Різновид діяльності: симетричне вирізування.

Програмовий зміст: ознайомити учнів із поняттям симетричне вирізування; вчити правильно вирізувати фігури симетричної форми; розвивати уважність, точність; виховувати любов до природи.

Матеріал: папір, ножиці, прості олівці, зразки симетричного вирізування.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Сьогодні у нас незвичайне заняття. Ми будемо подорожувати. А для подорожі нам потрібно взяти все необхідне. Давайте перевіримо, чи все є у вас на столах.

— А де будемо подорожувати, ви дізнаєтесь, якщо відгадаєте загадку.

Навесні веселить,
Влітку холодить,
Восени годує,
А взимку гріє. (Ліс.)

Так, подорожувати будемо до лісу. Ось тихо вузьенькою стежкою заходимо до лісу. І зустрічає нас добрий лісовий мешканець Лісовичок. Давайте попросимо його розповісти про щось цікаве, казкове, що є в лісі.

Л і с о в и ч о к. Я — давній житель лісу, люблю і бережу природу. І хочу, щоб ви також були любителями природи і вчилися бачити все чарівне в природі.

Ось дивіться, діти, це — листочок. У нього посередині — вісь симетрії та однакові відгалуження від неї.

Майже всі дерева мають таке симетричне листя. Давайте пограємо у гру «Вгадай дерево».

Дидактична гра «Вгадай дерево»

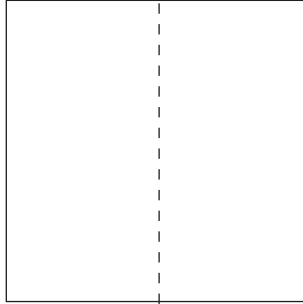
Лісовичок показує дітям зразки листя різних дерев та загадує про них загадки.

- Я — дерево-красень,
А звіть мене... (ясен).
- Зелена, а не гай,
Біла, а не сніг,
Кучерява, та без волосся. (Береза.)
- Живе один батько і тисячі синів має.
Всім шапки справляє, а собі на має. (Дуб, жолуді.)
- Весною росте, влітку цвіте,
Восени осипається, взимку відсипається.
А квітки — на медок,
Лікує від грипу, кашлю і хрипу. (Ліна.)
- У вінку зеленолистім,
У червоному намисті
Видивляється у воду
На свою хорошу вроду. (Калина.)
- Восени намистом ряним
Вона віти прикрашала.
Як весна-красна настала,
Намистин уже не стало.

Без окраси залишилась
Ти, красуне, не даремно.
Взимку пташок годувала
Намистинами ти, певно. (*Горобина.*)

Вихователь пояснює послідовність виконання роботи.

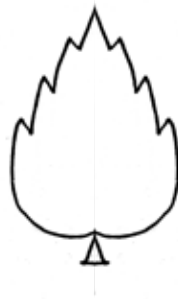
— Беремо папір квадратної форми.

Складаємо папір навпіл.

Вирізаємо за наведеним контуром.

Розгорнувши папір, отримуємо листочок, що складається з двох однакових, тобто симетричних частин.

Фізкультхвилинка

Вихователь

Ми — берізки і кленці,
В нас тоненькі стовбурці,
Ми в стрункі стаєм ряди,
Виправляємо гілки.
Ледь зіп'явшись з корінців,
Дістаєм до промінців.
Наші ніжні пагінці
Хиляться на вітерці
Вправо, вліво... І весь сад
Нахилився вперед — назад.

Вихователь. А зараз разом зі мною будете складати папір квадратної форми, який лежить у вас на партах, у певній послідовності. Перед вирізуванням пригадайте правила безпечного користування ножицями.

Самостійна робота дітей

Лунає тиха мелодія. Вчитель декламує вірш В. Бутрім «Берізка».

— Чом ти плачеш, красуне струнка?
Чом зажурена й тиха така?
Не сумуй, озирнися навколо.
Он тобі посміхнулася тополя.
Небо чисте, ясне, голубе
Обіймає ласкаво тебе.
Вже весна завітала в гаї,
Кучерявляють коси твої.
То, чому ж ти, берізко, сумна?
А у відповідь каже вона:
— Злії люди згубили мене.
Мабуть, серце у них кам'яне.
Бачиш, рана глибока яка!
З неї сік — моя кров — вітіка.
Скоро зелень покриє гаї,
Прилетять гомінкі солов'ї:
Я любила пісні солов'їв,
Та мені не почути той спів.
Це для мене остання весна.
Я помру. Ось тому я й сумна.
— Ні, берізонько, ти не помреш,
І у зелені ти розцвітеш.
Я тебе не покину, кохана,
Залікую глибокую рану,
Я замажу її й обгорну.
Ще не раз ти зустрінеш весну!

Гра «З якого дерева листок?»

Підсумок

Вихователь. Чи сподобалася вам подорож у ліс? Як потрібно поводитися в природі?

ЗАНЯТТЯ № 45

Тема. Створимо закладку. Загальні поняття про прядиво, нитки, тканини та ткацтво

Різновид діяльності: декоративне плетіння.

Програмовий зміст: ознайомити дітей із загальними поняттями про прядиво, нитки, тканину та ткацтво; навчити скручувати закладку з двох різнокольорових товстих ниток; розвивати увагу, спостережливість, уміння слухати вихователя, навички самостійної роботи; виховувати інтерес до професії ткалі.

Матеріал: види тканин, зразок закладки, товсті нитки.

ХІД ЗАНЯТТЯ**Вихователь**

Любі діти, добрий день!
Зичу праці і пісень,
А ще, друзі, всім бажаю
Сил, натхнення на весь день!

— Діти, що це за торбинка у мене на столі? Ніхто з вас не загубив її?
Чия це може бути торбинка? Може, подивимось, що тут?

У торбинці цій білій — пушинки,
Але зовсім вони не прості.
Треба виконать, діти, завдання,
І ми будем тоді молодці!

Якщо ми розглянемо жмуточок вати, то побачимо, що вона складається з ворсинок. Це — волокна. Маленькі, дуже тоненькі, гнучкі й міцні. Волокна поділяються на натуральні і хімічні. Натуральні волокна бувають рослинного, тваринного і мінерального походження.

Багато сотень років тому з волокон бавовни нитки виготовляли руками.

Нитки, з яких виготовляють тканину, називають прядиво. Тепер прядиво виробляють на прядильних фабриках, оснащених сучасним устаткуванням. На прядильних фабриках працюють прядильниці, рівничниці, крутильниці.

Зелен-зелен льон у полі,
Буде Лялі з льону льоля,
Білим-білим білована,
Мов лілея мальована!

Тканина складається з ниток, що переплітаються між собою. Одні нитки йдуть уздовж тканини, інші — впоперек.

Із давніх часів людина займалась ткацтвом. Багато століть тканини робили вручну. Тепер тканини виготовляють на ткацьких фабриках, оснащених сучасними механізованими та автоматизованими верстатами. На ткацьких фабриках, як і на прядильних, працюють здебільшого

жінки. Ткаля регулює натяг ниток, ліквідує обриви. Ця професія потребує уважності, акуратності, обережності.

Вихователь демонструє різні види тканини.

Входить Королева Рукоділья.

Королева Рукоділья

Я — Королева Рукоділья,
Вітаю всіх, присутніх тут.
День турботою почнеться,
Все довкола усміхнеться,
Проганяй мерщій дрімоту
І давай рукам роботу.
І роби невтомно, вміло
Хоч мале, та добре діло.

Сьогодні ми з вами зробимо закладку способом скручування двох товстих ниток.

Пояснення і демонстрація способу виконання роботи. Самостійна робота дітей у парах.

Вихователь стежить і допомагає дітям правильно виконати скручування і зав'язування вузликів.

Підсумок

Вихователь. Як називають з'єднані між собою в процесі прядіння волокна? (*Нитки.*)

— Як називається матеріал, який складається з тонких, переплетених між собою на ткацьких верстатах ниток? (*Тканина.*)

Королева Рукоділья

А я бажаю вам успіхів нових,
Здоров'я зичу і удачі,
Будьте моторні, не ледачі,
Будьте слухняні, не баріться.
І хай дасть Бог вам всім радіти
За ваші успіхи, уміння,
Хай нові паростки коріння
Проб'є до нових світлих знань!
Всіляких вам удач та починань!

ЗАНЯТТЯ № 46

Тема. Створимо іграшку

Різновид діяльності: декоративне плетіння.

Програмовий зміст: вчити дітей плетіння «косичкою» та створювати з плетіння різноманітні іграшки; розвивати творчість, фантазію; виховувати естетику в художньо-трудовій діяльності.

Матеріал: стрічки, шнур, іграшки з плетіння, смужки кольорового паперу, клей, ножиці.

ХІД ЗАНЯТТЯ

В и х о в а т е л ь. Українцям притаманні такі риси, як господарська кмітливість, винахідливість, уміння застосовувати навіть стару використану річ, не викидаючи її на смітник. Сьогодні ми будемо виготовляти іграшки з використаного матеріалу. Це капронові стрічки, шнурки, тасьми із старих речей, які ви принесли з дому.

— Діти, хто з вас вже вміє плести «косичкою»?

Зараз Оксанка продемонструє нам усім, як вона, розділяючи волосся на три частини, заплітає косичку.

— Ось чому спосіб плетіння у три стрічки чи вервечки називають «косичкою». Діти, які вміють вже плести, допомагатимуть своїм друзям. Пласти косичку будемо парами: один — тримає, інший — плете, а потім навпаки.

Вихователь розповідає послідовність дій.

— Для плетіння візьміть стрічки (шнурки, тасьми), підрівняйте, складіть разом і з одного кінця зав'яжіть вузлик. (Демонстрація).

Вихователь демонструє спосіб плетіння безпосередньо на капронових стрічках. Діти по чергово закріплюють послідовність трудових дій.

— Переплетені стрічки (шнурки, тасьми) наприкінці роботи і зав'язуємо вузликом. А тепер із цих косичок будемо виготовляти іграшки. А які саме — ви зараз відгадаєте.

- В'ється вірвочка, на кінці — голівка. (*Змія*)

- А ну, хто з дітей вгадає,
Що за звір ніг вісім має?
Снує з ниток тонкі сіті,
Щоб мушки у них ловити. (*Павук*)

- Що то є за гість:
Ніжок має шість.
Аж чотири крильця має,
По квітках собі літає.
Ні бджола, ні джмелик —
Зоветься... (*метелик*).

- А скажіть, чи всім відомо,
Хто завжди і скрізь удома?
Хто гостей до себе жде,
А хоч сам у гості йде.
Не баран, а має різки,
І мандрує тільки пішки. (*Равлик*)

Діти розглядають іграшки з плетінки.

Вихователь разом із дітьми повторюють правила роботи з ножицями і клеєм. Педагог демонструє способи виконання виробів.

Самостійна робота дітей

Аналіз дитячих робіт

Підсумок

В и х о в а т е л ь. Які гарні вироби створили ми самі своїми руками.

СВОЇМИ РУКАМИ

Хоч як не вигадуй,
Хоч як не крути,—
Самі не приходять
Поштові листи.
Саме неспроможне
Змолотись зерно,
Із пряжі саме
Не зітчеться сукно.
Самі не подводяться
Новобудови,
Самі не напишуться
Вірші чудові.
Ми все це так само,
Як тата і мами,
Повинні роботи
Своїми руками.

(В. Лунін)

ЛІТЕРАТУРА

1. *Борисова З. Н., Введенська Т. В.* Виховання в праці.— К., 1977.— 78 с.
2. *Дошкільне виховання.*— 1986.— № 3, 6; 1988.— № 1—3, 6.
3. *Керівництво* дошкільним навчальним закладом.— Тернопіль, 2006.— 168 с.
4. *Система роботи з безпеки життєдіяльності в загальноосвітньому закладі.*— 2005.— 44 с.
5. *Кузакова Л. В.* Конструирование и ручной труд.— М., 1990.— 158 с.
6. *Робоча книга завідувача дитячого садка.*— К., 2006.— 128 с.
7. *Сухомлинський В. О.* Вибрані твори.— К., 1977.— 640 с.
8. *Ушинський К. Д.* Про сімейне виховання.— К., 1974.— 150 с.
9. *Хрестоматія для дітей середнього дошкільного віку // Бібліотечка вихователя дитячого садка.*— 2002.— № 4.

Навчальне видання

ШВАЙКА Людмила Анатоліївна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДИТЯЧОМУ САДКУ

Навчально-методичний посібник

Головний редактор *Н. Ф. Юрченко*
Технічний редактор *О. В. Лебедєва*
Коректор *О. М. Журенко*

Підписано до друку 22.02.2008. Формат 60×90/16. Папір газетний.
Друк офсет. Гарнітура Ньютон. Ум. друк. арк. 14,0.
Замовлення № 8-03/07-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66
тел. (057) 731–96–33

e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

Віддруковано з готових плівок ПП «Тріада+»
Свідоцтво ДК № 1870 від 16.07.2007 р.
Харків, вул. Киргизька, 19. Тел.: (057) 757–98–16, 757–98–15

ДНЗ. Книги для читання

МАЛЯТАМ НЕВСВЯТАМ

Малюватим невисвятам
Від народження до 3-х років життя
Код: ДН6. 96 с.

МАЛЯТАМ-ДОШКОЛЯТАМ

Малюватим-дошколятам
4-й рік життя
Код: ДН17. 76 с.

ПОСВЯЧЕННЯ ЧЕЛОВІКАМ

Дитини в чомучкам
5-й рік життя
Код: ДН27. 320 с.

Майбутим першокласникам
6-й рік життя
Код: ДН34. 320 с.

Серія книг «Вісвітання дітям» призначена для країччавки дитячої літератури в форматі, який полегшує урахуванням вимог шкільної і першочасної розробки дитячої літератури. Вилання містять цікаві та доступні твори, спрямовані на забезпечення читальних навчальних розробок дитячої літератури та формування її інтересу до читання літератури. Вихователі знайдуть тут якісний матеріал для якісного життя в батьки – можливість плучно спиткуватися з дитиною, малюк – користуватися шкільною розробкою.

Українська, формат 21x 1 см, м'яка обкладинка

Мінімальне замовлення – 2 книги.

Вартість поштової доставки – 4,95 грн.

Листи надішліть на адресу: 61001,

м. Харків, вул. Шолохова, 66, у почтамтові

«Книги на замовлення ОУ». Або замовляйте за тел. (057) 731-96-35

читайте в серії

ДНЗ: Вихователю

Фізичне виховання дітей дошкільного віку

Анна Луцка ІТ

4 з д. життя — Код ДНЗ 171 с.
5 з д. життя — Код ДНЗ 006 с.
11 з д. життя — Код ДНЗ 091, 094 с.

Серед пріоритетів виховання дітей дошкільного віку є робота щодо фізичного виховання у всіх групах дошкільних закладів, оскільки це є важливим чинником розвитку фізичних функцій, творчості та креативності у дітей дошкільного віку. У цих групах є можливість для дітей вивчати у різних формах, наприклад, використовуючи різноманітні ігри, друк, малювання тощо.

Навчальний процес навчання дітей дошкільного віку має бути цікавим і цікавим, що стимулює їхню мотивацію та інтерес до навчання.

У дошкільних закладах питання організації навчання є важливим, оскільки це є одним з основних аспектів такої роботи з дітьми.

Зображувальна діяльність у ДНЗ

Анна Бушкет ІТ

4 з д. життя — Код ДНЗ 170 с.
4 з д. життя — Код ДНЗ 01, 1/6 с.
5 з д. життя — Код ДНЗ 091, 094 с.
8 з д. життя — Код ДНЗ 1, 206 с.

Серед пріоритетів виховання організації роботи дошкільних закладів є організація та проведення творчої роботи. Високою метою систематичної творчої роботи є розвиток творчості та креативності дітей дошкільного віку. Це є важливим чинником розвитку дітей дошкільного віку, оскільки це є одним з основних аспектів такої роботи з дітьми. Дітям дошкільного віку важливо навчатися творчості, оскільки це є одним з основних аспектів такої роботи з дітьми. Дітям дошкільного віку важливо навчатися творчості, оскільки це є одним з основних аспектів такої роботи з дітьми.

Міжнародна організація «Вісвіт»
Надійшла згодом перекладеної
книжки на українську мову з англійської
перекладеної з російської мови з англійської
до української мови (1) с.

Замовити та придбати дошкільні ДНЗ
М. Харків, вул. Мухоморова, 69, в/п «Сонечко»
Телефон: 070-300-00-00
Сайт: www.dnz.com.ua

читайте в серії

ДНЗ: Розвивайка

Виховуємо культуру поведінки

Лейор Фужанська Б. А.
Код ДНЗ 12110

Ця книга допоможе батькам виконувати роботу з виховання культури поведінки в дошкільнят — шкоро, без зайвої бюрократизації та форм.

Підручник апробований в практичних закладах освіти різних культур, національностей, у віці дошкільнят та молодших школярів. Це практичний посібник, який допоможе виховувати культуру поведінки, відповідальності, формувати культуру поведінки в різних сферах життя дитини. Це посібник для батьків, вчителів, психологів, педагогів.

Ця книга стане настільною книгою для вихователя ДНЗ, батьків та дітей, які навчаються в дошкільній школі.

Розвивальні ігри для дошкільників

Код ДНЗ 961

Розвиваємо мовлення. Дидактичні матеріали

Код ДНЗ 641

Розвиваємо пам'ять. Вправи, вірші, чистомовки для малюків 4-6 років

Автор: Лейор Фужанська
Код ДНЗ 691 691

Ігри упродовж дня. Вправи на розвиток пам'яті, уваги, мислення, уваги дитини

Автор: Лейор Фужанська
Код ДНЗ 641 641

Розвивальні ігри для дошкільників

Код ДНЗ 961

Розвиваємо увагу й логічне мислення.

Автор: Полікарпов С. Б., Андерсон М. П.
Код ДНЗ 651 651

Міністерство освіти і науки України
Національний центр перекладів і
кавалерії на українській мові
національного агентства з питань
дошкільної освіти і дошкільної освіти

Замовлення здійснюйте за адресою: 01001
м. Київ, вул. Чернявська, № 61/11, 11-й поверх,
позашкільна освіта, національний центр
перекладів на українській мові
телефон: (044) 452-1961

читайте в серії

ДНЗ:

Ігри. Свята. Розваги

Дидактичні та сюжетно-рольові ігри

4-й рік життя

Українська — Код ДНЗ, 17810,
Російська — Код ДНЗ, 17890.

5-й рік життя

Українська — Код ДНЗ, 17910,
Російська — Код ДНЗ, 17990.

6-й рік життя

Українська — Код ДНЗ, 17910,
Російська — Код ДНЗ, 17990.

Дітям мають увесь необхідний матеріал для ігор і майже всі дидактичні сюжетно-рольові ігри на вибірку, так і в тому ж віці час з дітьми грати акторів театру! У грі «Будинок цукорки» діти знають і розуміють цукорки, роблять їм різні удари і дійсно їм подобається грати. Близько того ж віку діти знають і розуміють цукорки, роблять їм різні удари і дійсно їм подобається грати. Близько того ж віку діти знають і розуміють цукорки, роблять їм різні удари і дійсно їм подобається грати.

Мінімум дві книги в серії — 8 книг.
Надійшли кошти перевірених катівців на музично-дидактичний проєктний заход з підтримкою дочки катівця Іришки 10 К.

Свята в ДНЗ

4-й рік життя — Код ДНЗ, 11910
5-й рік життя — Код ДНЗ, 11920
6-й рік життя — Код ДНЗ, 11930
8-й рік життя — Код ДНЗ, 12200

Збірка з складовою тематикою серії про свята для дітей різних віків і для дітей з особливими потребами.
Ця книга розповідає про різні свята і як їх відзначити. Це книга для дітей, які люблять грати і дізнаватися про різні свята і як їх відзначити. Це книга для дітей, які люблять грати і дізнаватися про різні свята і як їх відзначити.

Заказлення надішліть за адресою: 01001,
м. Київ, вул. Покровська, 56. ЦД «СНОВА»,
в телефоні: 454-44-44 або за е-поштою
snova@ukr.net